

Uchwała Nr XXXI/.../2026

Rady Gminy Świlcza

z dnia 2026 roku

**w sprawie przyjęcia Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych
dla Gminy Świlcza na lata 2027-2029**

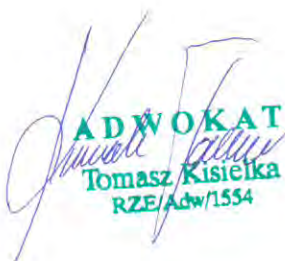
Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2026 roku, poz. 662), art. 17 ust. 2 pkt 4 i art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2026 roku, poz. 639), Rada Gminy Świlcza uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Świlcza na lata 2027-2029 stanowiący załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Świlcza.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podpisania.

WÓJT
mgr inż. Dawid Homa

ADWOKAT
Tomasz Kisielka
RZE/Adw/1554

Uzasadnienie

Przyjęcie Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Świlcza na lata 2027–2029 wynika z potrzeby dostosowania lokalnego systemu wsparcia do współczesnych kierunków polityki społecznej, zakładających rozwój usług świadczonych w społeczności lokalnej oraz wzmacnianie samodzielności i niezależności osób wymagających wsparcia.

Deinstytucjonalizacja usług społecznych jest procesem polegającym na stopniowym odchodzeniu od opieki instytucjonalnej na rzecz usług realizowanych w środowisku lokalnym, umożliwiających osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami, dzieciom, rodzinom oraz innym grupom wymagającym wsparcia funkcjonowanie w ich naturalnym środowisku życia. Kierunek ten jest zgodny z krajową i europejską polityką społeczną, której celem jest zwiększanie dostępności usług społecznych świadczonych blisko miejsca zamieszkania mieszkańców.

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Świlcza na lata 2027–2029 został opracowany na podstawie szczegółowej diagnozy sytuacji społecznej mieszkańców Gminy Świlcza. W procesie przygotowania dokumentu przeprowadzono analizę danych demograficznych oraz społeczno-bytowych mieszkańców. W badaniu ankietowym udział wzięło 355 osób. Ponadto przeprowadzono 30 wywiadów z przedstawicielami instytucji, organizacji oraz podmiotów działających na rzecz mieszkańców Gminy Świlcza. Pozyskane informacje pozwoliły na identyfikację najważniejszych potrzeb społecznych oraz określenie kierunków rozwoju lokalnego systemu usług społecznych.

Przeprowadzona analiza wykazała, że jednym z kluczowych wyzwań stojących przed Gminą Świlcza jest rozwój usług umożliwiających mieszkańcom jak najdłuższe funkcjonowanie w środowisku lokalnym. Szczególne znaczenie mają działania skierowane do osób starszych, osób niesamodzielnych, osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży oraz rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Diagnoza wskazała na rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i specjalistyczne świadczone w miejscu zamieszkania. Respondenci zwracali uwagę na zwiększające się potrzeby seniorów, osób przewlekle chorych oraz niesamodzielnych, przy jednoczesnych ograniczeniach w dostępności usług środowiskowych odpowiadających na te potrzeby.

Istotnym problemem pozostaje również ograniczona dostępność wsparcia psychologicznego, terapeutycznego i psychiatrycznego dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych. W badaniach podkreślano narastające problemy emocjonalne i psychiczne młodych mieszkańców, wzrost poziomu stresu, trudności w relacjach społecznych oraz występowanie uzależnień behawioralnych związanych z nadmiernym korzystaniem z nowych technologii.

Ważnym wyzwaniem jest także przeciążenie rodzin sprawujących opiekę nad osobami zależnymi. Zidentyfikowano potrzebę rozwoju usług wspierających opiekunów, w szczególności opieki wytchnieniowej, usług asystenckich oraz innych form pomocy umożliwiających godzenie obowiązków opiekuńczych z aktywnością zawodową i społeczną.

Analiza potrzeb mieszkańców wykazała również problem samotności i izolacji społecznej części seniorów oraz osób wymagających wsparcia. W związku z tym szczególnego znaczenia nabierają działania integracyjne, aktywizacyjne i środowiskowe, wzmacniające uczestnictwo mieszkańców w życiu społecznym oraz przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu.

W diagnozie zwrócono także uwagę na bariery transportowe oraz ograniczoną mobilność części mieszkańców, zwłaszcza osób starszych i niesamodzielnych. Ograniczenia te utrudniają korzystanie z usług społecznych, ochrony zdrowia oraz uczestnictwo w życiu społecznym i lokalnych inicjatywach.

Istotnym obszarem wymagającym dalszego rozwoju pozostaje również współpraca pomiędzy instytucjami publicznymi, organizacjami pozarządowymi oraz społecznością lokalną.

Została wskazana potrzeba wzmacniania partnerstw i lepszej koordynacji działań na rzecz mieszkańców.

Konieczność rozwoju usług środowiskowych wynika również z sytuacji demograficznej Gminy Świlcza. Znaczący udział w strukturze mieszkańców stanowią osoby starsze. W wieku poprodukcyjnym znajduje się 1 780 mieszkańców, w tym 914 kobiet i 866 mężczyzn. W grupie wiekowej 70–80 lat znajduje się 1 283 mieszkańców (751 kobiet i 532 mężczyzn), natomiast osoby powyżej 80. roku życia stanowią grupę 700 mieszkańców, w tym 456 kobiet i 244 mężczyzn. Dane te wskazują na postępujący proces starzenia się społeczności lokalnej oraz konieczność rozwijania usług opiekuńczych, zdrowotnych, aktywizacyjnych i wspierających samodzielne funkcjonowanie seniorów w miejscu zamieszkania.

W trakcie badań zidentyfikowano również problem niewystarczającego dostępu mieszkańców do informacji o dostępnych formach wsparcia i usługach społecznych realizowanych na terenie Gminy Świlcza. Część respondentów wskazywała na trudności w uzyskaniu informacji dotyczących oferowanej pomocy, realizowanych programów oraz możliwości korzystania z usług świadczonych przez instytucje publiczne. W związku z tym istotnym kierunkiem działań jest rozwój systemu informacji i promocji usług społecznych, zwiększanie dostępności kanałów komunikacji z mieszkańcami oraz prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych zwiększających świadomość mieszkańców w zakresie dostępnego wsparcia.

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Świlcza na lata 2027–2029 stanowi odpowiedź na potrzeby i problemy zidentyfikowane w diagnozie społecznej. Dokument określa cele, kierunki działań oraz przedsięwzięcia służące rozwojowi usług środowiskowych i lokalnych form wsparcia, umożliwiających mieszkańcom funkcjonowanie w miejscu zamieszkania oraz ograniczających konieczność korzystania z opieki instytucjonalnej. Plan obejmuje działania skierowane przede wszystkim do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób z zaburzeniami psychicznymi, dzieci i rodzin oraz osób znajdujących się w kryzysie bezdomności.

Dokument został opracowany zgodnie z wytycznymi Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz pozostaje zgodny z założeniami Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityką społeczną państwa oraz kierunkami wyznaczonymi przez Unię Europejską w zakresie włączenia społecznego, równości szans i rozwoju usług świadczonych w społeczności lokalnej. Realizacja Planu przyczyni się do zwiększenia dostępności i jakości usług społecznych, poprawy jakości życia mieszkańców, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wzmacniania samodzielności osób wymagających wsparcia oraz efektywniejszego wykorzystania lokalnych zasobów.

W związku z powyższym podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Świlcza na lata 2027–2029 jest w pełni zasadne.

DYREKTOR
Gminnego Ośrodka
Pomocy Społecznej w Świlczy

mgr Małgorzata Magda

**LOKALNY PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG
SPOŁECZNYCH DLA GMINY ŚWILCZA
NA LATA 2027-2029**

ŚWILCZA, 2026

Spis treści

I. WPROWADZENIE	3
1.1 Uwarunkowania opracowania planu.....	3
1.2 Cel i znaczenie deinstytucjonalizacji usług społecznych.....	3
1.3 Metodyka opracowania dokumentu.....	5
II. Uwarunkowania rozwoju usług społecznych	5
2.1 Deinstytucjonalizacja w polityce społecznej Unii Europejskiej	6
2.2 Deinstytucjonalizacja w polityce społecznej w Polsce	7
2.3 Kierunki rozwoju usług społecznych w województwie podkarpackim	7
III. Charakterystyka społeczno-demograficzna Gminy Świlcza	8
3.1 Charakterystyka Gminy Świlcza	9
3.2 Sytuacja demograficzna.....	10
3.3 Sytuacja społeczna mieszkańców	14
IV. Zasoby instytucjonalne i infrastrukturalne Gminy Świlcza.....	22
4.1 Instytucje i podmioty realizujące usługi społeczne	23
4.2 Placówki oświatowe i opiekuńcze	24
4.3 Pozostałe zasoby instytucjonalne i współpraca	25
V. Kierunki rozwoju usług społecznych w Gminie Świlcza	26
5.1 Metodologia badań ankietowych i wywiadów	26
5.2 Wyniki badań – analiza ankiet i wywiadów	28
5.2.1 Wyniki badania ankietowanego.....	28
5.2.2. Analiza wyników wywiadów pogłębionych z przedstawicielami instytucji i podmiotów lokalnych.....	53
5.2.2.1 Wywiady z pracownikami systemu pomocy społecznej.....	53
5.2.2.2 Wywiady z przedstawicielami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.....	54
5.2.2.3 Wywiady z przedstawicielami instytucji wspierających seniorów i osoby z zaburzeniami psychicznymi	55
5.2.2.4 Wywiady z organizacjami społecznymi	56
5.2.2.5 Wywiady z przedstawicielami instytucji kultury i sportu.....	57
5.2.2.6 Wywiady z pracownikami szkół i świetlic środowiskowych	57
5.2.2.7 Wnioski z przeprowadzonych wywiadów	58
VI. Kluczowe problemy i potrzeby w zakresie deinstytucjonalizacji.....	59
VII. Plan deinstytucjonalizacji usług społecznych	60
7.1 Kalkulacja kosztów realizacji działań przewidzianych w Planie Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych	61
7.2 Źródła finansowania wdrożenia i realizacji planu deinstytucjonalizacji usług	72

7.3. Dostępne zasoby dla realizacji usług	72
VIII. System monitorowania i oceny	73
8.1 Wskaźniki rezultatu i produktu.....	74
8.2. Opis systemu monitorowania realizacji Planu i osiągnięcia wskaźników oraz ocena skuteczności i efektywności Planu (ewaluacja).....	77
Zakończenie.....	79
Bibliografia.....	80
Wykaz tabel	81
Wykaz wykresów.....	81
Wykaz map	82
Załączniki	82
Załącznik nr 1. Kwestionariusz ankiety skierowanej do mieszkańców Gminy Świlcza	82
Załącznik nr 2. Scenariusze wywiadów indywidualnych	90
Wywiad – OPS / pracownicy socjalni / asystent rodziny	90
Wywiad – szkoły, świetlice socjoterapeutyczne, placówki wsparcia dziennego.....	91
Wywiad – Policja / Zespół Interdyscyplinarny / Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.....	92
Wywiad – Klub Seniora / instytucje wspierające osoby starsze/ośrodki wsparcia.....	93
Wywiad – organizacje społeczne / Koła Gospodyń Wiejskich	94
Wywiad – instytucje kultury i sportu (np. GCKSiR).....	95
Wywiad – OPS - pracownicy wypożyczalni	96

I. WPROWADZENIE

1.1 Uwarunkowania opracowania planu

Zmiany zachodzące we współczesnym społeczeństwie, w szczególności proces starzenia się społeczeństwa, wzrost liczby osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, jak również zmieniające się potrzeby mieszkańców w zakresie usług społecznych, powodują konieczność podejmowania działań zmierzających do rozwoju i wzmocnienia lokalnego systemu usług społecznych.

Coraz większe znaczenie przypisuje się rozwiązaniom umożliwiającym osobom potrzebującym pomocy w funkcjonowaniu ich w naturalnym środowisku życia, przy jednoczesnym ograniczeniu konieczności korzystania z opieki instytucjonalnej. Podejście to wpisuje się w założenia procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, który zakłada rozwój usług świadczonych w społeczności lokalnej oraz wspieranie osób wymagających pomocy w miejscu ich zamieszkania.

Istotnym czynnikiem wpływającym na potrzebę opracowania planu deinstytucjonalizacji są również zmiany demograficzne oraz rosnące zapotrzebowanie na usługi społeczne oraz wsparcie środowiskowe. Wraz ze wzrostem liczby osób starszych oraz osób wymagających opieki pojawia się konieczność rozwijania nowych form wsparcia umożliwiających prowadzenie możliwe samodzielne życie w społeczności lokalnej.

Opracowanie planu deinstytucjonalizacji usług społecznych stanowi odpowiedź na te wyzwania oraz jest elementem działań podejmowanych na rzecz rozwoju usług społecznych na poziomie lokalnym. Dokument ten ma na celu wskazanie kierunków rozwoju usług społecznych, które będą odpowiadały na potrzeby mieszkańców oraz przyczynią się do poprawy jakości ich życia.

1.2 Cel i znaczenie deinstytucjonalizacji usług społecznych

Deinstytucjonalizacja usług społecznych stanowi jeden z kluczowych kierunków rozwoju współczesnej polityki społecznej. Głównym celem deinstytucjonalizacji jest stopniowe odchodzenie od opieki instytucjonalnej na rzecz rozwoju usług świadczonych

w środowisku lokalnym, które umożliwi osobom wymagającym wsparcia prowadzenie możliwie samodzielnego życia w społeczności lokalnej.

Pojęcie deinstytucjonalizacji odnosi się do procesu przekształcenia systemu wsparcia społecznego polegającego na stopniowym odchodzeniu od opieki instytucjonalnej na rzecz rozwoju usług świadczonych w społeczności lokalnej. W literaturze oraz dokumentach organizacji międzynarodowych wskazuje się różne ujęcia tego podejścia. Zgodnie z definicją UNICEF deinstytucjonalizacja oznacza kompleksowy proces planowania transformacji systemu opieki, którego celem jest zmniejszenie roli placówek opieki instytucjonalnej lub ich stopniowa likwidacja przy jednoczesnym zapewnieniu alternatywnych form wsparcia w środowisku lokalnym. Usługi te powinny opierać się na standardach wynikających z praw człowieka oraz koncentrować się na indywidualnych potrzebach osób korzystających z pomocy, a także na efektach udzielanego wsparcia¹.

Podobne podejście prezentuje Komisja Europejska, która wskazuje, że deinstytucjonalizacja nie powinna być rozumiana wyłącznie jako zamykanie instytucji opiekuńczych. Proces ten polega przede wszystkim na rozwijaniu usług społecznych na poziomie rodziny i społeczności lokalnej, które umożliwiają osobom wymagającym wsparcia pozostanie jak najdłużej w swoim środowisku zamieszkania oraz aktywne uczestnictwo w życiu społecznym².

Szczególne znaczenie w procesie deinstytucjonalizacji ma rozwój usług środowiskowych, zapewniających osobom potrzebującym pomocy w dostępie do usług dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb oraz rozwój form pomocy realizowanych w środowisku lokalnym. W szczególności dotyczy to osób starszych, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób z niepełnosprawnościami, jak również rodzin i dzieci oraz osób w kryzysie bezdomności.

Proces deinstytucjonalizacji usług społecznych ma również istotne znaczenie dla rozwoju lokalnej polityki społecznej. Proces ten wymaga współpracy wielu podmiotów, w tym jednostek samorządu terytorialnego, instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych, które wspólnie tworzą lokalny system wsparcia społecznego odpowiadający potrzebom mieszkańców.

¹ Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych*, Warszawa, s. 3

² Tamże, s. 3

Uwzględniając powyższe założenia, proces deinstytucjonalizacji usług społecznych stanowi istotny element rozwoju nowoczesnego systemu wsparcia społecznego na poziomie lokalnym. Realizacja tego procesu wymaga rozwoju usług środowiskowych, zwiększania dostępności wsparcia dla mieszkańców oraz wzmocnienia współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi.

Opracowanie niniejszego Planu deinstytucjonalizacji usług społecznych ma na celu wskazanie kierunków działań umożliwiających rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym oraz dostosowanie systemu wsparcia do potrzeb mieszkańców.

1.3 Metodyka opracowania dokumentu

Plan deinstytucjonalizacji usług społecznych został opracowany w oparciu o analizę danych zastanych oraz wyniki badań przeprowadzonych na potrzeby przygotowania dokumentu. W procesie opracowania planu wykorzystano dane statystyczne, dokumenty strategiczne oraz materiały dotyczące funkcjonowania systemu wsparcia społecznego.

Istotnym elementem prac nad niniejszym dokumentem była diagnoza sytuacji społecznej, obejmująca analizę potrzeb mieszkańców oraz ocenę dostępności usług społecznych. W ramach przygotowania diagnozy przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Świlcza. Ankieta miała na celu poznanie opinii mieszkańców na temat dostępności usług społecznych, jak również identyfikację najistotniejszych problemów i potrzeb społecznych oraz określenie kierunków rozwoju usług wsparcia na poziomie lokalnym.

Uzupełnieniem badań ankietowych były wywiady przeprowadzone z przedstawicielami instytucji działających na terenie Gminy Świlcza, w szczególności z podmiotami realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej oraz innych usług społecznych. Uzyskane informacje pozwoliły na identyfikację najważniejszych problemów społecznych oraz określenie kierunków rozwoju usług społecznych.

Wyniki przeprowadzonych analiz oraz badań stanowiły podstawę do sformułowania celów i działań przewidzianych w niniejszym planie deinstytucjonalizacji usług społecznych.

II. Uwarunkowania rozwoju usług społecznych

Rozwój usług społecznych oraz proces deinstytucjonalizacji stanowią ważne aspekty współczesnej polityki społecznej realizowanej na poziomie europejskim, krajowym oraz regionalnym. W związku z powyższym, planowanie działań w zakresie rozwoju usług

społecznych na poziomie lokalnym powinno uwzględniać kierunki i założenia określone w dokumentach strategicznych obowiązujących na tych poziomach.

2.1 Deinstytucjonalizacja w polityce społecznej Unii Europejskiej

Deinstytucjonalizacja usług społecznych stanowi jeden z istotnych kierunków rozwoju polityki społecznej Unii Europejskiej. W ostatnich latach coraz większy nacisk kładzie się na rozwój usług świadczonych w środowisku lokalnym oraz wspieranie osób wymagających pomocy w ich naturalnym środowisku życia. Podejście to wynika z dążenia do zapewnienia równego dostępu do usług społecznych, przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, jak również wzmacniania integracji społecznej³.

Istotnym elementem polityki społecznej Unii Europejskiej jest promowanie rozwiązań umożliwiających osobom wymagającym wsparcia pozostanie w społeczności lokalnej oraz aktywne uczestnictwo w życiu społecznym. W tym kontekście szczególne znaczenie przypisuje się rozwojowi usług środowiskowych, które stanowią alternatywę dla opieki instytucjonalnej.

Jednym z kluczowych dokumentów odnoszących się do procesu deinstytucjonalizacji są „Wspólne europejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej”. Dokument ten wskazuje kierunek działań zmierzających do tworzenia systemu usług społecznych umożliwiający osobom wymagającym wsparcia korzystanie z pomocy w środowisku lokalnym⁴.

W polityce społecznej Unii Europejskiej podkreśla się również znaczenia poszanowania praw człowieka, w tym prawa do niezależnego życia oraz uczestnictwa w życiu społecznym. W związku z tym działania na rzecz deinstytucjonalizacji obejmują rozwój usług społecznych wspierających osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, dzieci oraz rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej.

Realizacja założeń deinstytucjonalizacji w krajach członkowskich Unii Europejskiej wiąże się z koniecznością rozwijania lokalnych systemów wsparcia społecznego oraz tworzenia usług dostosowanych do potrzeb mieszkańców. Proces ten odgrywa istotną rolę w kształtowaniu nowoczesnej polityki społecznej opartej na włączeniu społecznym oraz zapewnieniu dostępu do usług społecznych dla wszystkich osób wymagających wsparcia.

³ Tamże, s. 3-4

⁴ Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki Świadczonej na Poziomie Lokalnych Społeczności, Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności, Bruksela 2012.

2.2 Deinstytucjonalizacja w polityce społecznej w Polsce

Założenia dotyczące rozwoju usług społecznych oraz procesu deinstytucjonalizacji, promowane w polityce społecznej Unii Europejskiej, znajdują również odzwierciedlenie w działaniach podejmowanych na poziomie krajowym. W Polsce w ostatnich latach obserwuje się rosnące znaczenie rozwoju usług świadczonych w środowisku lokalnym oraz działań zmierzających do ograniczenia opieki instytucjonalnej.

Istotnym dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju polityki społecznej w Polsce jest „Strategia rozwoju usług społecznych – polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)”. Dokument ten wskazuje potrzebę rozwijania usług środowiskowych oraz tworzenie systemu wsparcia umożliwiającego osobom wymagającym pomocy funkcjonowania w społeczności lokalnej⁵.

Rozwój usług społecznych w Polsce obejmuje w szczególności działania skierowane do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, rodzin i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami, jak również osób w kryzysie bezdomności oraz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.

Działania podejmowane w zakresie deinstytucjonalizacji wpisują się w szersze kierunki rozwoju polityki społecznej państwa, której celem jest budowanie systemu usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

2.3 Kierunki rozwoju usług społecznych w województwie podkarpackim

Kierunki rozwoju usług społecznych w województwie podkarpackim określone zostały w dokumentach strategicznych na poziomie regionalnym, w szczególności w „Podkarpackim Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028”. Dokument ten wskazuje główne obszary działań związanych z rozwojem usług społecznych w regionie oraz podkreśla znaczenie wspierania osób wymagających pomocy w środowisku lokalnym⁶.

W planie podkreśla się znaczenie rozwoju usług społecznych skierowanych do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, rodzin i dzieci, jak również osób z zaburzeniami psychicznymi, osób w kryzysie bezdomności oraz obywateli państw trzecich, migrantów

⁵Uchwała nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą „Strategia rozwoju usług społecznych – polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)”, M.P. 2022 poz. 767.

⁶ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie, *Podkarpacki Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028*, Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 182/4162/26 Zarządu Województwa Podkarpackiego z dnia 20 stycznia 2026 r., Rzeszów 2026

i uchodźców. Szczególną uwagę zwraca się na rozwój usług środowiskowych, które umożliwiają udzielenie wsparcia w miejscu zamieszkania oraz sprzyjają integracji społecznej mieszkańców.

Istotnym elementem działań podejmowanych na poziomie regionalnym jest koordynowanie rozwoju usług społecznych oraz wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w realizacji działań związanych z deinstytucjonalizacją. W dokumentach regionalnych wskazuje się potrzebę wzmacniania współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi w obszarze polityki społecznej. Działania te mają na celu tworzenie spójnego systemu usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców.

Założenia dotyczące rozwoju usług społecznych określone w dokumentach regionalnych wyznaczają kierunki działań podejmowanych na poziomie lokalnym, w tym również w ramach niniejszego planu deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Przedstawione uwarunkowania wynikające z polityki społecznej Unii Europejskiej, dokumentów krajowych oraz regionalnych wyznaczają kierunki rozwoju usług społecznych, które stanowią istotny punkt odniesienia dla działań podejmowanych na poziomie lokalnym. W celu skutecznego planowania działań w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych konieczne jest jednak uwzględnienie specyfiki oraz rzeczywistych potrzeb społecznych występujących na terenie Gminy Świlcza. Powyższe uwarunkowania wyznaczają ramy dla dalszych analiz oraz stanowią podstawę do określenia kierunków rozwoju lokalnego systemu wsparcia społecznego.

W związku z powyższym, w kolejnym rozdziale przedstawiona zostanie charakterystyka społeczno-demograficzna Gminy Świlcza, stanowiąca kluczowy element diagnozy sytuacji społecznej oraz podstawę formułowania celów i kierunków działań w zakresie rozwoju usług społecznych.

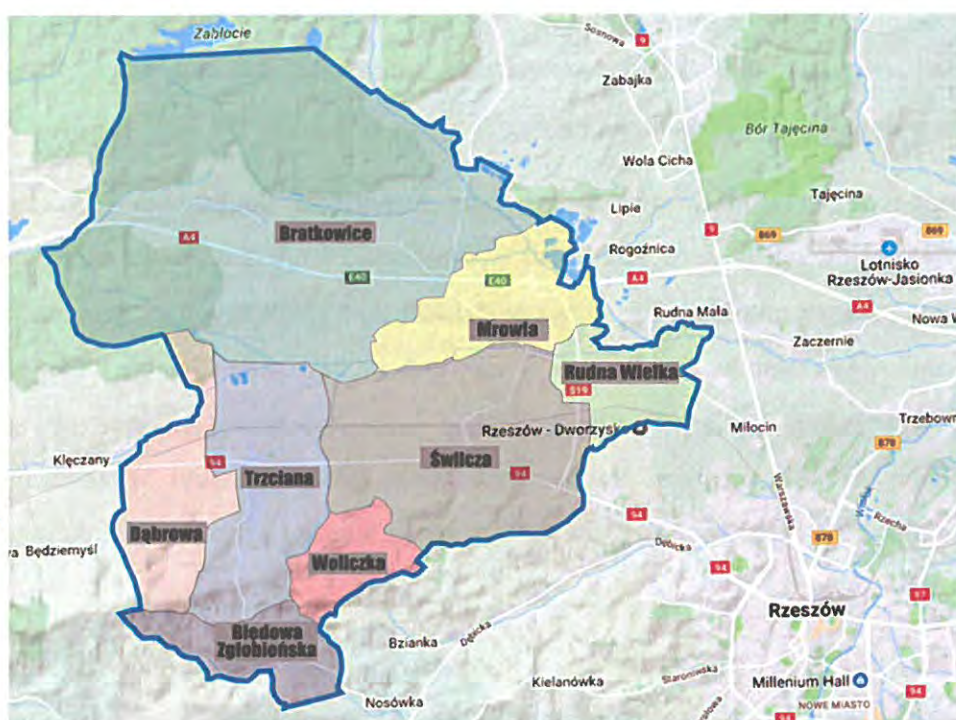
III. Charakterystyka społeczno-demograficzna Gminy Świlcza

W niniejszym rozdziale przedstawiono charakterystykę społeczno-demograficzną Gminy Świlcza, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji społecznej jej mieszkańców. Zaprezentowane dane obejmują zarówno strukturę ludności, jak i skalę korzystania z pomocy społecznej oraz usług świadczonych na rzecz mieszkańców gminy.

Analiza obejmuje w szczególności dane dotyczące liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym zasiłków, a także zakresu i form realizowanych usług społecznych w ujęciu wieloletnim. Pozwala to na ocenę dynamiki zmian oraz identyfikację najważniejszych problemów społecznych występujących na terenie gminy.

3.1 Charakterystyka Gminy Świlcza

Gmina Świlcza jest gminą wiejską położoną w centralnej części województwa podkarpackiego, w zachodniej części powiatu rzeszowskiego. Stanowi jedną ze 160 gmin województwa podkarpackiego. Od wschodu graniczy z miastem Rzeszów, od północnego wschodu z gminą Głogów Małopolski, od północy z gminą Kolbuszowa, od zachodu z gminą Sędziszów Małopolski, natomiast od południa z gminami Iwerycze i Boguchwała.

Mapa 1. Położenie Gminy Świlcza na tle powiatu rzeszowskiego i województwa podkarpackiego

Źródło: Urząd Gminy Świlcza, BIP Gminy Świlcza

Ze względu na swoje położenie w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Rzeszowa gmina stanowi ważny obszar rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Bliskość stolicy województwa wpływa na dynamikę rozwoju gminy oraz kształtowanie się struktury społecznej jej mieszkańców.

Gmina Świlcza należy do większych gmin w powiecie rzeszowskim. Zajmuje powierzchnię 108,11 km², co stanowi 0,61% powierzchni województwa podkarpackiego oraz 8,86% powierzchni powiatu rzeszowskiego.

Gmina obejmuje kilka miejscowości, które tworzą wspólnotę samorządową. Administracyjnie podzielona jest na 8 sołectw, do których należą: Świlcza, Bratkowice, Mrowla, Rudna Wielka, Woliczka, Trzciana, Dąbrowa oraz Błędowa Zgłobieńska. Największym sołectwem pod względem powierzchni są Bratkowice, natomiast najwyższą gęstością zaludnienia charakteryzuje się Rudna Wielka.

3.2 Sytuacja demograficzna

Sytuacja demograficzna stanowi jeden z kluczowych czynników wpływających na kształtowanie lokalnej polityki społecznej oraz planowanie działań w zakresie rozwoju usług społecznych. Analiza liczby mieszkańców oraz ich struktury wiekowej pozwala na identyfikację potrzeb społecznych oraz określenie kierunków rozwoju lokalnego systemu wsparcia.

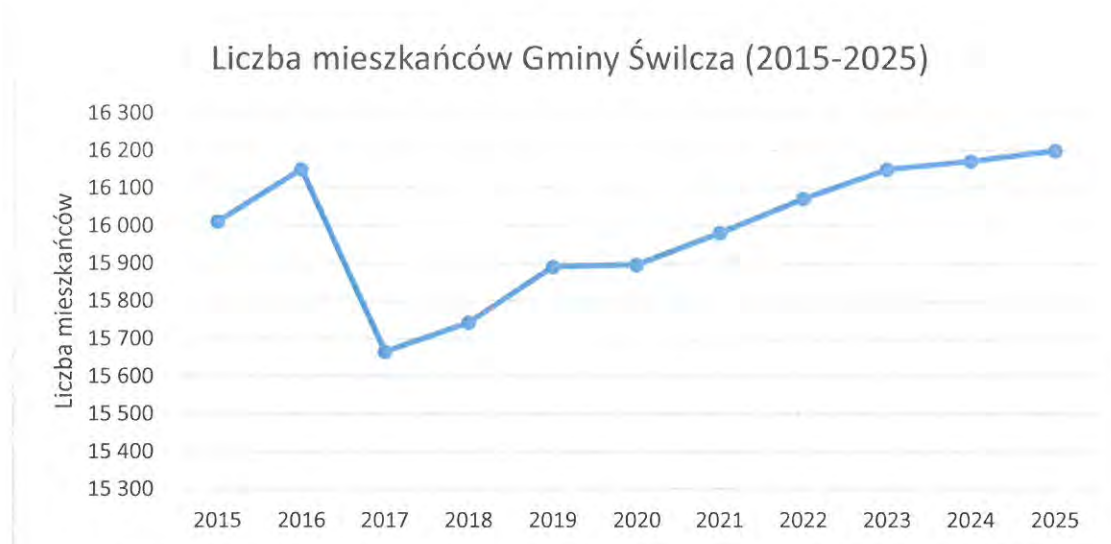
Na dzień 31 grudnia 2025 r. liczba mieszkańców Gminy Świlcza wynosiła 16 199 osób, w tym 8 215 kobiet oraz 7 984 mężczyzn. Struktura ludności według płci wskazuje na niewielką przewagę liczby kobiet, co jest zjawiskiem charakterystycznym dla większości jednostek samorządu terytorialnego.

W celu zobrazowania zmian liczby mieszkańców Gminy Świlcza na przestrzeni ostatnich lat poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby ludności z podziałem na kobiety i mężczyzn oraz ich graficzną ilustrację.

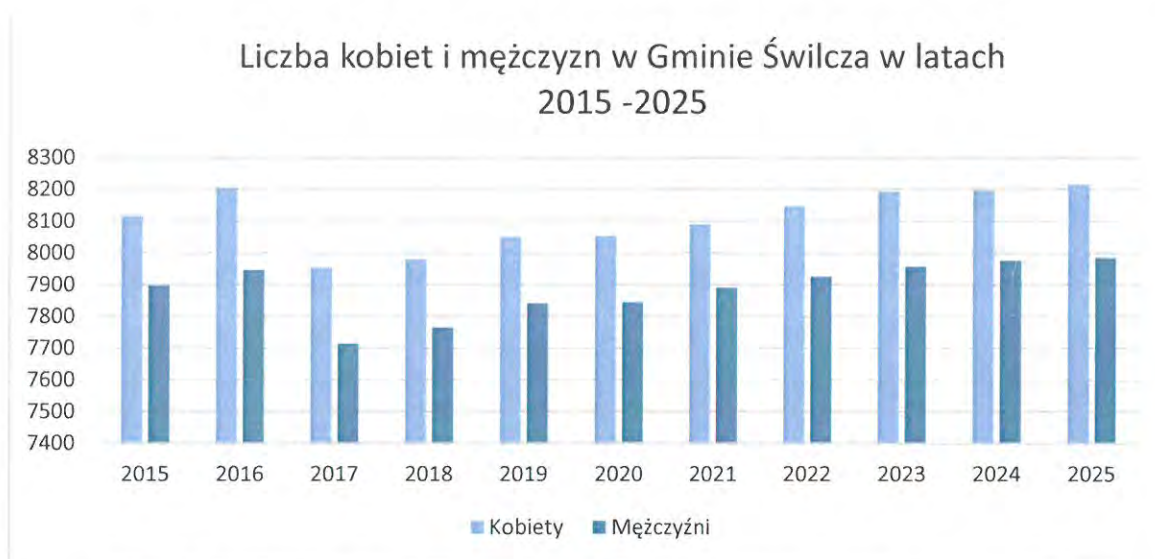
Rok	Liczba mieszkańców	Kobiety	Mężczyźni
2015	16 011	8 116	7 896
2016	16 150	8 205	7 945
2017	15 665	7 952	7 713
2018	15 742	7 978	7 764
2019	15 890	8 050	7 840
2020	15 895	8 052	7 843
2021	15 979	8 089	7 890
2022	16 070	8 146	7 924
2023	16 149	8 193	7 956
2024	16 171	8 196	7 975
2025	16 199	8 215	7 984

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Świlcza w latach 2015–2025
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Świlcza

Powyższe dane zostały przedstawione w formie graficznej.

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców Gminy Świlcza w latach 2015-2025
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Świlcza

Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn w Gminie Świlcza w latach 2015 – 2025
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Świlcza

Analiza liczby mieszkańców Gminy Świlcza w latach 2015-2025 wskazuje na względnie stabilny poziom zaludnienia, przy jednoczesnym stopniowym wzroście liczby mieszkańców w ostatnich latach. Po okresie niewielkich wahań w latach 2017-2018, od 2019 obserwuje się systematyczny wzrost liczby ludności, który utrzymuje się do roku 2025. W całym analizowanym okresie widoczna jest również niewielka przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn.

Zmiany demograficzne zachodzące na terenie gminy mają istotne znaczenie dla planowania działań w zakresie rozwoju lokalnego systemu wsparcia społecznego. W szczególności dotyczą

one konieczności dostosowywania usług społecznych do zmieniających się potrzeb mieszkańców, w tym rosnącego zapotrzebowania na wsparcie dla osób starszych.

Istotnym elementem analizy demograficznej jest struktura wieku mieszkańców Gminy Świlcza, która ma bezpośredni wpływ na zapotrzebowanie usług społecznych. W szczególności znaczenie ma udział osób w wieku poprodukcyjnym, co wiąże się z koniecznością rozwoju usług opiekuńczych oraz wsparcia środowiskowego.

Średni wiek mieszkańców Gminy Świlcza na koniec 2025 r. wyniósł 41 lat i był niższy niż średni wiek mieszkańców Polski, który w 2024 r. ukształtował się na poziomie 43,3 lat. W porównaniu do roku 2024, w którym średni wiek mieszkańców gminy wynosił 41,7 lat, odnotowano jego nieznaczny spadek.

Grupa wieku	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
0-17 lat	3 207	1 553	1 654
18-60 lat	9 229	4 539	4 690
60-70 lat	1 780	914	866
70-80 lat	1 283	751	532
80 lat i więcej	700	456	244

Tabela 2. Struktura ludności Gminy Świlcza według wieku i płci (stan na 31.12.2025 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Świlcza

Analiza struktury wieku mieszkańców wskazuje, że największą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym, których liczba wynosi 9 229 osób, w tym 4 539 kobiet oraz 4 690 mężczyzn. Istotną grupę stanowią również osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia) – 3207 mieszkańców, w tym 1553 kobiety oraz 1 654 mężczyzn.

Znaczący udział w strukturze demograficznej mają osoby starsze. W wieku poprodukcyjnym znajduje się 1 780 mieszkańców (914 kobiet i 866 mężczyzn), w wieku 70-80 lat – 1283 osoby (751 kobiet i 532 mężczyzn), natomiast w wieku powyżej 80 lat – 700 osób, w tym 456 kobiet oraz 244 mężczyzn.

Obserwowana struktura wieku mieszkańców wskazuje na stopniowy proces starzenia się społeczeństwa, co ma istotne znaczenie dla planowania lokalnej polityki społecznej. W szczególności konieczne jest rozwijanie usług społecznych skierowanych do osób starszych.

Uzupełnieniem analizy demograficznej jest charakterystyka wybranych grup mieszkańców wymagających szczególnego wsparcia, w tym rodzin wielodzietnych oraz osób starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe.

Liczba dzieci w rodzinie	Liczba rodzin
3 dzieci	212
4 dzieci	43
5 dzieci	14
6 dzieci	1
7 dzieci i więcej	4
Razem:	274

Tabela 3. Rodziny wielodzietne (3+) według liczby dzieci (urodzonych po 2008 r.)
w Gminie Świlcza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Świlcza

Na terenie Gminy Świlcza funkcjonuje łącznie 274 rodzin wielodzietnych (3+), wychowujące dzieci urodzone po 2008 roku. Najliczniejszą grupę stanowią rodziny z trojgiem dzieci – 212 rodzin, co stanowi 77,4% wszystkich rodzin wielodzietnych. Rodziny z czworgiem dzieci liczą 43 gospodarstwa (15,7%), natomiast rodziny posiadające pięcioro i więcej dzieci występują znacznie rzadziej – łącznie 19 rodzin (6,9%).

Analiza struktury rodzin wielodzietnych wskazuje, że dominują rodziny z trojgiem dzieci, podczas gdy rodziny wychowujące większą liczbę dzieci stanowią niewielki odsetek. Jednocześnie to właśnie rodziny posiadające pięcioro i więcej dzieci mogą wymagać szczególnego wsparcia w zakresie usług społecznych, edukacyjnych, opiekuńczych oraz działań wspierających funkcje wychowawcze rodziny.

Istotną grupę stanowią również osoby starsze prowadzące jednoosobowe gospodarstwo domowe. Na terenie Gminy Świlcza liczba takich osób wynosi 362, przy czym ich struktura wiekowa jest zróżnicowana. W wieku 60-69 lat znajduje się 132 osoby, w wieku 70-79 lat – 122 osoby, w wieku 80-89 lat – 73 osób, natomiast w wieku 90 lat i więcej – 35 osób, w tym jedna osoba powyżej 100 roku życia.

Osoby starsze prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe są szczególnie narażone na ryzyko wykluczenia społecznego. Wraz z postępującym wiekiem oraz występowaniem chorób przewlekłych i ograniczeń sprawności wzrasta zapotrzebowanie na wsparcie w zakresie codziennego funkcjonowania, usług opiekuńczych oraz pomocy środowiskowej. Dotyczy

to w szczególności pomocy w wykonywaniu podstawowych czynności życia codziennego, dostępu do usług opiekuńczych, wsparcia środowiskowego oraz zapewnienia kontaktu społecznego. Wzrost liczby takich osób stanowi istotne wyzwanie dla lokalnego systemu wsparcia społecznego oraz wskazuje na konieczność rozwijania usług umożliwiających funkcjonowanie w miejscu zamieszkania.

Zarówno struktura rodzin wielodzietnych, jak i liczba osób starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe wskazują na zróżnicowane potrzeby mieszkańców w zakresie usług społecznych. Sytuacja ta wymaga dostosowania lokalnego systemu wsparcia do specyfiki poszczególnych grup oraz rozwoju usług odpowiadających na ich potrzeby.

3.3 Sytuacja społeczna mieszkańców

Sytuacja społeczna mieszkańców Gminy Świlcza stanowi istotny element diagnozy lokalnych potrzeb oraz podstawę do planowania działań w zakresie rozwoju usług społecznych. Analiza obejmuje identyfikację głównych problemów społecznych, ich uwarunkowań oraz grup mieszkańców wymagających wsparcia.

Istotnym elementem analizy sytuacji społecznej mieszkańców są dane dotyczące korzystania z usług społecznych oraz różnych form wsparcia oferowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy. Obejmują one w szczególności pomoc finansową, wsparcie w formie dożywiania oraz inne działania skierowane do osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. W analizie uwzględniono również zmiany zachodzące w czasie, które pozwalają na określenie dynamiki zjawisk społecznych oraz lepsze rozpoznanie potrzeb mieszkańców.

W 2025 roku pomocą materialną realizowaną przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy objęto 280 rodzin. Wsparcie to było udzielane z różnych przyczyn, wśród których najczęściej wskazywano ubóstwo (92 rodziny), bezrobocie (75 rodzin), niepełnosprawność (80 rodzin) oraz długotrwałą lub ciężką chorobę (69 rodzin). Rzadziej występującym przesłankami udzielenia pomocy były m. in. bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (23 rodziny), potrzeba ochrony macierzyństwa (12 rodzin), alkoholizm (12 rodzin), przemoc domowa (4 rodziny), zdarzenie losowe (6 rodzin), a także bezdomność (1 rodzina) i narkomania (1 rodzina).

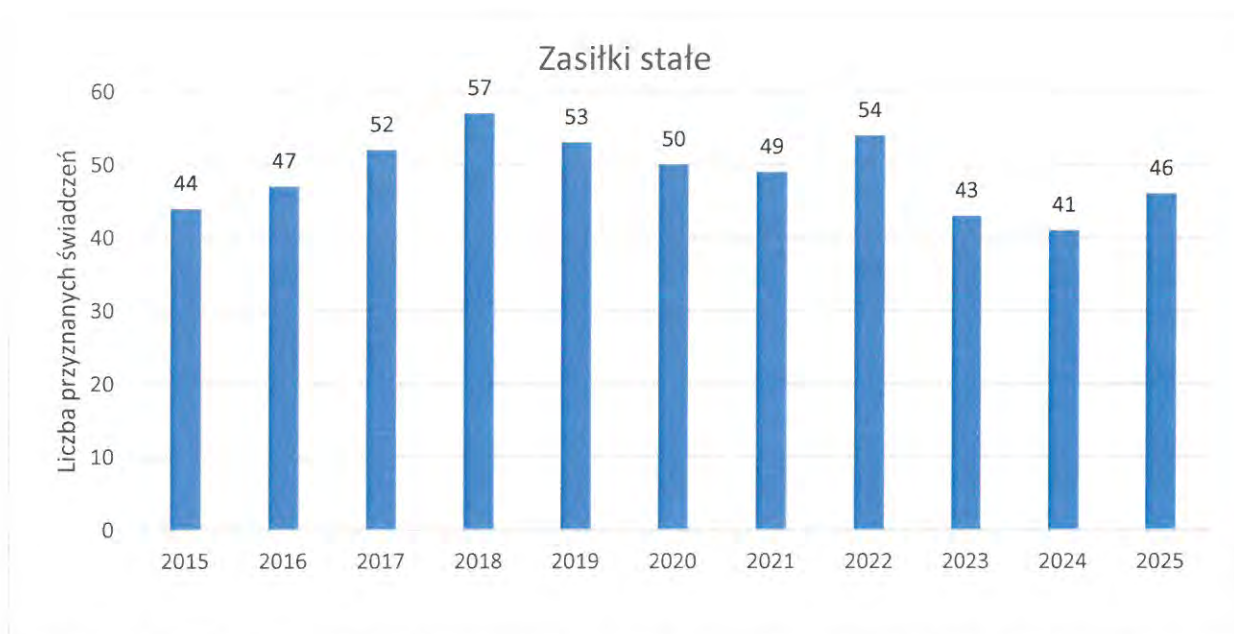
Najczęściej wykorzystywaną formą wsparcia były zasiłki celowe, które otrzymało 105 rodzin, głównie na zakup leków, odzieży i żywności oraz zasiłki okresowe, z których skorzystały 72 rodziny. W 2025 roku 46 osób skorzystało z pomocy w formie zasiłku stałego.

Ponadto wsparciem w postaci dożywiania w szkołach i przedszkolach objęto 68 dzieci, natomiast 28 osób korzystało z posiłków wydawanych w trzech punktach zlokalizowanych na terenie gminy tj. w Bratkowicach, Trzcianie i Świlczy. Ponadto w okresie wakacyjnym oraz świątecznym 23 rodziny otrzymały wsparcie w formie zasiłków celowych w ramach rządowego Programu „Posiłek w szkole i w domu”. Istotnym elementem systemu wsparcia rodziny jest również praca asystenta rodziny. Na terenie Gminy Świlcza w 2025 roku zatrudniony był jeden asystent rodziny, który obejmował wsparciem 14 rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

W 2025 roku mieszkańcy Gminy Świlcza korzystali również ze wsparcia w ramach systemu świadczeń rodzinnych. Z zasiłku rodzinnego skorzystało 97 osób, natomiast ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego – 28 osób. Ze świadczenia rodzicielskiego skorzystały 32 osoby, a ze świadczenia pielęgnacyjnego – 99 osób. Największą liczbę beneficjentów odnotowano w przypadku zasiłku pielęgnacyjnego, z którego skorzystały 434 osoby. Ze specjalnego zasiłku opiekuńczego skorzystały 2 osoby, natomiast jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka otrzymało 16 osób.

W celu zobrazowania zmian zachodzących w zakresie korzystania z pomocy społecznej na terenie Gminy Świlcza dokonano analizy danych z ostatnich 10 lat. Analiza ta pozwala określić tendencje oraz dynamikę zmian w zakresie zapotrzebowania na wsparcie społeczne.

Istotnym elementem analizy sytuacji społecznej mieszkańców Gminy Świlcza jest charakterystyka form wsparcia finansowanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Szczególne znaczenie mają świadczenia pieniężne, takie jak zasiłki stałe, okresowe oraz celowe, które stanowią podstawowe narzędzie wsparcia osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Wykres 3. Liczba osób/rodzin korzystających z zasiłków stałych w Gminie Świlcza w latach 2015-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy

Analiza danych dotyczących korzystania z różnych zasiłków, w tym ich skali oraz zmian na przestrzeni lat, pozwala na lepsze rozpoznanie potrzeb mieszkańców oraz ocenę skuteczności podejmowanych działań w zakresie polityki społecznej.

Wykres 4. Liczba osób/rodzin korzystających z zasiłków okresowych w Gminie Świlcza w latach 2015-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy

Wykres 5. Liczba osób/rodzin korzystających z zasiłków celowych w latach 2015-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy

Analiza danych dotyczących korzystania z różnych form zasiłków w Gminie Świlcza w latach 2015-2025 wskazuje na wyraźne zróżnicowanie trendów w zależności od rodzaju świadczenia. W przypadku zasiłków stałych obserwuje się stosunkowo stabilny poziom z niewielkim wahaniem – liczba świadczeniobiorców wzrastała do 2018 roku (osiągając najwyższą wartość 57 osób/rodzin), a następnie stopniowo malała, by po spadku w latach 2023-2024 ponownie nieznacznie wzrosnąć w 2025 roku.

Znacznie bardziej dynamiczne zmiany widoczne są w przypadku zasiłków okresowych, gdzie od 2015 roku obserwuje się wyraźną tendencję spadkową – z poziomu około 268 świadczeniobiorców do najniższej wartości 48 w 2024 roku. W 2025 roku nastąpiło jednak lekkie odbicie (72 osoby), co może sugerować zmianę sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców lub większe zapotrzebowanie na tę formę wsparcia.

Podobny kierunek zmian, choć mniej jednolity, można zaobserwować w przypadku zasiłków celowych. Po początkowym spadku w latach 2015-2017 nastąpił krótkotrwały wzrost w 2018 roku, a następnie systematyczny spadek aż do 2024 roku, kiedy osiągnięto najniższy poziom (73 osoby). W 2025 roku widoczny jest ponowny wzrost liczby beneficjentów (105), co może wskazywać na zwiększone potrzeby w zakresie doraźnej pomocy.

Podsumowując, w analizowanym okresie można zauważyć ogólną tendencję spadkową w korzystaniu z zasiłków okresowych i celowych, przy jednoczesnej względnej stabilności

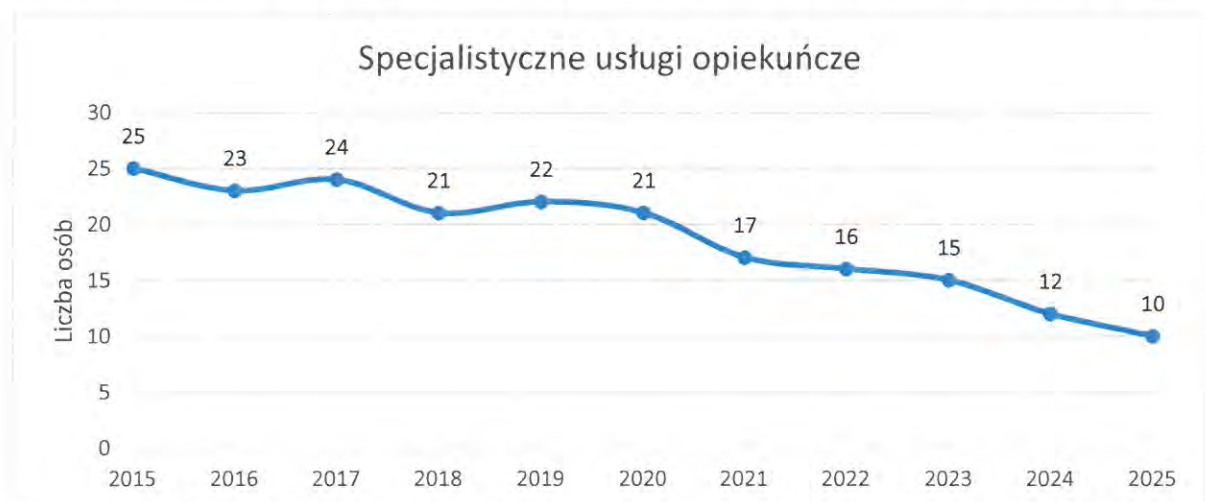
zasiłków stałych. Końcowe lata (2024-2025) przynoszą jednak odwrócenie trendu spadkowego w przypadku zasiłków okresowych i celowych, co może wskazywać na zmiany w sytuacji społeczno – ekonomicznej mieszkańców lub w systemie wsparcia społecznego.

W kolejnej części analizy skoncentrowano się na świadczeniach z zakresu pomocy niepieniężnej, które stanowią istotne uzupełnienie wsparcia finansowego oferowanego przez system pomocy społecznej. Tego rodzaju pomoc obejmuje m.in. usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, domy pomocy społecznej oraz dożywianie.

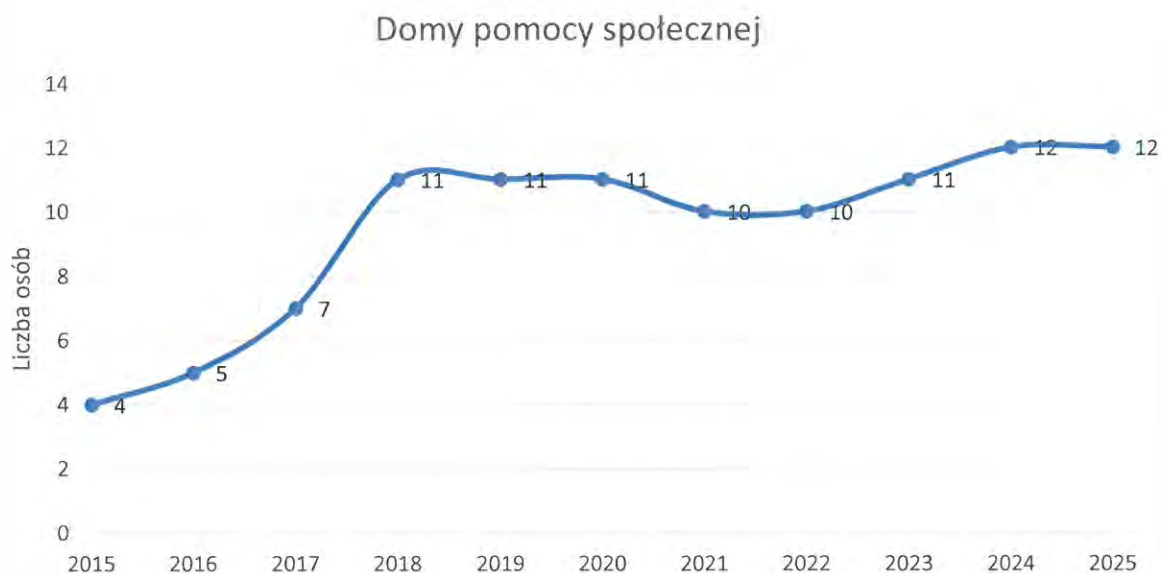
Wykres 6. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w Gminie Świlcza w latach 2015-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy

Wykres 7. Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2015-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy

Wykres 8. Liczba mieszkańców gminy przebywających w domach pomocy społecznej w latach 2015-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy

Analiza danych dotyczących usług opiekuńczych oraz wsparcia instytucjonalnego w Gminie Świlcza w latach 2015-2025 wskazuje na zróżnicowane tendencje w zależności od rodzaju świadczonych usług.

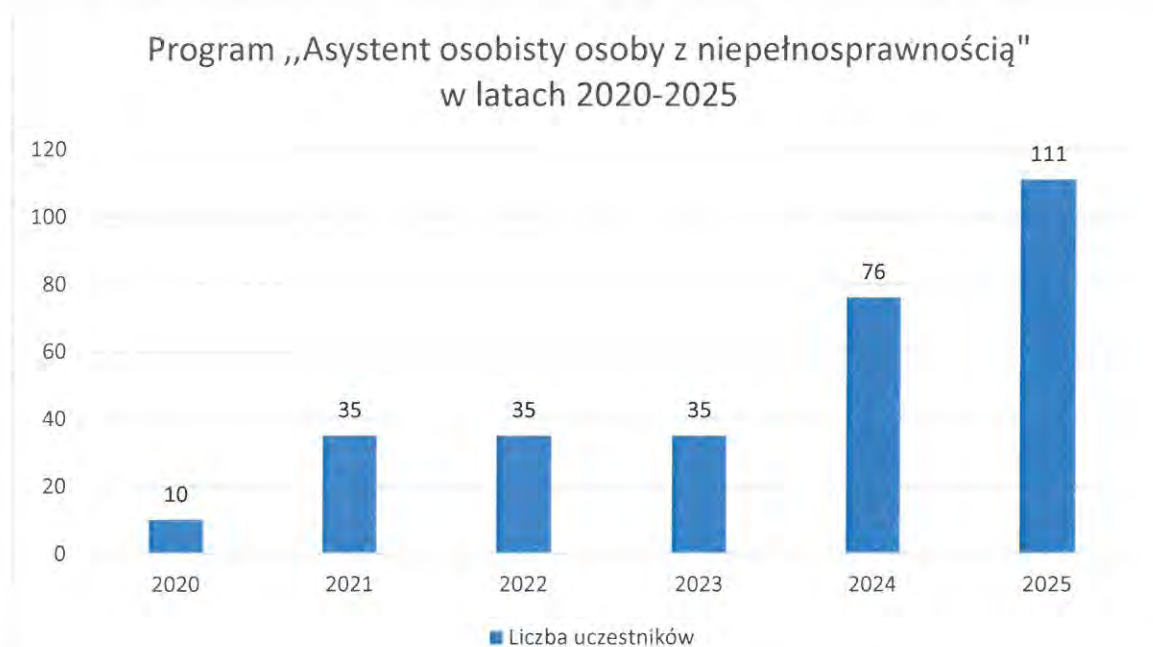
W przypadku usług opiekuńczych liczba osób korzystających z tej formy wsparcia przez większość analizowanego okresu utrzymywała się na bardzo niskim poziomie, z wyjątkiem wyraźnego wzrostu w 2019 roku, kiedy liczba beneficjentów osiągnęła najwyższą wartość. Wzrost ten był związany z realizacją programu, w ramach którego usługi opiekuńcze dla mieszkańców były świadczone nieodpłatnie, co mogło wpłynąć na zwiększenie zainteresowania tą formą wsparcia. Po tym okresie nastąpił ponowny spadek, a w kolejnych latach liczba osób korzystających z usług opiekuńczych pozostała niewielka, z nieznacznymi wahaniami. Niewielka liczba beneficjentów może wynikać z faktu, że usługi opiekuńcze przyznawane są osobom spełniającym określone kryterium dochodowe oraz wiązać się z odpłatnością uzależnioną od sytuacji dochodowej świadczeniobiorcy. Powyższe czynniki mogą stanowić barierę w dostępie do tej formy wsparcia dla części mieszkańców.

Odmienną tendencję można zaobserwować w przypadku specjalistycznych usług opiekuńczych, gdzie widoczny jest systematyczny spadek liczby osób korzystających z tej formy wsparcia. Może to wskazywać na zmniejszające się zapotrzebowanie na tego typu usługi lub zmianę form wsparcia na inne.

W przypadku domów pomocy społecznej obserwuje się natomiast stopniowy wzrost liczby osób korzystających z tej formy wsparcia, szczególnie widoczny w latach 2015-2018, a następnie utrzymywanie się liczby mieszkańców na względnie stabilnym poziomie.

Przedstawione dane mogą sugerować potrzebę dalszego rozwoju usług świadczonych w środowisku lokalnym przy jednoczesnym utrzymywaniu się zapotrzebowania na opiekę instytucjonalną. Tendencje te podkreślają znaczenie dalszego rozwoju usług środowiskowych, które umożliwiają mieszkańcom funkcjonowanie w miejscu zamieszkania, zgodnie z założeniami deinstytucjonalizacji.

Uzupełnieniem systemu wsparcia świadczonego na terenie Gminy Świlcza są usługi realizowane w ramach programów skierowanych do osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów. Szczególne znaczenie mają Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” oraz Program „Opieka Wytchnieniowa”, których celem jest zwiększenie samodzielności osób wymagających wsparcia oraz odciążenie opiekunów w codziennym sprawowaniu opieki. Dane dotyczące liczby uczestników obu programów w latach 2019-2025 przedstawiono na poniższych wykresach.

Wykres 9. Liczba uczestników Programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” w latach 2020-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy

Wykres 10. Liczba uczestników Programu „Opieka wytchnieniowa” w latach 2020-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy

Analiza danych przedstawionych na wykresach wskazuje na rosnące znaczenie usług środowiskowych kierowanych do osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów. W przypadku Programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” odnotowano wyraźny wzrost liczby uczestników – z 10 osób w 2020 do 111 osób w 2025 roku. Szczególnie dynamiczny wzrost nastąpił w latach 2024-2025, co może świadczyć zarówno o rosnących potrzebach mieszkańców, jak i zwiększającej się dostępności tej formy wsparcia.

Z kolei liczba uczestników Programu „Opieka wytchnieniowa” w analizowanym okresie utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie. W latach 2019-2024 z programu korzystało od 10 do 17 osób rocznie, natomiast w 2025 roku wsparciem objęto 20 osób. Wzrost liczby uczestników w ostatnim roku może wskazywać na rosnącą świadomość o dostępnych formach pomocy oraz zwiększające się potrzeby rodzin sprawujących opiekę nad osobami zależnymi.

Znacząca liczba beneficjentów tych dwóch form wsparcia wskazuje na istotne zapotrzebowanie na usługi środowiskowe, umożliwiające osobom wymagającym pomocy funkcjonowanie w miejscu zamieszkania oraz odciążenie opiekunów. Na skalę zainteresowania usługą asystenta osobistego wpływa również jej nieodpłatny charakter dla uczestników programu, co stanowi istotny czynnik zwiększający dostępność tej formy wsparcia. Rozwój

tego typu usług wpisuje się w założenia deinstytucjonalizacji i stanowi ważny kierunek dalszych działań w zakresie polityki społecznej gminy.

Przeprowadzona analiza sytuacji społecznej mieszkańców Gminy Świlcza wskazuje na występowanie zróżnicowanych tendencji w obszarze korzystania z poszczególnych form wsparcia społecznego oraz zmieniające się potrzeby lokalnej społeczności. W analizowanym okresie widoczna jest ogólna tendencja spadkowa w zakresie korzystania z części świadczeń pieniężnych, przy jednoczesnej względnej stabilności zasiłków stałych. Jednocześnie w ostatnich latach zauważalne jest częściowe odwrócenie trendu spadkowego, co może świadczyć o zmianach w sytuacji części mieszkańców lub zwiększonym zapotrzebowaniu na wsparcie. W odniesieniu do usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych zauważalny niski poziom ich wykorzystania oraz tendencję spadkową, co może świadczyć o ograniczonej dostępności tych usług lub zmianie form wsparcia na inne, bardziej dostosowane do potrzeb mieszkańców.

Równocześnie obserwuje się wzrost znaczenia usług środowiskowych, w szczególności wsparcia realizowanego w miejscu zamieszkania, takich jak usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością czy opieka wytchnieniowa. Wzrost liczby beneficjentów tych form wsparcia wskazuje na rosnące zapotrzebowanie na usługi umożliwiające funkcjonowanie w środowisku lokalnym. Utrzymujące się zapotrzebowanie na opiekę instytucjonalną znajduje odzwierciedlenie w liczbie osób korzystających z domów pomocy społecznej, co wskazuje na konieczność równoległego rozwoju usług środowiskowych oraz stopniowego ograniczania form instytucjonalnych.

Zidentyfikowane tendencje wskazują na konieczność dalszego rozwoju usług środowiskowych, w szczególności skierowanych do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów. Niezbędne jest również dostosowanie systemu usług społecznych do zmieniających się potrzeb mieszkańców, zgodnie z założeniami deinstytucjonalizacji oraz kierunkami nowoczesnej polityki społecznej.

IV. Zasoby instytucjonalne i infrastrukturalne Gminy Świlcza

Zasoby i system usług społecznych w Gminie Świlcza stanowią istotny element diagnozy lokalnej sytuacji społecznej oraz kluczową podstawę do planowania dalszych działań ukierunkowanych na wsparcie mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Obejmują one zarówno instytucje publiczne, jak i różnorodne formy wsparcia realizowane na poziomie lokalnym.

Na terenie gminy funkcjonuje rozwinięty system usług społecznych, obejmujący świadczenia pieniężne, usługi opiekuńcze, wsparcie środowiskowe oraz formy pomocy instytucjonalnej. Istotną rolę odgrywają również działania skierowane do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz rodzin z dziećmi.

Analiza dostępnych zasobów pozwala na ocenę stopnia ich dopasowania do potrzeb mieszkańców oraz identyfikację obszarów wymagających dalszego rozwoju usług społecznych. Stanowi ona jednocześnie punkt wyjścia do formułowania kierunków działań w zakresie rozwoju usług społecznych na terenie Gminy Świlcza.

4.1 Instytucje i podmioty realizujące usługi społeczne

Realizacja usług społecznych na terenie Gminy Świlcza opiera się na działalności instytucji publicznych oraz podmiotów działających na rzecz mieszkańców. Kluczową rolę w tym systemie odgrywa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy, który odpowiada za organizację i koordynację działań w zakresie pomocy społecznej oraz wsparcia osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy realizowane są na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz innych aktów prawnych. W ramach swojej działalności realizuje zadania własne gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej. Zgodnie z ustawą do zadań pomocy społecznej należą w szczególności: udzielanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, prowadzenie pracy socjalnej, rozwijanie usług opiekuńczych oraz wsparcie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych.

W ramach swojej działalności Ośrodek realizuje zarówno świadczenia pieniężne, jak i szeroki zakres usług społecznych. Do najważniejszych form wsparcia należą m.in. usługi opiekuńcze, wsparcie asystenta rodziny oraz realizacja programów rządowych, w tym programów takich jak: „Opieka wytchnieniowa”, „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”.

W strukturze Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy funkcjonują również placówki wsparcia dziennego oraz inne formy pomocy środowiskowej, w tym Środowiskowa Świetlica Socjoterapeutyczna w Świlczy, Gminny Klub Seniora w Trzcianie, Dzienny Dom

Pomocy w Bratkowicach oraz Wypożyczalnia Sprzętu Pielęgnacyjnego, Rehabilitacyjnego i Wspomagającego dla mieszkańców Gminy Świlcza. Ich działalność stanowi istotne uzupełnienie systemu wsparcia, umożliwiając mieszkańcom korzystanie z pomocy w miejscu zamieszkania oraz aktywne uczestnictwo w życiu społecznym. Istotnym elementem systemu wsparcia jest także Środowiskowy Dom Samopomocy w Woliczce, który zapewnia pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi oraz trudnościami w codziennym funkcjonowaniu.

Funkcjonujący na terenie Gminy Świlcza system instytucji i usług społecznych stanowi ważny komponent wsparcia mieszkańców, umożliwiając dostosowanie form pomocy do zróżnicowanych potrzeb oraz sprzyjając rozwojowi usług społecznych.

4.2 Placówki oświatowe i opiekuńcze

Istotnym elementem systemu wsparcia mieszkańców Gminy Świlcza są placówki oświatowe oraz instytucje zapewniające opiekę nad dziećmi i młodzieżą. Pełnią one nie tylko funkcję edukacyjną, ale również wychowawczą, opiekuńczą oraz wspierającą rozwój społeczny.

Na terenie gminy funkcjonuje rozbudowana sieć placówek edukacyjnych, obejmująca 7 szkół podstawowych oraz zespołów szkół, a także 2 szkoły niepubliczne oraz międzynarodową szkołę podstawową. Uzupełnieniem oferty edukacyjnej są również placówki ponadpodstawowe oraz specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy.

Istotną rolę w systemie wsparcia rodzin pełnią również placówki wychowania przedszkolnego oraz opieki nad najmłodszymi dziećmi. Na terenie gminy funkcjonuje łącznie 9 przedszkoli oraz 3 żłobki, co zapewnia dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci w wieku wczesnodziecięcym.

Funkcjonująca sieć placówek oświatowych i opiekuńczych przyczynia się do zapewnienia mieszkańcom dostępu do usług na różnych etapach życia oraz umożliwia godzenie obowiązków zawodowych i rodzinnych. Placówki te współpracują z instytucjami pomocy społecznej, w szczególności w zakresie rozpoznawania potrzeb dzieci i rodzin oraz podejmowania działań wspierających.

Zróżnicowanie i dostępność placówek oświatowych i opiekuńczych stanowią istotny zasób gminy, wpływający na jakość życia mieszkańców oraz poziom bezpieczeństwa społecznego.

4.3 Pozostałe zasoby instytucjonalne i współpraca

Uzupełnieniem systemu usług społecznych na terenie Gminy Świlcza są organizacje pozarządowe, stowarzyszenia oraz lokalne inicjatywy społeczne, które odgrywają kluczową rolę w aktywizacji mieszkańców oraz integracji społeczności lokalnej.

Na terenie gminy funkcjonują m.in. koła gospodyń wiejskich, które pełnią ważną rolę w zakresie integracji społecznej, aktywizacji mieszkańców oraz kultywowania tradycji lokalnych. Ponadto na terenie gminy funkcjonuje również Gminne Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Świlczy z siedzibą w Trzcinie, które realizuje działania w zakresie aktywizacji mieszkańców, organizacji czasu wolnego oraz integracji społeczności lokalnej.

Ważnym elementem lokalnego systemu wsparcia są również stowarzyszenia i organizacje społeczne, w tym towarzystwa przyjaciół poszczególnych miejscowości, organizacje działające na rzecz rozwoju lokalnego, wspierające osoby z niepełnosprawnościami oraz podmioty realizujące działania w obszarze kultury, ekologii i rekreacji. Ich działalność przyczynia się do zwiększenia dostępności różnorodnych form wsparcia oraz wzmacniania kapitału społecznego gminy.

Gmina Świlcza współpracuje także z podmiotami ponadlokalnymi, w tym m.in. z Lokalną Grupą Działania „TRYGON – ROZWÓJ I INNOWACJA” oraz Podkarpackim Stowarzyszeniem Samorządów Terytorialnych, co umożliwia realizację projektów rozwojowych oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych.

Przeprowadzona analiza zasobów instytucjonalnych i infrastrukturalnych Gminy Świlcza wskazuje na dobrze rozwinięty system wsparcia społecznego, obejmujący zarówno instytucje publiczne, jak i organizacje pozarządowe. Jednocześnie zidentyfikowano obszary wymagające dalszego rozwoju, w szczególności w zakresie usług środowiskowych oraz wsparcia dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz rodzin w trudnej sytuacji życiowej. Szczegółowa identyfikacja obszarów wymagających interwencji zostanie przedstawiona w kolejnych częściach dokumentu, w oparciu o wyniki badań ankietowych oraz przeprowadzonych wywiadów.

V. Kierunki rozwoju usług społecznych w Gminie Świlcza

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej mieszkańców Gminy Świlcza oraz analizy zasobów instytucjonalnych możliwe jest określenie kierunków dalszego rozwoju usług społecznych.

Uzupełnieniem przeprowadzonej diagnozy są wyniki badań ankietowych oraz wywiadów pogłębianych przeprowadzonych z przedstawicielami instytucji działających na terenie gminy. Pozwoliły one na poznanie opinii mieszkańców oraz uzyskanie pogłębianych informacji na temat funkcjonowania systemu wsparcia i najważniejszych problemów społecznych.

Uzyskane informacje stanowią istotną podstawę do formułowania wniosków oraz planowania działań ukierunkowanych na rozwój lokalnego systemu wsparcia, dostosowanego do rzeczywistych potrzeb mieszkańców.

5.1 Metodologia badań ankietowych i wywiadów

W celu pogłębienia diagnozy sytuacji społecznej mieszkańców Gminy Świlcza przeprowadzono badania z wykorzystaniem dwóch metod: badania ankietowego oraz wywiadów z przedstawicielami instytucji i organizacji działających na terenie gminy.

Celem głównym badania było rozpoznanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych oraz ocena funkcjonowania lokalnego systemu wsparcia.

Do celów szczegółowych zaliczono:

- ocenę jakości życia mieszkańców gminy,
- ocenę dostępności i adekwatności usług społecznych,
- identyfikację najważniejszych problemów społecznych występujących na terenie gminy,
- określenie grup mieszkańców wymagających szczególnego wsparcia,
- identyfikację barier utrudniających korzystanie z pomocy społecznej,
- określenie zapotrzebowania na rozwój usług świadczonych w środowisku lokalnym,
- zebranie opinii na temat działalności instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia społecznego.

Badania ankietowe zostało skierowane do mieszkańców Gminy Świlcza i miało charakter anonimowy. Ankieta była dystrybuowana zarówno w formie elektronicznej (online), jak i w wersji papierowej, co umożliwiło dotarcie do różnych grup mieszkańców. Wersja

papierowa była dostępna w budynku Urzędu Gminy Świlcza oraz rozpowszechniana za pośrednictwem pracowników socjalnych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy. W badaniu ankietowym udział wzięły łącznie 355 osób, w tym 73 osoby wypełniły ankietę w formie elektronicznej (online), natomiast 282 osoby skorzystały z wersji papierowej.

Kwestionariusz zawierał zarówno pytania zamknięte (jednokrotnego i wielokrotnego wyboru), jak i pytania otwarte, umożliwiające respondentom swobodne wyrażanie opinii. Ankieta składała się z trzech części. Pierwsza część obejmowała podstawowe informacje o respondentach, takie jak płeć, wiek, wykształcenie oraz status zawodowy. Druga część dotyczyła oceny jakości życia w gminie oraz dostępności i znajomości usług społecznych, a także doświadczeń mieszkańców związanych z korzystaniem z pomocy społecznej. W tej części poruszono również kwestie dotyczące dostępności wsparcia dla osób starszych, rodzin z dziećmi oraz osób z niepełnosprawnościami. Trzecia część ankiety koncentrowała się na identyfikacji najważniejszych problemów społecznych oraz potrzeb mieszkańców w zakresie rozwoju usług społecznych. Respondenci wskazywali m.in. bariery utrudniające korzystanie z pomocy, oceniali działalność organizacji pozarządowych oraz określali, jakie formy wsparcia powinny być rozwijane w pierwszej kolejności. Uwzględniono również pytania dotyczące zapotrzebowania na usługi świadczone w miejscu zamieszkania, takie jak usługi opiekuńcze, wsparcie asystenckie, pomoc sąsiedzka czy transport dla osób niesamodzielnych.

Uzupełnieniem badania ankietowego były wywiady przeprowadzone z przedstawicielami instytucji i organizacji, mający bezpośredni kontakt z mieszkańcami i systemem wsparcia społecznego. Wywiady miały charakter jakościowy i były przeprowadzone na podstawie przygotowanych zestawów pytań, dostosowanych do specyfiki danej grupy. Łącznie przeprowadzono 30 wywiadów. Wywiady przeprowadzono z:

- pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świlczy, w tym pracownikami socjalnymi, asystentem rodziny oraz pracownikami wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego,
- przedstawicielami placówek oświatowych, placówek wsparcia dziennego oraz świetlicy socjoterapeutycznej,
- przedstawicielami Policji, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

- przedstawicielami instytucji wspierających osoby starsze, w tym pracownikami Gminnego Klubu Seniora w Trzcielanie oraz Dziennego Domu Pomocy w Bratkowicach,
- przedstawicielami organizacji pozarządowych, w tym stowarzyszeń i kół gospodyń wiejskich,
- przedstawicielami instytucji kultury i sportu.

Zakres tematyczny wywiadów obejmował przede wszystkim:

- identyfikację najczęstszych problemów społecznych mieszkańców,
- ocenę dostępności i skuteczności usług społecznych,
- analizę barier w dostępie do wsparcia,
- ocenę współpracy międzyinstytucjonalnej,
- określenie potrzeb w zakresie rozwoju usług społecznych,
- wskazanie kierunków działań mających na celu poprawę funkcjonowania systemu wsparcia.

Zebrane dane zostały podane analizie jakościowej i ilościowej. Otrzymane wyniki badań stanowią podstawę do określenia kierunków rozwoju usług społecznych oraz planowania działań w ramach procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie Gminy Świlcza.

5.2 Wyniki badań – analiza ankiet i wywiadów

Wyniki przeprowadzonych badań stanowią istotne źródło informacji na temat sytuacji społecznej mieszkańców Gminy Świlcza oraz funkcjonowania lokalnego systemu wsparcia. Analiza obejmuje zarówno dane ilościowe pochodzące z badania ankietowanego, jak i dane jakościowe uzyskane w trakcie wywiadów z przedstawicielami instytucji.

5.2.1 Wyniki badania ankietowanego

W badaniu ankietowym udział wzięły łącznie 355 osób. Wśród respondentów przeważały kobiety (229 osób), natomiast mężczyźni stanowili 121 osób, a 5 osób nie wskazało płci.

Najliczniejszą grupę respondentów stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej (119 osób), następnie osoby w wieku 30-44 lat (119 osób) oraz 45-59 lat (90 osób). Najmniej liczną grupą były osoby w wieku 18-29 lat (27 osób).

Pod względem wykształcenia największą grupę stanowili respondenci z wykształceniem średnim (116 osób) oraz zawodowym (96 osób). Wykształcenie wyższe magisterskie

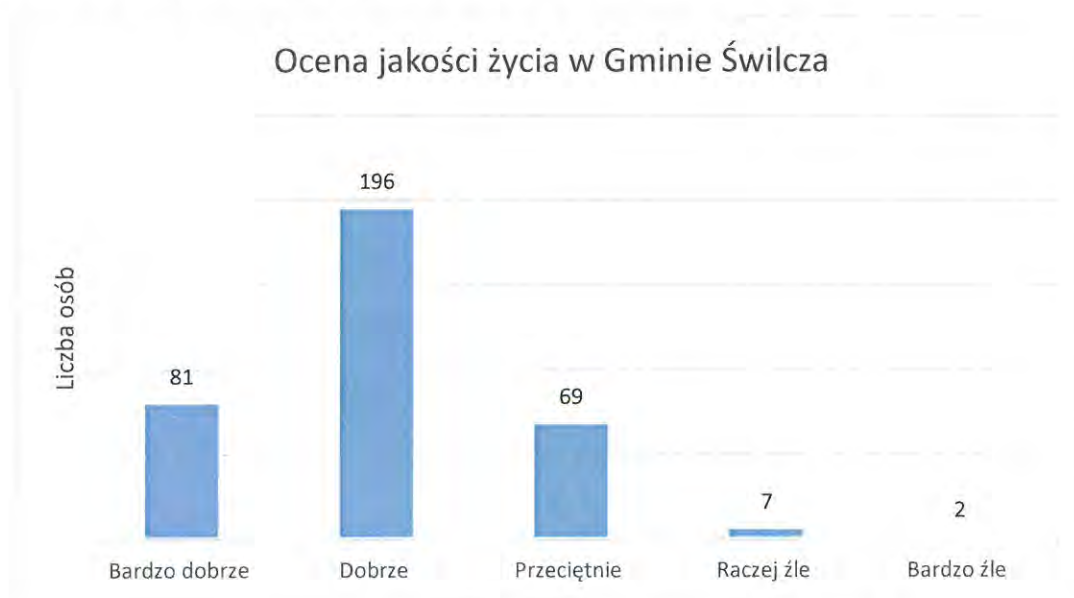
zadeklarowało 79 osób, natomiast wyższe licencjackie lub inżynierskie – 29 osób. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym (35 osób). Warto zauważyć, że osoby w wieku 60+ niemal w całości korzystały z wersji papierowej ankiety.

W odniesieniu do statusu zawodowego największą grupę respondentów stanowiły osoby pracujące zawodowo (158 osób) oraz osoby będące na emeryturze lub rencie (115 osób). Istotną grupę stanowiły również osoby bezrobotne (38 osób). Pozostali respondenci deklarowali prowadzenie własnej działalności gospodarczej (11 osób), bierność zawodową (11 osób) oraz naukę lub studiowanie (7 osób). Niewielka grupa badanych (15 osób) wskazała inne formy aktywności, w tym m.in. opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami, urlop macierzyński, pobieranie świadczeń pielęgnacyjnych, pracę dorywczą czy łączenie nauki z pracą.

Pierwsza część badania ankietowanego dotyczyła oceny obecnego stanu usług społecznych oraz jakości życia mieszkańców Gminy Świlcza.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące oceny jakości życia w gminie większość respondentów wyraziła pozytywną opinię. Odpowiedź „dobrze” wskazało 196 osób (55,2%), natomiast „bardzo dobrze” – 81 osób (22,8%). Oceny przeciętne stanowiły 69 wskazań (19,4%). Niewielkie odsetek respondentów ocenił jakość życia negatywnie – „raczej źle” wskazało 7 osób (2,0%), a „bardzo źle” 2 osoby (0,6%).

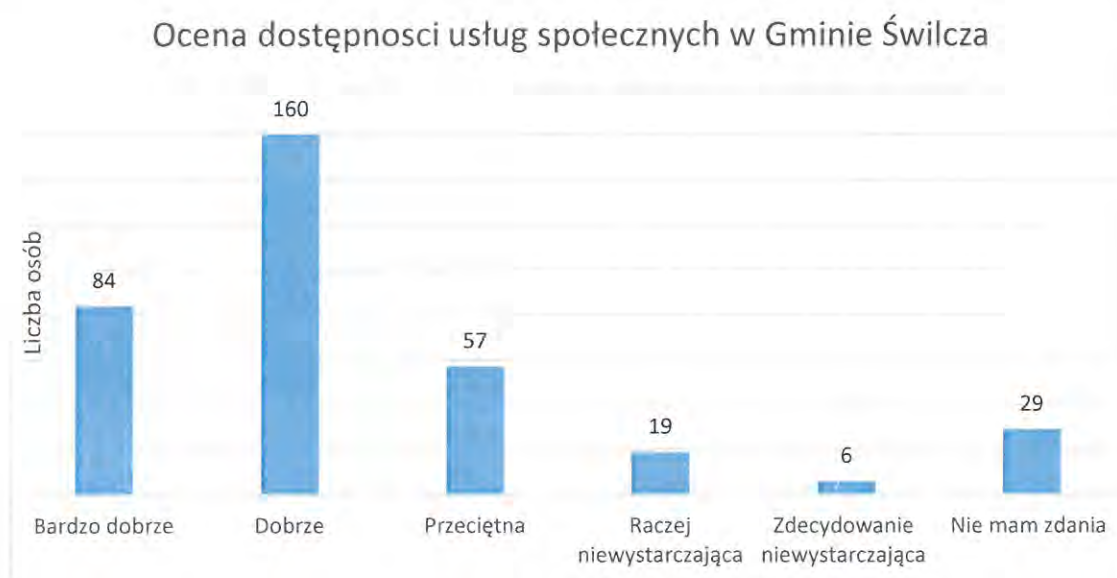
Uzyskane wyniki wskazują, że ogólna ocena jakości życia w gminie jest wysoka, co może świadczyć o względnie dobrych warunkach życia mieszkańców oraz pozytywnej ocenie funkcjonowania gminy jako miejsca zamieszkania.

Wykres 11. Ocena jakości życia w Gminie Świlcza

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W odniesieniu do dostępności usług społecznych również dominowały oceny pozytywne. Odpowiedź „dobrze” wskazało 160 osób (45,1%), natomiast „bardzo dobrze” – 84 osoby (23,7%). Oceny przeciętne stanowiły 57 wskazań (16,1%). Jednocześnie część respondentów wskazała na ograniczenia w dostępności do usług – 19 osób (5,4%) oceniło ją jako „raczej niewystarczającą”, a 6 osób (1,7%) jako „zdecydowanie niewystarczającą”. Brak zdania zadeklarowało 29 osób (8%).

Wykres 12. Ocena dostępności usług społecznych w Gminie Świlcza

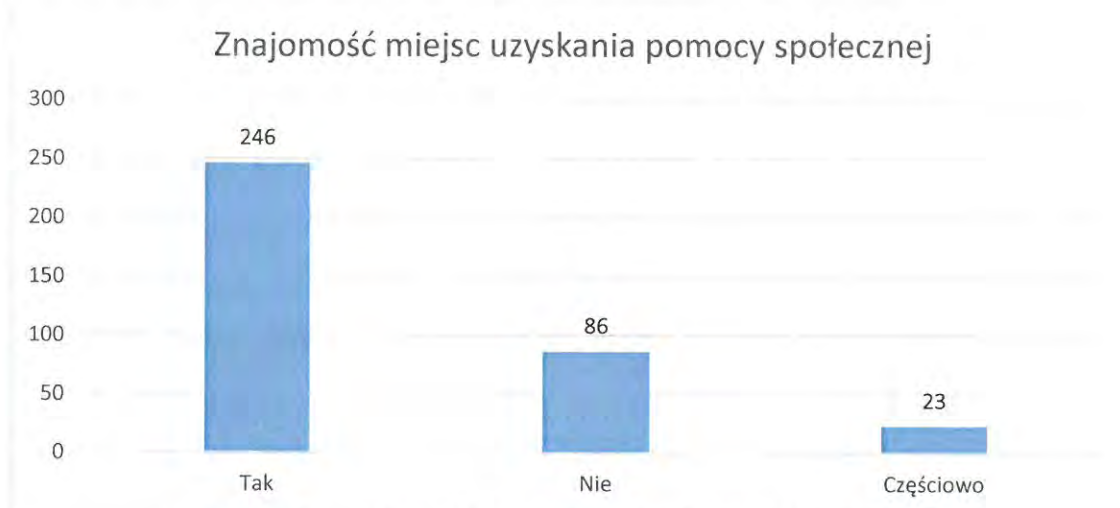
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wyniki wskazują na ogólnie dobrą ocenę dostępności usług społecznych, przy jednoczesnym istnieniu obszarów wymagających dalszego rozwoju, szczególnie w kontekście potrzeb części mieszkańców, którzy wskazują na ich niewystarczające potrzeby.

Kolejna część badania ankietowanego dotyczyła świadomości mieszkańców w zakresie dostępności pomocy społecznej oraz doświadczeń związanych z korzystaniem z usług społecznych.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące znajomości miejsc, w których można uzyskać pomoc społeczną na terenie Gminy Świlcza, większość respondentów wskazała odpowiedź twierdzącą. Odpowiedź „tak” zadeklarowało 246 osób (69,3%), natomiast 86 osób (24,2%) wskazało, że nie posiada takiej wiedzy. Częściową znajomość wskazały 23 osoby (6,5%). Wyniki te świadczą o stosunkowo wysokim poziomie świadomości mieszkańców w zakresie

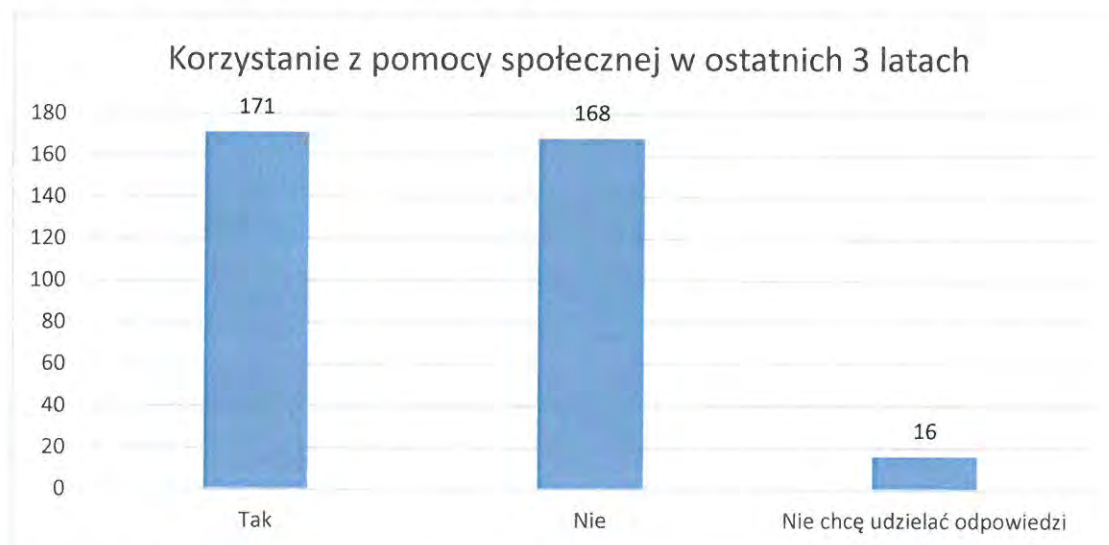
dostępnych form wsparcia, jednak zauważalny odsetek osób nieposiadających wiedzy wskazuje na potrzebę dalszych działań informacyjnych i edukacyjnych.

Wykres 13. Znajomość miejsc uzyskania pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W kolejnym pytaniu zapytano respondentów, czy oni sami lub członkowie ich gospodarstw domowych korzystali w ciągu ostatnich 3 lat z pomocy społecznej lub usług społecznych. Odpowiedź twierdzącą wskazało 171 osób (48,2%), natomiast 168 osób (47,3%) zadeklarowało brak korzystania z tego typu wsparcia, a 16 osób (4,5%) nie udzieliło odpowiedzi. Otrzymane wyniki wskazują na niemal równy udział osób korzystających i niekorzystających z pomocy społecznej, co może świadczyć o zróżnicowanej sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców gminy.

Wykres 14. Korzystanie z pomocy społecznej w ostatnich 3 latach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Pytanie dotyczące form wsparcia miało charakter wielokrotnego wyboru, co oznacza, że ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź. Respondenci, którzy zadeklarowali korzystanie z pomocy społecznej, wskazywali różne formy wsparcia. Najczęściej wskazywaną formą wsparcia była pomoc finansowa – 61 wskazań (17,2% wszystkich odpowiedzi). Istotną rolę odgrywały również:

- Usługi opiekuńcze – 38 osób (10,7%),
- Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością – 50 osób (14,1%),
- Pomoc dla osób z niepełnosprawnościami – 25 osoby (7%),
- Wsparcie dla rodzin - 23 osoby (6,5%)

Rzadziej wskazywano:

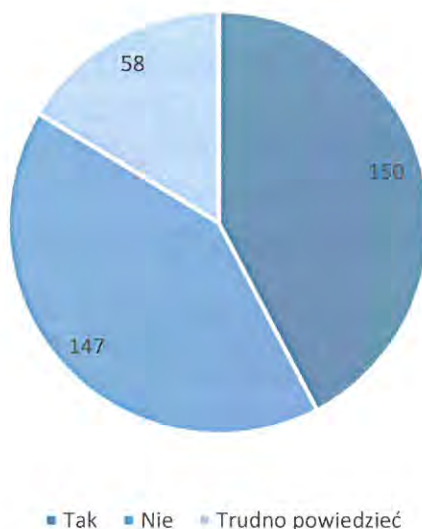
- Opiekę wytchnieniową – 16 osób (4,5%),
- Wsparcie dla seniora – 13 osób (3,7%),
- Pomoc psychologiczną – 7 osób (2%),
- Poradnictwo specjalistyczne – 6 osób (1,7%).

Dodatkowo 19 osób (5,4%) wskazało inne formy wsparcia, wśród których najczęściej pojawiały się: asystent rodziny (10 wskazań), dożywianie dzieci w szkole lub przedszkolu (3 wskazania), punkt wydawania posiłków (2 wskazania), żywność w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (2 wskazania), Klub Seniora (2 wskazania) oraz wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego (1 wskazanie).

Wyniki te pokazują, że największe znaczenie mają świadczenia finansowe oraz usługi wspierające osoby z niepełnosprawnościami, co wskazuje na istotne potrzeby mieszkańców w tych obszarach.

Kolejna część badania ankietowanego dotyczyła sytuacji osób wymagających wsparcia oraz oceny dostępności usług społecznych skierowanych do wybranych grup mieszkańców.

Osoby wymagające wsparcia w najbliższym otoczeniu

Wykres 15. Osoby wymagające wsparcia w najbliższym otoczeniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W odpowiedzi na pytanie dotyczące obecności w najbliższym otoczeniu lub gospodarstwie domowym osób starszych lub niesamodzielnych wymagających wsparcia, 150 respondentów (42,2%) udzieliło odpowiedzi twierdzącej. Brak takich osób zadeklarowało 147 osób (41,5%), natomiast 58 osób (16,4%) nie potrafiło jednoznacznie określić sytuacji.

Uzyskane wyniki wskazują, że znaczna część mieszkańców ma bezpośredni kontakt z osobami wymagającymi wsparcia, co potwierdza istotne znaczenie usług opiekuńczych i środowiskowych w gminie.

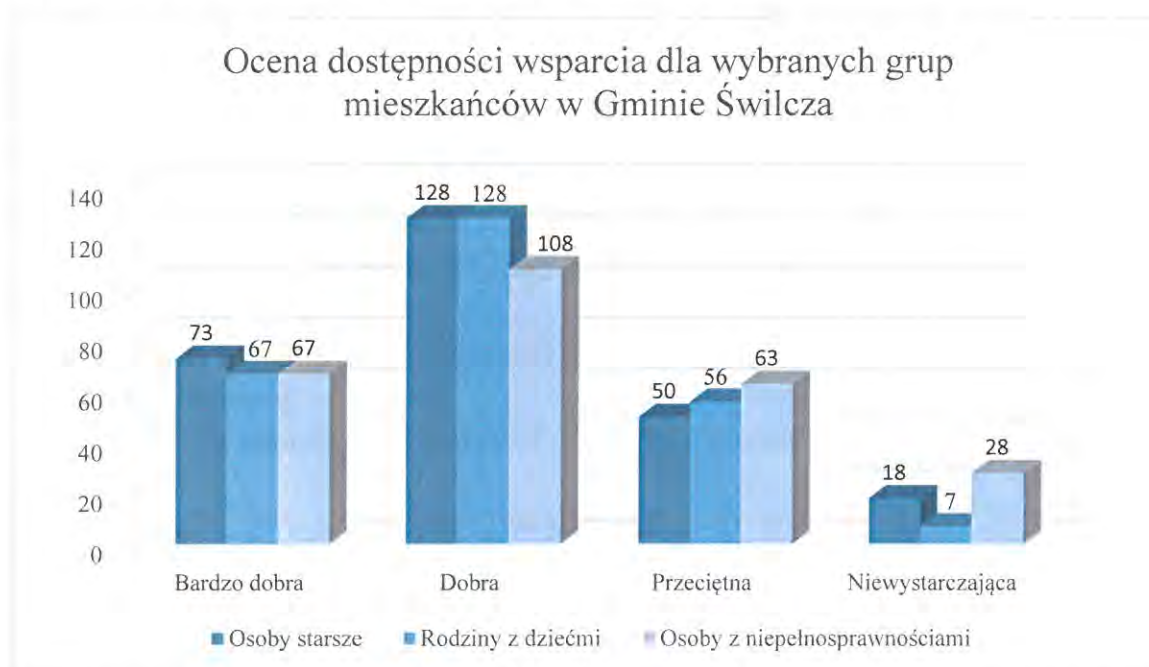
W odniesieniu do oceny dostępności wsparcia dla osób starszych dominowały opinie pozytywne. Odpowiedź „dobrą” wskazało 128 osób (36,2%), natomiast „bardzo dobrą” – 73 osoby (20,6%). Oceny przeciętne stanowiły 50 wskazań (14,1%), a niewystarczające – 18 osób (5,1%). Brak zdania zadeklarowało 86 osób (24,3%).

W przypadku wsparcia dla rodzin z dziećmi również przeważały oceny pozytywne. Odpowiedź „dobrą” wskazało 128 osób (36,2%), natomiast „bardzo dobrą” – 67 osób (18,9%). Oceny przeciętne stanowiły 56 wskazań (15,8%), a wystarczające – 7 osób (2%). Brak zdania zadeklarowało 97 osób (27,4%).

W odniesieniu do wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami zauważalne jest większe różnicowanie ocen. Odpowiedź „dobrą” wskazało 108 osób (30,4%), natomiast „bardzo

dobrą” – 76 osób (21,4%). Oceny przeciętne stanowiły 63 wskazania (17,7%), a niewystarczające – 28 osób (7,9%). Brak zdania zadeklarowało 80 osób (22,5%).

Wyniki te wskazują na ogólnie pozytywną ocenę dostępności usług społecznych, przy jednoczesnym zróżnicowaniu opinii w zależności od grup odbiorców. Najwięcej wątpliwości dotyczy wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie relatywnie wysoki odsetek odpowiedzi „nie mam zdania” może wskazywać na potrzebę zwiększenia działań informacyjnych dotyczących dostępnych usług społecznych.

Wykres 16. Ocena dostępności wsparcia dla wybranych grup mieszkańców w Gminie Świlcza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

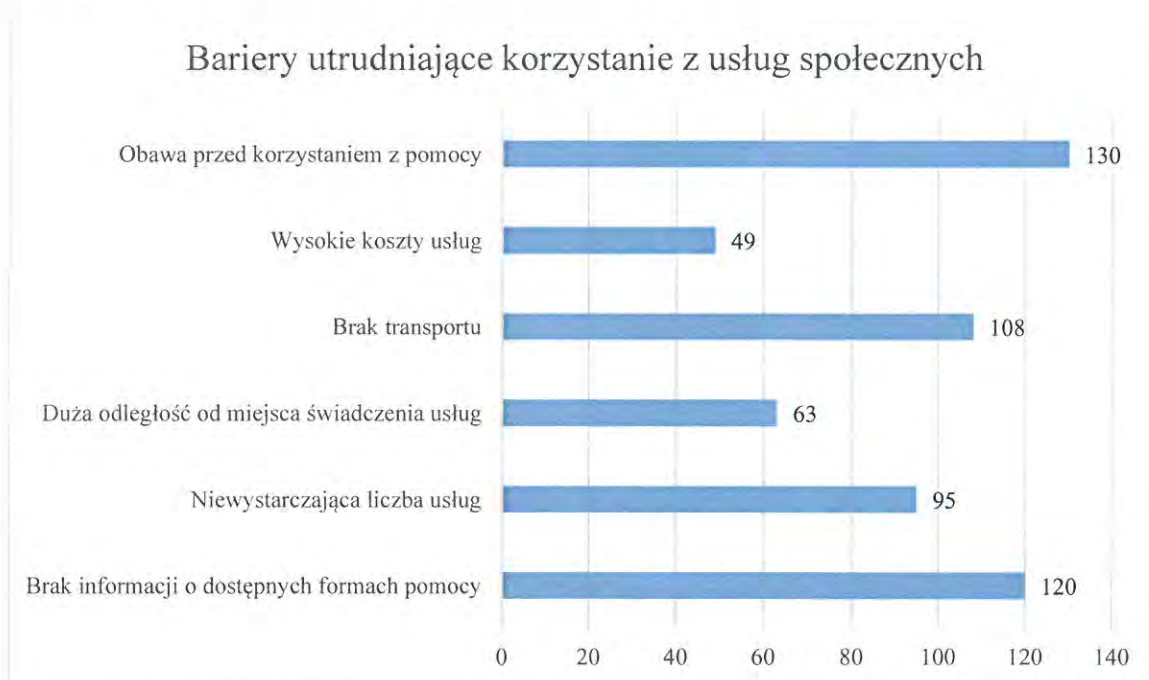
Największe zróżnicowanie ocen dotyczy wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, w przypadku których częściej niż w innych grupach wskazano odpowiedzi przeciętne oraz niewystarczające, co może wskazywać na potrzebę dalszego rozwoju usług w tym obszarze.

Kolejne pytanie dotyczyło identyfikacji barier utrudniających mieszkańcom korzystanie z pomocy oraz usług społecznych na terenie Gminy Świlcza. Pytanie miało charakter wielokrotnego wyboru, co oznacza, że respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Najczęściej wskazywaną barierą była obawa przed korzystaniem z pomocy, którą zadeklarowało 130 osób (36,7%). Istotną przeszkodą okazał się również brak informacji o dostępnych formach wsparcia – 120 osób (33,9%) oraz brak transportu – 108 osób (30,5%). Znaczna część respondentów zwróciła także uwagę na niewystarczającą liczbę usług (95 osób; 26,8%) oraz dużą odległość od miejsca świadczenia usług (63 osoby; 17,8%). Mniejszy, lecz

zauważalny odsetek badanych wskazał na wysokie koszty usług – 49 osób (13,8%). Dodatkowo 18 osób (5,1%) wskazało inne bariery, wśród których najczęściej pojawiały się problemy związane z ograniczoną dostępnością transportu publicznego, bariery architektoniczne, niewystarczająca liczba godzin wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, a także czynniki indywidualne, takie jak brak motywacji czy obawa przed formalnościami, niezrozumienie oraz wstyd i wycofanie.

Uzyskane wyniki wskazują, że istotną rolę odgrywają zarówno bariery systemowe (transport, dostępność usług, informacja), jak i bariery społeczne oraz psychologiczne, które mogą ograniczać korzystanie z dostępnych form wsparcia.

Wykres 17. Bariery utrudniające korzystanie z usług społecznych w Gminie Świlcza

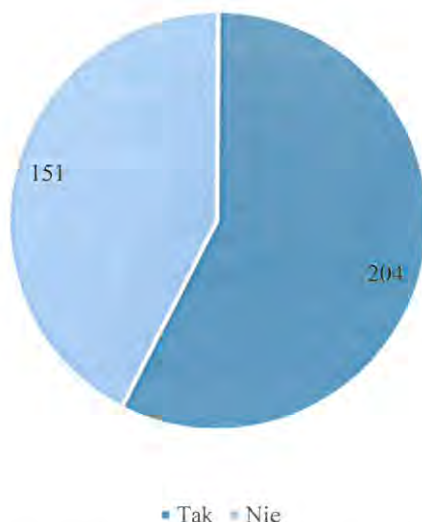
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Najistotniejsze bariery mają charakter zarówno organizacyjny, jak i społeczny, przy czym szczególne znaczenie mają czynniki związane z dostępnością informacji, transportem oraz obawą przed korzystaniem z pomocy.

Kolejna część badania ankietowanego dotyczyła znajomości oraz oceny działalności organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie Gminy Świlcza. Celem tej części ankiety było określenie poziomu świadomości mieszkańców w zakresie funkcjonowania tych podmiotów oraz ich roli w lokalnym systemie wsparcia społecznego. Organizacje pozarządowe stanowią istotny element realizacji usług społecznych, uzupełniając działania instytucji publicznych oraz odpowiadając na potrzeby różnych grup mieszkańców.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące znajomości organizacji pozarządowych (takich jak stowarzyszenia, fundacje, kluby sportowe czy koła gospodyń wiejskich), 204 respondentów (57,6%) zadeklarowało znajomość organizacji pozarządowych działających na terenie gminy, natomiast 151 osób (42,7%) wskazało brak takiej wiedzy.

Znajomość organizacji pozarządowych

Wykres 18. Znajomość organizacji pozarządowych działających w Gminie Świlcza

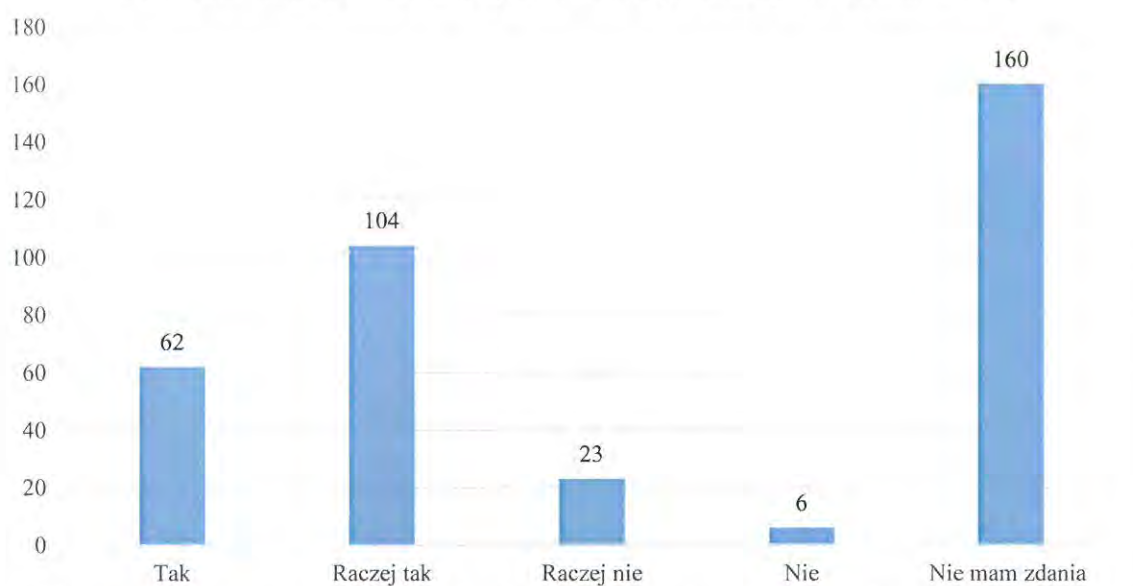
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Ponad połowa respondentów deklaruje znajomość organizacji pozarządowych działających na terenie gminy, jednak nadal znaczna część mieszkańców nie posiada takiej wiedzy.

W badaniu przeważały pozytywne oceny działalności organizacji pozarządowych. Odpowiedź „dobrze” wskazało 95 osób (26,8%), natomiast „bardzo dobrze” – 76 osób (21,5%). Oceny przeciętne stanowiły 32 wskazania (9%), a negatywne („źle” i „bardzo źle”) łącznie 10 osób (2,8%). Jednocześnie aż 142 osoby (40,1%) zadeklarowały brak zdania w tym zakresie.

W odniesieniu do dopasowania działalności organizacji pozarządowych do potrzeb mieszkańców, 62 osoby (17,5%) odpowiedziały „tak”, a 104 osoby (29,4%) „raczej tak”. Odpowiedzi negatywne wskazało łącznie 29 osób (8,2%), natomiast aż 160 respondentów (45,2%) nie miało zdania w tej kwestii.

Czy działalność NGO odpowiada na potrzeby mieszkańców?

Wykres 19. Ocena dopasowania działalności organizacji pozarządowych do potrzeb mieszkańców Gminy Świlcza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Pomimo dominacji ocen pozytywnych, wysoki odsetek odpowiedzi „nie mam zdania” może wskazywać na ograniczoną wiedzę mieszkańców na temat działalności organizacji pozarządowych oraz ich roli w systemie wsparcia społecznego.

Uzyskane wyniki wskazują na umiarkowany poziom znajomości organizacji pozarządowych oraz generalnie pozytywną ocenę ich działalności. Jednocześnie wysoki odsetek odpowiedzi „nie ma zdania” może świadczyć o ograniczonej rozpoznawalności działań tych podmiotów oraz niewystarczającym poziomie informacji na temat ich oferty i roli w systemie wsparcia społecznego.

Ostatnie pytanie w tej części badania miało charakter otwarty i nie było obowiązkowe. Respondenci mogli swobodnie wskazać własne propozycje dotyczące sposobów lepszego wspierania mieszkańców przez organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Świlcza. Odpowiedzi udzieliło łącznie 206 mieszkańców.

Analiza zgromadzonych wypowiedzi pozwoliła na wyodrębnienie kilku głównych obszarów tematycznych. Najczęściej wskazywano potrzebę zwiększenia liczby działań integracyjnych i aktywizujących mieszkańców, w szczególności organizacji spotkań sąsiedzkich, wydarzeń lokalnych, warsztatów, zajęć sportowych oraz inicjatyw skierowanych do dzieci, młodzieży i seniorów. Respondenci podkreślali również znaczenie działań

przeciwdziałających izolacji społecznej oraz wzmacniających więzi międzyludzkie i integrację lokalnej społeczności.

Istotnym obszarem wskazywanym przez mieszkańców była także potrzeba rozwoju wsparcia dla osób starszych, samotnych, niesamodzielnych oraz osób z niepełnosprawnościami. W odpowiedziach pojawiły się propozycje organizacji pomocy sąsiedzkiej, wsparcia wolontariackiego, dowozu do lekarza i na rehabilitację, organizacji opieki dla osób niesamodzielnych oraz zwiększenia dostępności zajęć rehabilitacyjnych i aktywizujących.

Respondenci zwracali również uwagę na konieczność lepszego informowania mieszkańców o działalności organizacji pozarządowych oraz dostępnych formach pomocy. Wskazywano również potrzebę szerszej promocji realizowanych działań, większej dostępności informacji oraz prowadzenia konsultacji z mieszkańcami w zakresie lokalnych potrzeb społecznych.

W części odpowiedzi podkreślano także potrzebę zwiększenia współpracy organizacji pozarządowych z samorządem, instytucjami pomocy społecznej oraz mieszkańcami. Pojawiły się również sugestie dotyczące rozwoju działań charytatywnych, wsparcia rodzin z dziećmi, organizacji czasu wolnego oraz tworzenia miejsc sprzyjających integracji społecznej.

Znaczna część respondentów wskazała odpowiedzi typu „nie wiem”, „trudno powiedzieć” lub „nie mam zdania”, co może świadczyć o ograniczonej wiedzy mieszkańców na temat działalności organizacji pozarządowych oraz ich roli w lokalnym systemie wsparcia społecznego.

Uzyskane odpowiedzi wskazują, że mieszkańcy oczekują przede wszystkim większej aktywności organizacji pozarządowych w obszarze działań środowiskowych, integracyjnych i wspierających osoby wymagające pomocy. Wyniki te potwierdzają potrzebę dalszego rozwijania współpracy międzysektorowej oraz wzmacniania lokalnych inicjatyw społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców Gminy Świlcza.

Kolejna część badania ankietowanego dotyczyła potrzeb mieszkańców w zakresie rozwoju usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym. Pytania w tym obszarze miały na celu identyfikację najważniejszych oczekiwań mieszkańców dotyczących wsparcia dostępnego w miejscu zamieszkania oraz określenia kierunków rozwoju lokalnego systemu usług społecznych.

Analiza potrzeb mieszkańców ma szczególne znaczenie w kontekście procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, którego celem jest rozwijanie wsparcia środowiskowego umożliwiającego osobom wymagającym pomocy jak najdłuższe funkcjonowanie w swoim naturalnym środowisku. Rozwój usług świadczonych lokalnie pozwala na zwiększenie dostępności pomocy, wzmacnianie samodzielności mieszkańców oraz ograniczenie konieczności korzystania z opieki instytucjonalnej.

Uzyskane odpowiedzi stanowią istotne źródło informacji na temat rzeczywistych potrzeb mieszkańców, w szczególności osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, rodzin z dziećmi oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wyniki badań mogą stanowić podstawę do planowania dalszych działań, rozwoju nowych usług społecznych oraz lepszego dostosowania istniejącego systemu wsparcia do potrzeb lokalnej społeczności.

Kolejna część badania ankietowanego dotyczyła identyfikacji najistotniejszych problemów społecznych występujących na terenie Gminy Świlcza. Pytanie miało charakter wielokrotnego wyboru, co umożliwiło respondentom wskazanie kilku obszarów problemowych jednocześnie. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na określenie najważniejszych wyzwań społecznych dostrzeganych przez mieszkańców oraz wskazanie obszarów wymagających szczególnego wsparcia w ramach rozwoju usług społecznych w środowisku lokalnym.

Najczęściej wskazywanym problemem była samotność osób starszych, którą zaznaczyło 125 respondentów (35,2%). Wysoki odsetek odpowiedzi dotyczył również problemu uzależnień, takich jak alkoholizm czy narkomania – 120 osób (33,8%). Respondenci często wskazywali także trudności w codziennym funkcjonowaniu osób starszych lub niesamodzielnych – 87 osób (24,5%) oraz problemy zdrowia psychicznego mieszkańców – 79 osób (22,3%).

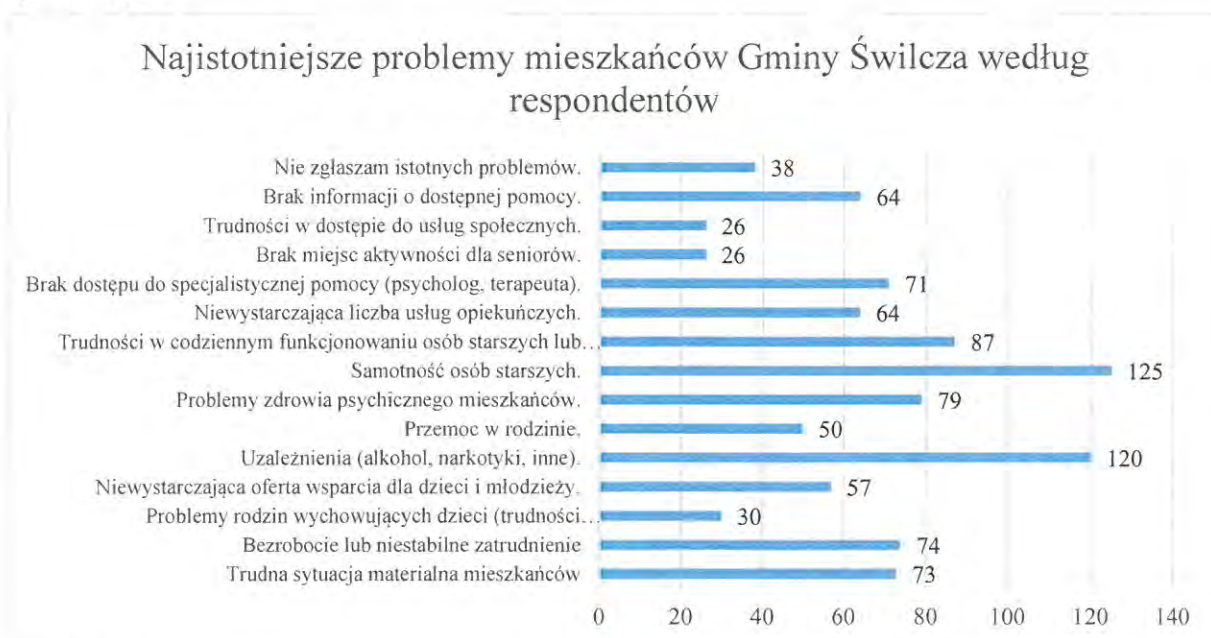
Do istotnych problemów społecznych zaliczono również bezrobocie lub niestabilne zatrudnienie, wskazywane przez 74 osoby (20,8%), a także trudną sytuację materialną mieszkańców – 73 osoby (20,6%). Brak dostępu do specjalistycznej pomocy, w tym psychologicznej lub terapeutycznej, wskazało 71 respondentów (20%). Tyle samo osób zwróciło uwagę na niewystarczającą liczbę usług opiekuńczych oraz brak informacji o dostępnych formach pomocy – po 64 osoby (18%).

Respondenci wskazywali również na niewystarczającą ofertę wsparcia dla dzieci i młodzieży – 57 osób (16,1%), występowanie przemocy w rodzinie – 50 osób (14,1%), a także problemy rodzin wychowujących dzieci – 30 osób (8,5%). Mniejsza liczba wskazań dotyczyła

braku miejsc aktywności dla seniorów oraz trudności w dostępie do usług społecznych – po 26 osób (7,3%).

Jednocześnie 38 respondentów (10,7%) zadeklarowało, że nie dostrzega istotnych problemów społecznych na terenie gminy. W odpowiedziach otwartych pojawiły się także pojedyncze wskazania dotyczące problemów transportowych i komunikacyjnych, trudności osób z niepełnosprawnościami w poruszaniu się w przestrzeni publicznej, ograniczonego dostępu do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, niewystarczającej liczby miejsc aktywności dla dzieci i młodzieży oraz zaniedbania części przestrzeni publicznych.

Uzyskane wyniki wskazują, że mieszkańcy szczególnie dostrzegają problemy związane ze starzeniem się społeczeństwa, samotnością osób starszych, uzależnieniami oraz potrzebą rozwoju usług wspierających osoby wymagające codziennej pomocy. Wyniki te potwierdzają zasadność dalszego rozwijania usług środowiskowych, działań integracyjnych oraz wsparcia realizowanego w miejscu zamieszkania, zgodnie z założeniami deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Wykres 20. Najistotniejsze problemy mieszkańców Gminy Świlcza według respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Najczęściej wskazywane problemy dotyczą samotności osób starszych, uzależnień oraz trudności w codziennym funkcjonowaniu osób wymagających wsparcia, co wskazuje na potrzebę dalszego rozwoju usług środowiskowych i działań integracyjnych.

Kolejne pytanie ankiety dotyczyło identyfikacji grup mieszkańców wymagających największego wsparcia na terenie Gminy Świlcza. Pytanie miało charakter wielokrotnego wyboru. Uzyskane odpowiedzi pozwalają określić, które grupy mieszkańców są postrzegane przez społeczność lokalną jako najbardziej wymagające wsparcia oraz w jakich obszarach powinien następować dalszy rozwój usług społecznych w środowisku lokalnym.

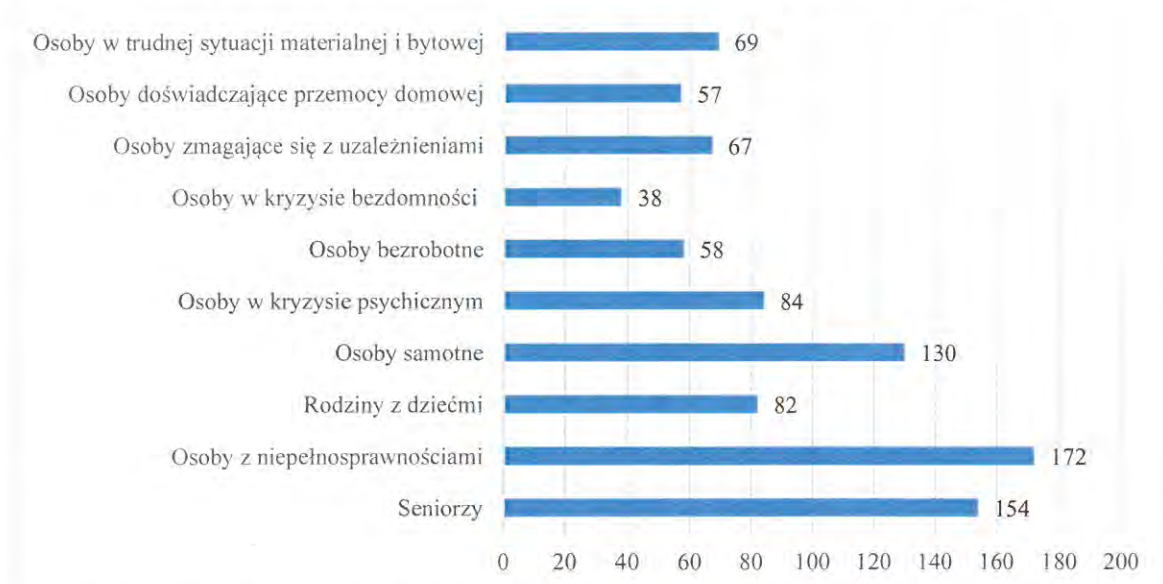
Najczęściej wskazywaną grupą były osoby z niepełnosprawnościami, które zaznaczyło 172 respondentów (48,5%). Wysoki odsetek odpowiedzi dotyczył również seniorów – 154 osoby (43,4%) oraz osób samotnych – 130 osób (36,7%). Respondenci często wskazywali także osoby w kryzysie psychicznym – 84 osoby (23,7%) oraz rodziny z dziećmi – 82 osoby (23,2%).

Istotną grupę wymagającą wsparcia stanowią również osoby znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i bytowej – 69 osób (19,4%), osoby zmagające się z uzależnieniami – 67 osób (18,9%), a także osoby bezrobotne – 58 osób (16,4%). Respondenci wskazywali również osoby doświadczające przemocy domowej – 57 osób (16,1%) oraz osoby w kryzysie bezdomności – 38 osób (10,7%).

W odpowiedziach otwartych pojawiły się także pojedyncze wskazania dotyczące potrzeby wsparcia młodzieży, opiekunów osób z niepełnosprawnościami oraz osób znajdujących się w kryzysie wynikającym z nagłych zdarzeń losowych lub trudnej sytuacji życiowej.

Uzyskane wyniki wskazują, że mieszkańcy szczególnie dostrzegają potrzebę wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób samotnych, co potwierdza konieczność dalszego rozwoju usług środowiskowych, opiekuńczych i integracyjnych realizowanych w miejscu zamieszkania. Wyniki badania podkreślają również znaczenie rozwoju działań wspierających zdrowie psychiczne oraz wzmacniających system wsparcia dla osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych.

Grupy mieszkańców wymagających największego wsparcia

Wykres 21. Grupy mieszkańców wymagających największego wsparcia według respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Respondenci najczęściej wskazywali osoby z niepełnosprawnościami, seniorów oraz osoby samotne jako grupy wymagające szczególnego wsparcia w środowisku lokalnym.

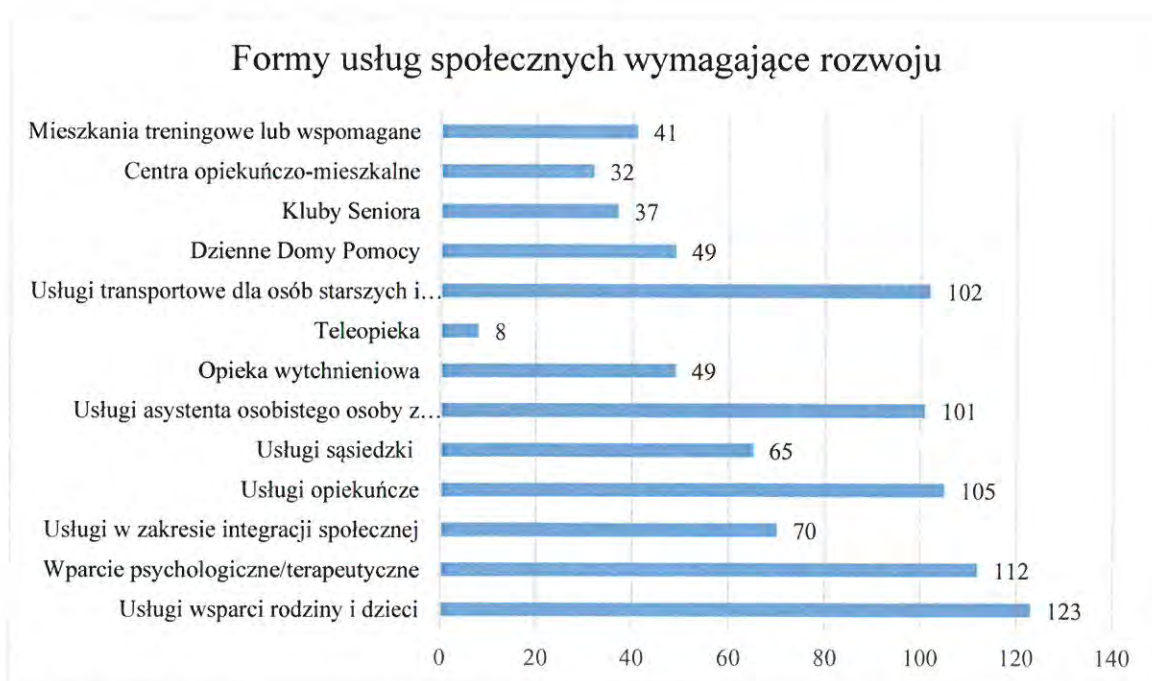
Kolejne pytanie ankiety dotyczyło wskazania, jakie formy usług społecznych powinny być w pierwszej kolejności rozwijane na terenie Gminy Świlcza. Pytanie miało charakter wielokrotnego wyboru, co umożliwiło respondentom wskazanie kilku form wsparcia jednocześnie. Uzyskane odpowiedzi pozwalają określić obszary, w których mieszkańcy dostrzegają największe potrzeby rozwojowe lokalnego systemu wsparcia.

Najwięcej respondentów wskazało potrzebę rozwoju usług wsparcia rodziny dzieci – 123 osoby (34,6%). Wysoki odsetek odpowiedzi dotyczył również wsparcia psychologicznego i terapeutycznego – 112 osób (31,5%), usług opiekuńczych – 105 osób (29,6%), usług transportowych dla osób starszych i niesamodzielnych – 102 osoby (28,7%) oraz usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością – 101 osób (28,5%). Respondenci często wskazywali również potrzebę rozwoju usług w zakresie integracji społecznej – 70 osób (19,7%) oraz usług sąsiedzkich – 65 osób (18,3%). Mniejsza liczba wskazań dotyczyła opieki wytchnieniowej oraz dziennych domów pomocy – po 49 osób (13,8%), mieszkań treningowych lub wspomaganych – 41 osób (11,5%), klubów seniora – 37 osób (10,4%) oraz centrów

opiekuńczo-mieszkalnych – 32 osoby (9%). Najrzadziej wskazywaną formą wsparcia była teleopieka – 8 osób (2,3%).

W odpowiedziach otwartych pojawiły się również pojedyncze wskazania dotyczące potrzeby tworzenia klubów młodzieżowych, świetlic dla dzieci oraz domów socjalnych. Część respondentów zadeklarowała brak zdania w tym zakresie.

Uzyskane wyniki wskazują, że mieszkańcy dostrzegają szczególną potrzebę rozwoju usług środowiskowych realizowanych w miejscu zamieszkania, zwłaszcza wsparcia psychologicznego, usług opiekuńczych, wsparcia rodzin oraz usług skierowanych do osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. Wyniki badania potwierdzają zasadność dalszego rozwoju usług społecznych zgodnie z założeniami deinstytucjonalizacji, opartymi na wzmacnianiu wsparcia lokalnego i zwiększaniu dostępności pomocy w środowisku zamieszkania mieszkańców.

Wykres 22. Formy usług społecznych wymagające rozwoju według respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W następnej kolejności respondenci określali gotowość do korzystania z usług wsparcia świadczonych w miejscu zamieszkania w przypadku wystąpienia takiej potrzeby. Pytanie miało na celu ocenę poziomu akceptacji i zainteresowania usługami środowiskowymi, które stanowią jeden z kluczowych elementów procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Największa grupa respondentów zadeklarowała, że raczej skorzystałaby z usług wsparcia świadczonych w miejscu zamieszkania – 161 osób (45,4%). Odpowiedź „zdecydowanie tak” wskazało 106 respondentów (29,9%). Łącznie pozytywną gotowość do korzystania z tego rodzaju wsparcia wyraziło 267 osób, co stanowi 75,2% wszystkich badanych. Niewielki odsetek respondentów zadeklarował brak zainteresowania tego rodzaju pomocą – odpowiedź „raczej nie” wskazało 29 osób (8,2%), natomiast „zdecydowanie nie” – 5 osób (1,4%). Jednocześnie 54 respondentów (15,2%) odpowiedziało „trudno powiedzieć”.

Uzyskane wyniki wskazują na wysoką akceptację mieszkańców dla usług świadczonych w środowisku lokalnym i potwierdzają zasadność dalszego rozwoju wsparcia realizowanego w miejscu zamieszkania. Szczególnie istotne znaczenie mają usługi umożliwiające osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom wymagającym wsparcia codzienne funkcjonowanie w swoim środowisku rodzinnym i lokalnym.

Gotowość korzystania z usług wsparcia świadczonych w miejscu zamieszkania

Wykres 23. Gotowość mieszkańców do korzystania z usług wsparcia świadczonych w miejscu zamieszkania w przypadku wystąpienia takiej potrzeby

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

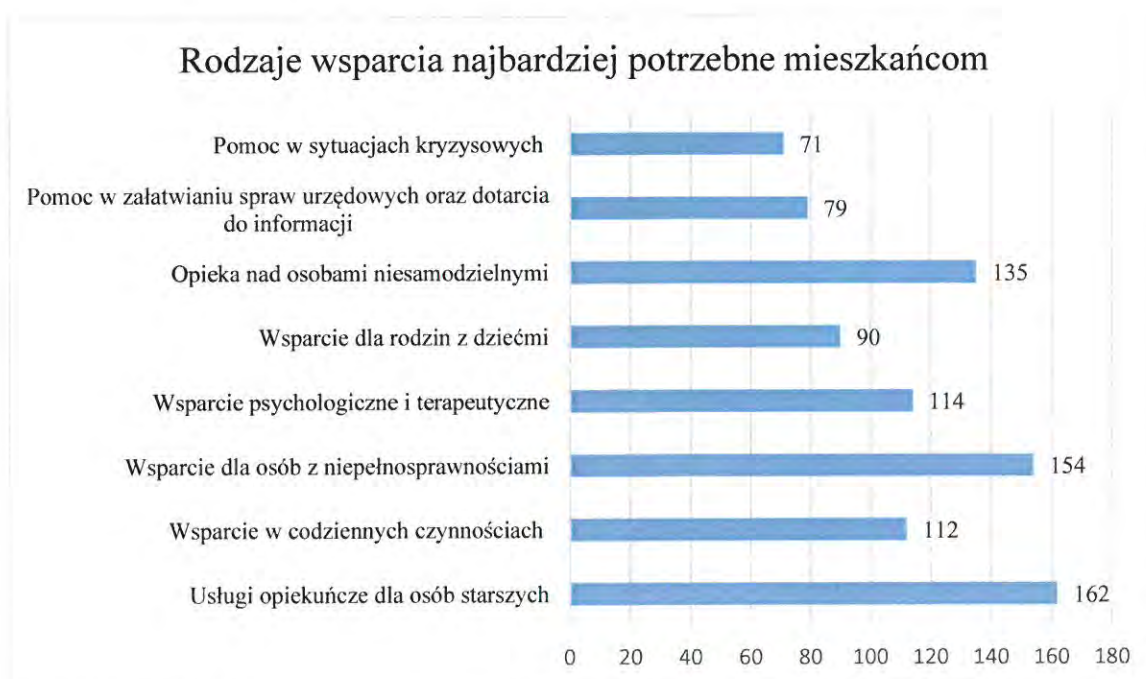
Kolejne pytanie dotyczyło identyfikacji form wsparcia, które zdaniem mieszkańców są obecnie najbardziej potrzebne na terenie Gminy Świlcza. Pytanie miało charakter wielokrotnego wyboru, co umożliwiło respondentom wskazanie kilku obszarów wymagających szczególnego rozwoju. Uzyskane odpowiedzi pozwalają określić kierunki działań istotnych z punktu widzenia procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, ukierunkowanych

na rozwój wsparcia środowiskowego i usług świadczonych jak najbliżej miejsca zamieszkania mieszkańców.

Największa liczba respondentów wskazała na potrzebę rozwoju usług opiekuńczych dla osób starszych – 162 osoby (45,6%) oraz wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami – 154 osoby (43,4%). Wysoko oceniono również potrzebę opieki nad osobami niesamodzielnymi – 135 osób (38%), a także wsparcia psychologicznego i terapeutycznego – 114 osób (32,1%). Istotna część mieszkańców zwróciła uwagę na potrzebę wsparcia w codziennych czynnościach, takich jak zakupy, sprzątanie czy przygotowywanie posiłków – 112 osób (31,5%). Ankietowani wskazywali również na potrzebę wsparcia dla rodzin z dziećmi – 90 osób (25,4%), pomocy w załatwianiu spraw urzędowych oraz dostępie do informacji – 79 osób (22,3%), a także pomocy w sytuacjach kryzysowych – 71 osób (20%).

Wśród odpowiedzi dodatkowych pojawiły się m.in. potrzeba zwiększenia aktywności społecznej seniorów, dostosowanie wsparcia do indywidualnych potrzeb mieszkańców oraz poprawy bezpieczeństwa i infrastruktury lokalnej.

Wyniki wskazują, że mieszkańcy dostrzegają przede wszystkim potrzebę rozwoju usług środowiskowych skierowanych do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób wymagających codziennego wsparcia.

Wykres 24. Rodzaje wsparcia najbardziej potrzebne mieszkańcom Gminy Świlcza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wskazane przez mieszkańców potrzeby koncentrują się przede wszystkim wokół wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób niesamodzielnych. Wyniki wskazują na rosnące znaczenie usług środowiskowych, realizowanych w miejscu zamieszkania lub w społeczności lokalnej. Szczególnie istotna wydaje się potrzeba rozwoju usług opiekuńczych, wsparcia psychologicznego oraz działań wspierających codzienne funkcjonowanie mieszkańców wymagających pomocy. Kierunki te są zgodne z założeniami deinstytucjonalizacji usług społecznych, zakładając ograniczenie konieczności korzystania z opieki instytucjonalnej na rzecz wsparcia lokalnego.

Następne pytanie dotyczyło usług świadczonych bezpośrednio w miejscu zamieszkania mieszkańców. Odpowiedzi miały na celu wskazanie, jakie formy wsparcia środowiskowego powinny być rozwijane w pierwszej kolejności w ramach lokalnego systemu usług społecznych. Pytanie miało charakter wielokrotnego wyboru.

Najwięcej respondentów wskazało na potrzebę rozwoju usług opiekuńczych świadczonych w domu oraz usług transportowych dla osób starszych i niesamodzielnych – po 152 osoby (42,8%). Wysoką liczbę wskazań uzyskały również usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością – 129 osób (36,3%). Większa część mieszkańców wskazała również na potrzebę rozwoju wsparcia psychologicznego świadczonego w miejscu zamieszkania – 102 osoby (28,7%) oraz pomocy sąsiedzkiej i wolontariatu – 100 osób (28,2%). Na potrzebę rozwoju opieki wytechnieniowej dla opiekunów osób zależnych wskazało 65 osób (18,3%). W odpowiedziach otwartych pojawiły się również nieliczne wskazania dotyczące organizacji usług sportowych dla dzieci.

Uzyskane wyniki pokazują wyraźne zapotrzebowanie mieszkańców na rozwój usług środowiskowych świadczonych w miejscu zamieszkania, szczególnie w zakresie opieki, transportu oraz wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

Usługi świadczone w miejscu zamieszkania najbardziej potrzebne mieszkańcom

Wykres 25. Usługi świadczone w miejscu zamieszkania najbardziej potrzebne mieszkańcom
Gminy Świlcza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

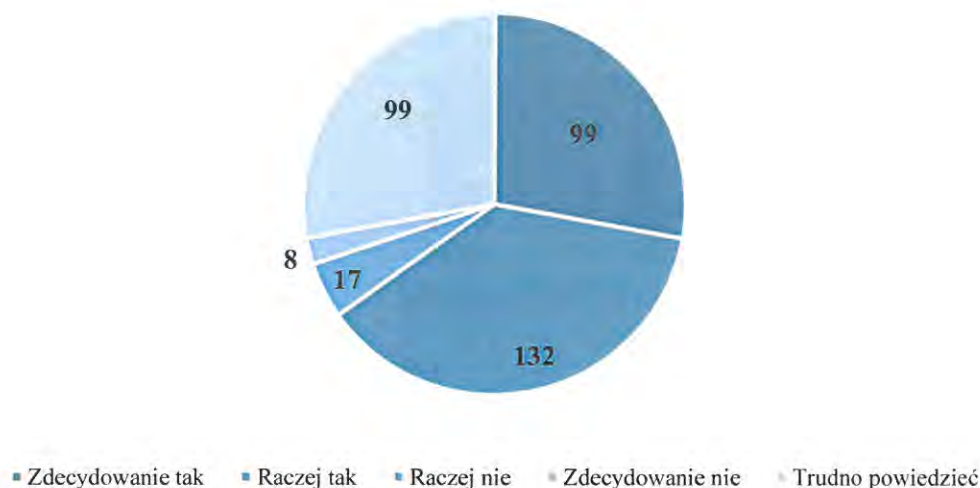
Uzyskane odpowiedzi potwierdzają wysokie zapotrzebowanie na rozwój usług świadczonych bezpośrednio w miejscu zamieszkania mieszkańców. Szczególnie ważne są usługi opiekuńcze, transportowe oraz wsparcie asystenckie dla osób z niepełnosprawnościami. Wyniki wskazują również na potrzebę wzmacniania lokalnych form pomocy sąsiedzkiej, wolontariatu oraz wsparcia psychologicznego dostępnego w środowisku lokalnym. Rozwój tego typu usług może przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia możliwości samodzielnego funkcjonowania osób wymagających wsparcia.

Kolejna część badania ankietowanego dotyczyła zaangażowania mieszkańców w działania na rzecz społeczności lokalnej oraz gotowości do wzajemnego wspierania się w ramach pomocy sąsiedzkiej i wolontariatu. Pytania te miały na celu ocenę potencjału społecznego mieszkańców oraz możliwości rozwoju usług i działań opartych na wsparciu środowiskowym, które stanowią istotny element procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące potrzeby większego zaangażowania mieszkańców we wzajemne wspieranie się w społeczności lokalnej, większość respondentów wyraziła opinię pozytywną. Odpowiedź „raczej tak” wskazały 132 osoby (37,2%), natomiast „zdecydowanie tak” – 99 osób – (27,9%). Łącznie pozytywną opinię w tym zakresie wyraziło

231 respondentów, co stanowi 65,1% wszystkich badanych. Odpowiedzi negatywne wskazało 25 osób (7%), w tym „raczej nie” – 17 osób (4,8%) oraz „zdecydowanie nie” – 8 osób (2,3%). Jednocześnie 99 respondentów (27,9%) odpowiedziało „trudno powiedzieć”.

Opinia dotycząca potrzeby większego zaangażowania społeczności lokalnej we wzajemne wspieranie się

Wykres 26. Opinia mieszkańców dotycząca potrzeby większego zaangażowania społeczności lokalnej we wzajemne wspieranie się

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W kolejnym pytaniu zapytano mieszkańców o ich osobistą gotowość do włączenia się w działania na rzecz innych mieszkańców, np. w formie wolontariatu lub pomocy sąsiedzkiej. Odpowiedź „raczej tak” wskazało 99 osób (27,9%), natomiast „tak” – 132 osoby (37,2%). Łącznie gotowość do zaangażowania społecznego zadeklarowało 231 respondentów (65,1%). Brak gotowości do udziału w tego typu działaniach wskazało 97 osób (27,2%), w tym „raczej nie” - 59 osób (16,6%) oraz „nie” – 38 osób (10,7%). Odpowiedź „trudno powiedzieć” zaznaczyło 87 respondentów (24,5%).

Wykres 27. Gotowość mieszkańców do angażowania się w działania na rzecz innych mieszkańców

Źródło: Opracowanie na podstawie badań ankietowych

Uzyskane wyniki wskazują, że mieszkańcy dostrzegają potrzebę rozwoju działań opartych na wzajemnym wsparciu i integracji społecznej, jednak ich osobista gotowość do zaangażowania jest nieco niższa. Podczas, gdy w poprzednim pytaniu, aż 65,1% respondentów wskazało na potrzebę zwiększenia zaangażowania mieszkańców, własną gotowość do działania zadeklarowało 48,2% badanych. Jednocześnie ponad połowa respondentów nie zadeklarowała jednoznacznej gotowości do zaangażowania się w tego typu inicjatywy (odpowiedzi „raczej nie”, „nie” oraz „trudno powiedzieć”). Może to wynikać m.in. z ograniczeń czasowych, braku doświadczenia lub niewystarczającej wiedzy na temat możliwości włączenia się w działania społeczne. Wyniki badania pokazują jednocześnie potencjał do rozwoju wolontariatu, pomocy sąsiedzkiej oraz inicjatyw środowiskowych wspierających lokalną społeczność.

Wyniki badania wskazują na dostrzeganą przez mieszkańców potrzebę rozwoju działań opartych na wsparciu środowiskowym oraz potencjał do rozwijania wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej w społeczności lokalnej.

Ostatnie pytanie ankiety miało charakter otwarty i brzmiało: „Jakie działania powinny zostać podjęte w pierwszej kolejności, aby poprawić dostępność do usług społecznych w Gminie Świlcza?”. Pytanie nie było obowiązkowe, dlatego odpowiedzi udzieliła tylko część

respondentów. Uzyskane wypowiedzi pozwoliły jednak na pogłębienie diagnozy oraz lepsze poznanie oczekiwań mieszkańców wobec lokalnego systemu wsparcia społecznego.

Analiza odpowiedzi wskazuje, że mieszkańcy najczęściej zwracali uwagę na potrzebę zwiększenia dostępu do informacji o dostępnych formach pomocy oraz usługach społecznych. Respondenci wskazywali m.in. na konieczność prowadzenia działań informacyjnych, kampanii społecznych, rozpowszechniania ulotek i plakatów informacyjnych, a także zwiększenia informacji dotyczących aktywności gminy oraz instytucji pomocowych.

Drugim często pojawiającym się obszarem była potrzeba poprawy dostępności transportu, szczególnie dla osób starszych, osób z niepełnopravnościami oraz osób mających trudności w samodzielnym dotarciu do placówek wsparcia, urzędów czy usług medycznych. Mieszkańcy wskazywali m.in. na potrzebę zwiększenia liczby połączeń autobusowych, organizacji transportu dla osób niesamodzielných oraz poprawy komunikacji na terenie gminy.

W odpowiedziach mieszkańców często pojawiały się również potrzeby związane z rozwojem wsparcia psychologicznego i terapeutycznego, w szczególności dla dzieci, młodzieży oraz osób znajdujących się w kryzysie psychicznym. Ankietowani wskazywali na potrzebę zwiększania dostępności psychologów, poradnictwa specjalistycznego oraz tworzenia miejsc wsparcia środowiskowego.

Istotnym obszarem wskazywanym przez mieszkańców była także konieczność rozwoju usług środowiskowych świadczonych w miejscu zamieszkania, takich jak usługi opiekuńcze, pomoc sąsiedzka, wolontariat czy wsparcie dla osób starszych i niesamodzielných. Pojawiły się również postulaty dotyczące zwiększenia liczby godzin usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami oraz rozwoju opieki wytechnieniowej.

Ankietowani zwracali także uwagę na potrzebę likwidacji barier architektonicznych i poprawy dostępności infrastruktury publicznej, w tym montażu wind, budowy chodników, zwiększenia liczby miejsc parkingowych czy dostosowania budynków do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością.

Wśród odpowiedzi pojawiły się również postulaty dotyczące tworzenia miejsc integracji społecznej, klubów wsparcia, mieszkań treningowych i wspomaganych, rozwoju działań aktywizujących mieszkańców oraz wzmacniania współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną.

W celu uporządkowania najczęściej pojawiających się odpowiedzi oraz wskazania kluczowych obszarów wymagających dalszych działań, wyodrębniono główne kierunki działań wskazywanych przez mieszkańców w zakresie poprawy dostępności usług społecznych na terenie Gminy Świlcza. Zestawienie przedstawiono w poniższej tabeli.

Lp.	Obszar działań wymagających rozwoju	Najczęściej wskazywane potrzeby mieszkańców
1.	Dostęp do informacji	większa promocja usług społecznych, kampanie informacyjne, ulotki i plakaty, łatwiejszy dostęp do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia
2.	Transport i komunikacja	zwiększenie liczby połączeń autobusowych, transport dla osób starszych i niesamodzielnych, poprawa dojazdu do instytucji i placówek wsparcia
3.	Wsparcie psychologiczne i terapeutyczne	większa dostępność psychologów, poradnictwo specjalistyczne oraz wsparcie dla dzieci, młodzieży i osób w kryzysie psychicznym
4.	Usługi opiekuńcze i środowiskowe	rozwój usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, pomoc sąsiedzka, wolontariat, zwiększenie dostępności usług asystenckich
5.	Wsparcie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	zwiększenie liczby godzin usług opiekuńczych i asystenckich, rozwój opieki wytchnieniowej, tworzenie miejsc wsparcia dziennego
6.	Dostępność infrastruktury	likwidacja barier architektonicznych, montaż win, budowa chodników, poprawa dostępności budynków publicznych
7.	Integracja społeczna mieszkańców	organizacja spotkań integracyjnych, rozwój klubów wsparcia i miejsc aktywności lokalnej, wzmacnianie więzi społecznych
8.	Rozwój usług społecznych w środowisku lokalnym	tworzenie mieszkań treningowych i wspomaganych, rozwój usług mobilnych i środowiskowych
9.	Współpraca instytucjonalna i aktywizacja społeczności	większa współpraca instytucji i organizacji pozarządowych, aktywizacja mieszkańców i rozwój działań wolontariackich

Tabela 4. Główne kierunki działań wskazywane przez mieszkańców w zakresie poprawy dostępności usług społecznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Uzyskane odpowiedzi potwierdzają, że mieszkańcy dostrzegają potrzebę dalszego rozwoju usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym oraz zwiększenia ich dostępności, szczególnie w obszarze informacji, transportu, wsparcia psychologicznego i usług opiekuńczych. Wskazane potrzeby są zgodne z założeniami deinstytucjonalizacji usług społecznych, zakładającymi rozwój wsparcia świadczonego możliwie najbliżej miejsca zamieszkania mieszkańców oraz wzmacnianie usług środowiskowych i społecznościowych.

Analiza wyników badania ankietowego pozwoliła na identyfikację najważniejszych problemów społecznych, potrzeb mieszkańców oraz oczekiwań dotyczących rozwoju usług społecznych na terenie Gminy Świlcza. Uzyskane odpowiedzi wskazują na rosnące znaczenie usług świadczonych w środowisku lokalnym, szczególnie w obszarze wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób niesamodzielnych oraz rodzin wymagających pomocy.

Mieszkańcy zwracali uwagę przede wszystkim na potrzebę rozwoju usług opiekuńczych, wsparcia psychologicznego i terapeutycznego, usług asystenckich, transportowych oraz działań integracyjnych i aktywizujących społeczność lokalną, ważnym problemem pozostają również ograniczenia w dostępie do informacji o formach pomocy, bariery transportowe oraz niewystarczająca dostępność niektórych usług wsparcia.

Wyniki badania potwierdzają zasadność dalszego rozwoju usług społecznych realizowanych możliwie najbliżej miejsca zamieszkania mieszkańców, zgodnie z założeniami deinstytucjonalizacji usług społecznych. Szczególne znaczenie powinno mieć wzmocnienie usług środowiskowych, rozwój wsparcia dziennego, działań opartych na pomocy sąsiedzkiej i wolontariacie oraz zwiększenia współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną.

Uzyskane wyniki stanowią istotną podstawę do wyznaczenia kierunków dalszych działań oraz planowania rozwoju lokalnego systemu usług społecznych odpowiadającego na rzeczywiste potrzeby mieszkańców.

5.2.2. Analiza wyników wywiadów pogłębionych z przedstawicielami instytucji i podmiotów lokalnych

Istotnym elementem diagnozy społecznej przeprowadzonej na potrzeby opracowania Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Świlcza było przeprowadzenie wywiadów pogłębionych z przedstawicielami instytucji oraz podmiotów działających na rzecz mieszkańców gminy. Celem wywiadów było poznanie perspektywy osób na co dzień pracujących z mieszkańcami oraz identyfikacja najważniejszych problemów społecznych, potrzeb mieszkańców, istniejących barier oraz kierunków rozwoju usług społecznych w środowisku lokalnym.

Łącznie przeprowadzono 30 wywiadów z przedstawicielami różnych instytucji i podmiotów funkcjonujących na terenie Gminy Świlcza. W badaniu udział wzięli m.in. pracownicy socjalni, asystent rodziny, pracownicy wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, przedstawiciele stowarzyszeń, kierownicy instytucji wspierających osoby starsze oraz ośrodków wsparcia, przewodnicząca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracownicy szkół oraz świetlic socjoterapeutycznych.

Przeprowadzone wywiady pozwoliły na uzyskanie pogłębionych informacji dotyczących funkcjonowania lokalnego systemu usług społecznych, skali występujących problemów społecznych oraz potrzeb różnych grup mieszkańców. Uzyskane odpowiedzi stanowią istotne uzupełnienie danych ilościowych pozyskanych w ramach badania ankietowego i umożliwiają pełniejsze rozpoznanie wyzwań związanych z rozwojem usług społecznych zgodnie z założeniami deinstytucjonalizacji.

5.2.2.1 Wywiady z pracownikami systemu pomocy społecznej

Analiza przeprowadzonych wywiadów wskazuje, że najczęściej występującymi problemami społecznymi rodzin korzystających z pomocy społecznej są niepełnosprawność, długotrwała choroba, trudna sytuacja materialna oraz bezrobocie. Respondenci zwracali uwagę również na rosnące potrzeby opiekuńcze seniorów i osób niesamodzielnych oraz zwiększające się zapotrzebowanie na usługi środowiskowe realizowane w miejscu zamieszkania.

W wywiadach podkreślano, że w ostatnich latach zauważalny jest wzrost liczby osób wymagających wsparcia opiekuńczego, rehabilitacyjnego oraz specjalistycznych usług opiekuńczych. Coraz większe znaczenie mają usługi opiekuńcze, wsparcie asystentów osób

z niepełnosprawnościami, opieka wytchnieniowa oraz pomoc kierowana do opiekunów osób zależnych.

Respondenci wskazywali również na bariery utrudniające skuteczną pomoc rodzinom, w tym ograniczoną dostępność specjalistów, niewystarczającą liczbę godzin usług opiekuńczych, trudności finansowe rodzin oraz przeciążenie opiekunów osób niesamodzielnych. Zwracano również uwagę, że część rodzin doświadcza długotrwałej zależności od systemu pomocy społecznej wynikającej z problemów zdrowotnych, ekonomicznych i opiekuńczych.

Analiza wywiadów pokazuje również rosnące zapotrzebowanie na sprzęt rehabilitacyjny i medyczny. Respondenci podkreślali znaczenie funkcjonowania wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, szczególnie dla osób starszych, przewlekle chorych oraz mieszkańców wymagających czasowego wsparcia po hospitalizacji.

W przeprowadzonych wywiadach wielokrotnie podkreślano potrzebę dalszego rozwoju usług środowiskowych, które umożliwiają osobom zależnym funkcjonowanie w miejscu zamieszkania i ograniczają konieczność kierowania ich do instytucjonalnych form opieki. Respondenci wskazywali również na znaczenie współpracy pomiędzy instytucjami społecznymi oraz rodzinami mieszkańców.

Uzyskane odpowiedzi wskazują na potrzebę rozwoju usług opiekuńczych, wsparcia środowiskowego oraz działań skierowanych do seniorów i osób niesamodzielnych, które stanowią istotny element procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych.

5.2.2.2 Wywiady z przedstawicielami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Analiza przeprowadzonego wywiadu wskazuje, że jednymi z najczęściej występujących problemów społecznych na terenie Gminy Świlcza są uzależnienia, przemoc domowa oraz trudności wychowawcze w rodzinach. Respondentka zwracała uwagę przede wszystkim na problem nadużywania alkoholu, który często współwystępuje z konfliktami rodzinnymi, problemami finansowymi oraz zaniedbaniami opiekuńczo-wychowawczymi.

W wywiadzie podkreślano, że interwencje związane z przemocą domową podejmowane są regularnie przez policję, pracowników pomocy społecznej. Badana wskazywała jednak, że część przypadków przemocy oraz uzależnień może pozostawać nieujawniona z uwagi na obawy mieszkańców przed zgłoszeniem problemu.

Istotnym obszarem wskazywanym przez respondentkę są również narastające problemy zdrowia psychicznego oraz uzależnienia behawioralne dotyczące Internetu i gier komputerowych, szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Podkreślono potrzebę rozwijania działań profilaktycznych, edukacyjnych i terapeutycznych skierowanych zarówno do dzieci, młodzieży, jak i całych rodzin.

W wywiadzie pozytywnie oceniono współpracę pomiędzy OPS, Policją, szkołami oraz GKRPA w zakresie przeciwdziałania przemocy i uzależnieniom. Jednocześnie wskazywano na potrzebę dalszego rozwijania lokalnych form wsparcia psychologicznego, terapeutycznego oraz grup wsparcia dla osób i rodzin znajdujących się w kryzysie.

Przeprowadzony wywiad pokazuje, że skuteczne przeciwdziałanie uzależnieniom wymaga rozwoju działań profilaktycznych oraz lokalnych usług środowiskowych wspierających mieszkańców w miejscu zamieszkania, co stanowi istotny element procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych.

5.2.2.3 Wywiady z przedstawicielami instytucji wspierających seniorów i osoby z zaburzeniami psychicznymi

Analiza przeprowadzonych wywiadów wskazuje, że najważniejszymi problemami osób starszych oraz osób z zaburzeniami psychicznymi są samotność, izolacja społeczna, ograniczona samodzielność oraz trudności w dostępie do specjalistycznego wsparcia (m.in. brak specjalistycznej pomocy na terenie Gminy Świlcza, bariery transportowe itp.). Respondenci zwracali uwagę na rosnącą liczbę seniorów wymagających codziennej pomocy oraz zwiększające się potrzeby opiekuńcze i zdrowotne mieszkańców. Badania zwrócili uwagę na bariery informacyjne oraz brak wiedzy o dostępnych formach pomocy.

W wywiadach podkreślano znaczenie funkcjonujących na terenie gminy placówek wsparcia dziennego, takich jak Środowiskowy Dom Samopomocy w Woliczce, Dzienny Dom Pomocy w Bratkowicach oraz Gminny Klub Seniora w Trzcianie. Respondenci wskazywali, że działania realizowane przez te instytucje sprzyjają integracji społecznej, aktywizacji mieszkańców oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu i samotności.

Respondenci podkreślali potrzebę dalszego rozwoju usług środowiskowych realizowanych w miejscu zamieszkania, w tym usług opiekuńczych, wsparcia psychologicznego, rehabilitacji domowej oraz działań aktywizujących seniorów i osoby

z zaburzeniami psychicznymi. Szczególne znaczenie przypisywano także wsparciu rodzin i opiekunów osób zależnych.

Uzyskane odpowiedzi wskazują, że rozwój usług środowiskowych i lokalnych form wsparcia stanowi istotny element procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, umożliwiając osobom wymagającym pomocy dłuższe funkcjonowanie w środowisku lokalnym.

5.2.2.4 Wywiady z organizacjami społecznymi

Analiza przeprowadzonych wywiadów wskazuje, że organizacje społeczne działające na terenie Gminy Świlcza pełnią istotną rolę w integracji mieszkańców, aktywizacji społecznej oraz wspieraniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Respondenci podkreślali znaczenie działań skierowanych do dzieci, młodzieży, seniorów oraz osób wymagających wsparcia społecznego i emocjonalnego.

W wywiadach zwracano uwagę na dużą rolę działań integracyjnych, warsztatów, spotkań okolicznościowych, wydarzeń lokalnych oraz zajęć aktywizujących mieszkańców. Podkreślano, że inicjatywy te sprzyjają budowaniu więzi społecznych, przeciwdziałaniu samotności oraz zwiększaniu aktywności mieszkańców w życiu lokalnym.

Badani wskazywali również na rosnące potrzeby w zakresie wsparcia psychologicznego, terapeutycznego oraz działań skierowanych do dzieci, młodzieży i seniorów. Zwracano uwagę na potrzebę rozwijania współpracy pomiędzy organizacjami społecznymi, instytucjami publicznymi oraz lokalną społecznością.

W przeprowadzonych wywiadach podkreślano także bariery utrudniające realizację działań społecznych, w tym ograniczone środki finansowe, niewystarczającą liczbę miejsc do prowadzenia działalności oraz trudności organizacyjne. Respondenci wskazywali na potrzebę większego wsparcia organizacyjnego i finansowanego dla organizacji działających na rzecz mieszkańców.

Analiza wywiadów pokazuje, że organizacje społeczne stanowią ważny element lokalnego systemu wsparcia środowiskowego i mogą odgrywać istotną rolę w procesie deinstytucjonalizacji poprzez rozwój działań integracyjnych, aktywizacyjnych i pomocowych realizowanych na poziomie lokalnym.

5.2.2.5 Wywiady z przedstawicielami instytucji kultury i sportu

Analiza przeprowadzonych wywiadów wskazuje, że instytucje kultury i sportu odgrywają ważną rolę w integracji społecznej oraz aktywizacji mieszkańców Gminy Świlecza. Respondent podkreślał znaczenie organizowanych wydarzeń kulturalnych, zajęć sportowych, warsztatów oraz inicjatyw rekreacyjnych skierowanych do dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów.

W wywiadzie zwrócono uwagę, że działania realizowane przez instytucje kultury i sportu sprzyjają budowaniu więzi społecznych, integracji międzypokoleniowej oraz przeciwdziałaniu samotności i wykluczeniu społecznemu. Szczególnie dużą aktywność w działaniach wykazują dzieci i młodzież uczestniczące w zajęciach sportowych, artystycznych i rekreacyjnych, jednak zauważalny jest również wzrost zaangażowania seniorów.

Respondent wskazał jednocześnie, że część mieszkańców rzadziej uczestniczy w wydarzeniach i zajęciach z powodu ograniczonej mobilności, problemów zdrowotnych lub barier komunikacyjnych. Podkreślono potrzebę dalszego rozwijania oferty skierowanej do seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W przeprowadzonym wywiadzie zwracano również uwagę na potrzebę rozwijania działań integracyjnych i profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży. Respondent podkreślał znaczenie zajęć sportowych i kulturalnych jako formy aktywnego spędzania czasu wolnego oraz przeciwdziałania izolacji społecznej i zachowaniom ryzykownym.

Powyższa analiza wskazuje, że rozwój lokalnej oferty sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej może stanowić ważny element procesu deinstytucjonalizacji poprzez wspieranie aktywności społecznej mieszkańców, wzmacnianie relacji społecznych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

5.2.2.6 Wywiady z pracownikami szkół i świetlic środowiskowych

Analiza przeprowadzonych wywiadów wskazuje, że pracownicy szkół i świetlicy środowiskowej dostrzegają narastające problemy emocjonalne, społeczne i wychowawcze wśród dzieci i młodzieży. Respondenci zwracali uwagę przede wszystkim na wzrost poziomu stresu, lęku, problemów emocjonalnych, agresji oraz trudności w relacjach rówieśniczych.

W wywiadach często pojawiał się problem nadmiernego korzystania z urządzeń cyfrowych i mediów społecznościowych. Wskazywano na uzależnienie od Internetu i gier

komputerowych, ograniczenie kontaktów społecznych oraz pogarszającą się aktywność fizyczną dzieci i młodzieży.

Istotnym obszarem problemowym są również trudności wychowawcze i rodzinne. Respondenci podkreślali brak konsekwencji wychowawczej, ograniczone wsparcie emocjonalne części dzieci oraz niewystraczające zaangażowanie niektórych rodziców we współpracę ze szkołą i świetlicą.

W przeprowadzonych wywiadach zwracano uwagę na niewystarczającą dostępność wsparcia psychologicznego i terapeutycznego. Respondenci wskazywali na zbyt małą liczbę psychologów, terapeutów i specjalistów oraz rosnące zapotrzebowanie na pomoc psychologiczną dla dzieci i młodzieży.

Szkoły i świetlica środowiskowa realizują liczne działania profilaktyczne i wspierające, obejmujące m.in. warsztaty, zajęcia integracyjne, działania przeciw uzależnieniom i cyberprzemocy oraz współpracę z instytucjami pomocowymi i specjalistami.

Analiza wywiadów wskazuje, że rozwój wsparcia psychologicznego, działań profilaktycznych oraz lokalnych form aktywizacji dzieci i młodzieży stanowi istotny element wzmacniania środowiskowego systemu wsparcia społecznego w Gminie Świlcza.

5.2.2.7 Wnioski z przeprowadzonych wywiadów

Przeprowadzone wywiady wskazują, że na terenie Gminy Świlcza obserwowany jest wzrost potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym. Badani zwracali uwagę przede wszystkim na rosnącą liczbę osób starszych, niesamodzielnych oraz wymagających stałego wsparcia opiekuńczego i specjalistycznego.

Jednym z najczęściej wskazywanych problemów była niewystarczająca dostępność usług środowiskowych, w tym usług opiekuńczych, wsparcia psychologicznego, terapeutycznego oraz specjalistycznego wsparcia dla rodzin i opiekunów osób zależnych. Ankietowani podkreślali również potrzebę zwiększenia dostępności rehabilitacji, usług asystenckich oraz wsparcia realizowanego w miejscu zamieszkania mieszkańców.

W wywiadach zwracano uwagę na narastające problemy emocjonalne i psychiczne dzieci i młodzieży, w tym trudności związane ze stresem, lękiem, agresją, uzależnieniami behawioralnymi oraz problemami w relacjach społecznych. Podkreślano potrzebę rozwijania działań profilaktycznych, wsparcia psychologicznego oraz współpracy pomiędzy szkołami, rodziną i instytucjami pomocowymi.

Respondenci wskazywali również na znaczenie działań integracyjnych i aktywizujących realizowanych przez organizacje społeczne oraz instytucje kultury i sportu. Działania te przeciwdziałają izolacji społecznej, wspierają integrację międzypokoleniową oraz wzmacniają aktywność mieszkańców w życiu lokalnym.

Istotnym problemem pozostają bariery transportowe oraz ograniczona mobilność części mieszkańców, szczególnie seniorów i osób niesamodzielnych, co utrudnia korzystanie z dostępnych form wsparcia i ogranicza udział w życiu społecznym.

W przeprowadzonych wywiadach wielokrotnie podkreślano znaczenie współpracy pomiędzy instytucjami pomocy społecznej, szkołami, organizacjami społecznymi, ochroną zdrowia oraz lokalną społecznością. Respondenci wskazywali, że skuteczna pomoc mieszkańcom wymaga zintegrowanych działań oraz rozwoju lokalnego systemu wsparcia opartego na usługach środowiskowych.

Uzyskane wyniki wskazują, że jednym z kluczowych kierunków rozwoju usług społecznych w Gminie Świlcza powinno być dalsze wzmacnianie procesu deinstytucjonalizacji poprzez rozwój usług realizowanych w miejscu zamieszkania, wsparcia środowiskowego, działań profilaktycznych oraz aktywizacji społecznej mieszkańców.

VI. Kluczowe problemy i potrzeby w zakresie deinstytucjonalizacji

Przeprowadzona diagnoza społeczna oraz analiza wywiadów wskazują, że jednym z najważniejszych wyzwań stojących przed Gminą Świlcza jest rozwój lokalnego systemu usług społecznych umożliwiających mieszkańcom funkcjonowanie w środowisku lokalnym możliwie jak najdłużej. Szczególne znaczenie mają działania skierowane do osób starszych, niesamodzielnych, osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży oraz rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Jednym z kluczowych problemów jest rosnąca liczba osób wymagających wsparcia opiekuńczego i specjalistycznego. Respondenci wielokrotnie wskazywali na zwiększające się potrzeby seniorów oraz osób przewlekle chorych i niesamodzielnych, które wymagają pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Jednocześnie zwracano uwagę na niewytaczającą dostępność usług opiekuńczych i specjalistycznych usług środowiskowych realizowanych w miejscu zamieszkania.

Istotnym problemem pozostaje również ograniczona dostępność wsparcia psychologicznego, terapeutycznego i psychiatrycznego. Dotyczy to zarówno osób dorosłych,

dzieci i młodzieży. W diagnozie wskazywano na narastające problemy emocjonalne i psychiczne młodych mieszkańców, wzrost poziomu stresu, trudności w relacjach społecznych oraz uzależnienia behawioralne związane z nadmiernym korzystaniem z nowych technologii.

Ważnym wyzwaniem jest także przeciążenie rodzin sprawujących opiekę nad osobami zależnymi. Respondenci podkreślali potrzebę rozwoju usług wspierających opiekunów, w tym opieki wytchnieniowej, usług asystenckich oraz działań umożliwiających godzenie obowiązków opiekuńczych z życiem zawodowym i społecznym.

Analiza wskazuje również na problem samotności i izolacji społecznej seniorów oraz osób wymagających wsparcia. Szczególne znaczenie mają w tym obszarze działania integracyjne, aktywizacyjne oraz rozwój lokalnych form wsparcia środowiskowego przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu.

W diagnozie zwracano także uwagę na bariery transportowe oraz ograniczoną mobilność części mieszkańców, szczególnie osób starszych i niesamodzielnych. Problemy te utrudniają korzystanie z usług społecznych, ochrony zdrowia oraz udział w życiu społecznym i lokalnych działaniach integracyjnych.

Istotnym obszarem wymagającym dalszego rozwoju jest również współpraca pomiędzy instytucjami, organizacjami społecznymi oraz lokalną społecznością. Respondenci podkreślali potrzebę wzmacniania działań partnerskich i lepszej koordynacji wsparcia kierowanego do mieszkańców.

Przeprowadzona diagnoza wskazuje, że kluczowym kierunkiem rozwoju usług społecznych w Gminie Świlcza powinno być dalsze wzmacnianie procesu deinstytucjonalizacji poprzez rozwój usług środowiskowych, wsparcia realizowanego w miejscu zamieszkania, działań profilaktycznych oraz lokalnych form integracji i aktywizacji społecznej mieszkańców.

VII. Plan deinstytucjonalizacji usług społecznych

Plan deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Świlcza stanowi odpowiedź na potrzeby i problemy zidentyfikowane w diagnozie społecznej oraz przeprowadzonych badaniach. Zaplanowane działania koncentrują się na rozwoju usług środowiskowych i lokalnych form wsparcia umożliwiających mieszkańcom funkcjonowanie w środowisku zamieszkania oraz ograniczających konieczność korzystania z opieki instytucjonalnej.

Plan obejmuje działania skierowane przede wszystkim do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób z zaburzeniami psychicznymi, dzieci i rodzin oraz osób w kryzysie bezdomności. Dokument został opracowany zgodnie z wytycznymi Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

7.1 Kalkulacja kosztów realizacji działań przewidzianych w Planie Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych

Przedmiotowe opracowanie skupia się na kalkulacji kosztów zaplanowanych zadań w lokalnym planie deinstytucjonalizacji usług społecznych. Przedstawiona poniżej kalkulacja kosztów realizacji zadań stanowi formułę obliczeniową zmierzającą do ustalenia prognozowanej wysokości kosztów realizacji zadań przewidzianych w planie. Celem kalkulacji jest ustalenie struktury kosztu jednostkowego w poszczególnych zadaniach, ustalenie kosztu realizacji całego planu.

Kalkulacja ma charakter tzw. kalkulacji wstępnej, tzn. opartej na ustaleniu kosztu jednostkowego i jego wielokrotności, w odniesieniu do wartości rynkowej produktów, usług oraz realnych kosztów pracy. Kalkulacja ma zatem charakter orientacyjny, nie zaś wynikowy.

W poniższych tabelach zaprezentowano działania w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Świlcza wraz z określeniem okresu realizacji, podmiotów odpowiedzialnych oraz źródeł finansowania.

Tabela 5. Cele i działania w zakresie rozwoju usług społecznych w Gminie Świlcza. Kalkulacja kosztów ich realizacji działań przewidzianych w Planie Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych

CEL OGÓLNY PLANU DEINSTYTUCJO- NALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH	STWORZENIE SYSTEMU REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH W GMINIE ŚWILCZA DLA OSÓB POTRZEBUJĄCYCH WSPARCIA W CODZIENNYM FUNKCJONOWANIU, W SZCZEGÓLNOŚCI Z UWAGI NA WIEK, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ, PROBLEMY Z ZAKRESU ZDROWIA PSYCHICZNEGO, BEZDOMNOŚĆ, W TAKI SPOSÓB, ABY MOGLY BEZPIECZNIE I NIEZALEŻNIE FUNKCJONOWAĆ W SWOIM MIEJSCU ZAMIESZKANIA, A TAKŻE ZAPEWNIENIE DZIECIOM I MŁODZIŻY OPIEKI W WARUNKACH RODZINNYCH LUB ZBLIŻONYCH DO RODZINNYCH					
OBSZAR 1	OSOBY STARSZE					
Cel szczegółowy 1	Zbudowane skuteczne i trwałe systemu świadczącego usługi społeczne dla osób starszych potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu					
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania	
1.	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlcza Gmina Świlcza Organizacje pozarządowe	900 895,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających	
2.	Wdrożenie i realizacja usług sąsiedzkich wspierających osoby samotne i o ograniczonej samodzielności	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlcza Gmina Świlcza Wolontariat	438 000, 00 zł	Środki własne gminy, opłaty wnoszone przez korzystających	
3.	Realizacja Programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlcza Gmina Świlcza	3 950 000,00 zł	środki własne gminy	

	Spolecznej „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”				Fundusz Solidarnościowy
4.	Wsparcie w postaci dowozu posiłku do miejsca zamieszkania	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	450 000,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających
5.	Rozwój usług transportowych poprzez realizację usługi od drzwi do drzwi zapewniającej dostępny transport dla osób starszych, dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	360 000,00 zł	Środki własne gminy, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających
6.	Zapewnienie dostępu do mieszkalnictwa wspomaganego poprzez zawieranie porozumień i współpracę z podmiotami realizującymi tego typu wsparcie.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	180 000,00 zł	Środki własne gminy, Środki UE
7.	Zwiększenie dostępności informacji o usługach społecznych i formach wsparcia dla seniorów, poprzez podaż plakatów i ulotek	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	9 000,00 zł	Środki własne gminy
Cel szczegółowy 2 Zwiększenie dostępu do usług wsparcia dla rodzin i osób sprawujących funkcję opiekuna faktycznego osoby starszej					
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania
1.	Organizacja szkoleń dla opiekunów nieformalnych osób	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	10 000, 00 zł	Środki własne, środki UE

	starszych, w tym m.in. w zakresie opieki, pielęgnacji oraz dietytyki				
2.	Realizacja poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego, prawnego, rodzinnego, a także wsparcia emocjonalnego.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	172 800,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE
3.	Realizacja Programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Opieka wytechnieniowa”	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	594 000,00 zł	Fundusz Solidarnościowy
4.	Organizacja grup wsparcia i spotkań integracyjnych dla opiekunów osób starszych	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	7 200,00 zł	Środki własne gminy, środki UE

Cel szczegółowy 3

Przeciwdziałanie izolacji społecznej seniorów

Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania
1.	Funkcjonowanie i rozwój Gminnego Klubu Seniora w Trzcianie i Dziennego Domu Pomocy w Bratkowicach.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	Zgodnie z bieżącymi kosztami funkcjonowania jednostek	Zgodnie z bieżącymi kosztami funkcjonowania jednostek
2.	Rozwój wolontariatu senioralnego.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	15 000,00 zł	Środki własne gminy
3.	Organizowanie działań aktywizujących, integracyjnych i międzypokoleniowych.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	90 000,00 zł	Środki własne gminy, środki UE
4.	Rozwój podmiotów zrzeszających osoby starsze.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	30 000,00 zł	Środki własne gminy, konkursy grantowe

OBSZAR 2	OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI					
Cel szczegółowy 1	Zwiększenie dostępności usług wspierających samodzielne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym					
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania	
1.	Realizacja Programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	jw.	jw.	
2.	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	jw.	jw.	
3.	Rozwój usług transportowych poprzez realizację usługi od drzwi do drzwi zapewniającej dostępny transport dla osób starszych, dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	jw.	jw.	
4.	Wspieranie likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza PFRON	Działania bezkosztowe dla Gminy Świlecza	Działania bezkosztowe dla Gminy Świlecza	
5.	Zapewnienie dostępu do mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego poprzez zawieranie porozumień i współpracę z podmiotami realizującymi tego typu wsparcie	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	288 000,00 zł	Środki UE, programy rządowe	

6.	Wsparcie w postaci dowozu posiłku do miejsca zamieszkania	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	jw.	jw.
Cel szczegółowy 2					
Wsparcie rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami					
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania
1.	Organizacja poradnictwa psychologicznego, prawnego i socjalnego	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	108 000,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE
2.	Realizacja Programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Opieka wytechnieniowa”	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	jw.	jw.
3.	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	7 200,00 zł	Środki własne gminy, środki UE
4.	Organizacja szkoleń i warsztatów dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	10 000,00 zł	Środki własne, środki UE
5.	Zwiększenie dostępu do informacji o formach pomocy i usługach społecznych.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	jw.	jw.
Cel szczegółowy 3					
Zwiększenie aktywności społecznej i integracji osób z niepełnosprawnościami					
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania
1.	Organizacja działań integracyjnych i aktywizujących.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza Organizacje pozarządowe	45 000,00 zł	Środki własne, środki UE

2.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świltcza Gmina Świltcza	Działania bezkosztowe dla Gminy Świltcza	Działania bezkosztowe dla Gminy Świltcza
3.	Promowanie działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu i dyskryminacji.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świltcza Gmina Świltcza Organizacje pozarządowe	15 000, 00 zł	Środki własne, środki UE
OBSZAR 3					
OSOBY Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI					
Cel szczegółowy 1					
Zwiększenie dostępności środowiskowych form wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi					
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania
1.	Rozwój usług specjalistycznych świadczonych w miejscu zamieszkania.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świltcza Gmina Świltcza	883 500,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE
2.	Zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej i psychiatrycznej.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świltcza Gmina Świltcza Poradnie zdrowia psychicznego	144 000,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE
3.	Rozwój poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świltcza Gmina Świltcza	180 000,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE
4.	Współpraca z placówkami ochrony zdrowia psychicznego oraz organizacjami wspierającymi osoby w kryzysie psychicznym.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świltcza Gmina Świltcza	Działania bezkosztowe dla Gminy Świltcza	Działania bez kosztowe dla Gminy Świltcza

5.	Zwiększenie dostępności informacji o dostępnych formach pomocy i wsparcia.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	jw.	jw.
6.	Wspieranie działalności Środowiskowego Domu Samopomocy w Woliczce.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	Działania bezkosztowe dla Gminy Świlecza	Działania bezkosztowe dla Gminy Świlecza

Cel szczegółowy 2					
Wsparcie rodzin i opiekunów osób z zaburzeniami psychicznymi					
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania
1.	Organizacja poradnictwa psychologicznego i rodzinnego.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	jw.	jw.
2.	Organizacja grup wsparcia dla rodzin.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	7 200,00 zł	Środki własne gminy, środki UE
3.	Realizacja działań edukacyjnych dotyczących zdrowia psychicznego i radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza Organizacje pozarządowe	40 000,00 zł	Środki własne gminy, środki UE
4.	Organizacja szkoleń i warsztatów wzmacniających kompetencje opiekunów.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	7 200, 00 zł	Środki własne gminy, środki UE

Cel szczegółowy 3					
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z zaburzeniami psychicznymi					
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania
1.	Rozwój oferty zajęć wspierających kompetencje społeczne i samodzielność.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	7 200,00 zł	Środki własne gminy, środki UE

2.	Prowadzenie działań przeciwdziałających stigmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	30 000,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE
3.	Rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie wsparcia zdrowia psychicznego.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	<i>Działania bezkosztowe dla Gminy Świlecza</i>	<i>Działania bezkosztowe dla Gminy Świlecza</i>
OBSZAR 4	OSOBY W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONE BEZDOMNOŚCIĄ				
Cel szczegółowe 1	Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością				
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania
1.	Zapewnienie dostępu do mieszkalnictwa wspomaganego poprzez zawieranie porozumień i współpracę z podmiotami realizującymi tego typu wsparcie	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	144 000,00 zł	Środki własne gminy, środki UE
2.	Aktywizacja osób bezrobotnych poprzez współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza Organizacje pozarządowe	<i>Działania bezkosztowe dla Gminy Świlecza</i>	<i>Działania bezkosztowe dla Gminy Świlecza</i>
3.	Zapewnienie schronienia osobom tego wymagającym w schronisku do bezdomnych kobiet/mężczyzn, w tym z usługami opiekuńczymi oraz noclegowni, ogrzewalni	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	82 120,00 zł	Środki własne gminy
4.	Zapewnienie dostępu do poradnictwa socjalnego, psychologicznego i prawnego.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	16 200,00 zł	Środki własne gminy, środki UE

5.	Współpraca z organizacjami społecznymi działającymi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	Działania bezkosztowe dla Gminy Świlecza	Działania bezkosztowe dla Gminy Świlecza
6.	Zwiększenie dostępności informacji o formach wsparcia i pomocy dla osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	jw.	jw.
OBSZAR 5					
DZIECKO I RODZINA					
Cel szczegółowy 1					
Wsparcie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze					
Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania
1.	Rozwój poradnictwa psychologicznego, rodzinnego i specjalistycznego.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	50 000,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE
2.	Wspieranie rodzin poprzez pracę socjalną i asystenturę rodzin.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	240 768,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE
3.	Organizowanie cyklicznych warsztatów i działań wzmacniających kompetencje wychowawcze rodziców.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	15 000,00 zł	Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE
4.	Zwiększenie dostępności informacji o dostępnych formach pomocy dla rodzin.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	jw.	jw.
Cel szczegółowy 2					
Wzmacnianie systemu wsparcia dzieci i młodzieży					

Nr	Działanie	Okres realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Koszt	Źródło finansowania
1.	Rozwój działalności świetlic środowiskowych oraz zajęć pozalekcyjnych.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	Zgodnie z bieżącymi kosztami funkcjonowania jednostek 15 000,00 zł	Zgodnie z bieżącymi kosztami funkcjonowania jednostek
2.	Organizacja działań profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących zdrowia psychicznego, uzależnień i cyberprzemocy.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r..	GOPS Świlecza Gmina Świlecza		Środki własne gminy, programy rządowe, środki UE
3.	Współpraca szkół, świetlic i instytucji pomocowych w zakresie wsparcia dzieci i młodzieży.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r..	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	Działania bezkosztowe dla gminy Świlecza	Działania bezkosztowe dla gminy Świlecza
4.	Rozwój działalności młodzieżowego klubu jako bezpiecznego miejsca integracji i aktywności dzieci i młodzieży.	01.01.2027 r.- 31.12.2029 r.	GOPS Świlecza Gmina Świlecza	Zgodnie z bieżącymi kosztami funkcjonowania jednostek	Zgodnie z bieżącymi kosztami funkcjonowania jednostek

Źródło: Opracowanie własne

Przedstawiona powyżej kalkulacja wstępna kosztów wskazuje, iż całkowity koszt realizacji zaplanowanych działań w ramach przedmiotowego planu działania może wynosić około 9 542 283,00 zł. Biorąc pod uwagę, iż niniejszy plan dotyczy trzyletniego okresu realizacji usług, należy wziąć pod uwagę wskaźniki inflacji i ewentualny wzrost kosztów realizacji zadań wynikających z obowiązujących przepisów prawa.

7.2 Źródła finansowania wdrożenia i realizacji planu deinstytucjonalizacji usług

Działania z zakresu rozwoju usług społecznych powinny być finansowane w ramach tzw. montażu finansowego wszystkich dostępnych źródeł finansowania usług. Nie sposób nie wskazać środków samorządu terytorialnego, środków z dotacji rządowych, środków Unii Europejskiej oraz wpłat własnych użytkowników. Istotne znaczenie ma też aktywność organizacji pozarządowych, które mogą ubiegać się o dotacje na realizację zadań we wszystkich organach władzy i funduszach. Ważna jest również współpraca samorządu z NGO-sami, aby wszystkie działania miały charakter komplementarny.

Najważniejsze źródła finansowania to:

- środki własne samorządu;
- środki dotacyjne krajowe:
 - Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością: dla JST ze środków Funduszu Solidarnościowego;
 - Program „Opieka wytchnieniowa” dla JST ze środków Funduszu Solidarnościowego;
 - Program „Korpus wsparcia seniorów”;
 - Program „Centra Opiekuńczo-Mieszkalne”
- Środki dotacyjne Unii Europejskiej:
 - środki dotacyjne UE;
- wpłaty własne użytkowników – zgodnie z podjętymi uchwałami każda z osób korzystających z usług powinna partycypować w kosztach realizacji usług;
- środki organizacji pozarządowych zaangażowanych w realizację działań,
- zbiórki publiczne.

7.3. Dostępne zasoby dla realizacji usług

Rola podmiotów we wdrażaniu lokalnego planu deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Świlcza:

- **Wójt Gminy Świlcza** – zarządzanie i koordynowanie realizacji planu, podejmowanie kluczowych decyzji dotyczących sposobu wdrażania założeń planu oraz sposobów finansowania działań, przydział zadań, podejmowanie decyzji o zlecaniu realizacji zadań, monitorowanie wskaźników osiągnięcia celów, reagowanie na zmiany, inne w zakresie zarządzania i koordynacji.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy/Centrum Usług Społecznych Gminy Świlczy** – rola koordynatora usług społecznych w gminie, szczególnie w zakresie pomocy i integracji społecznej, ustalenie uprawnień do świadczeń z zakresu pomocy społecznej, obejmowanie wsparciem własnym i przyznawanie uprawnień do korzystania z usług pomocy i integracji społecznej prowadzonych na zlecenie gminy przez organizacje pozarządowe lub przedsiębiorców;
- **Jednostki organizacyjne Gminy Świlcza** – realizacja zadań przewidzianych w planie przypisanych do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym, fakultatywnym oraz zleconym gminie do realizacji przez administrację rządową; monitorowanie problemów społecznych, ich skali, natężenia oraz inicjowanie interwencji w tym zakresie, wnioskowanie o dokonywanie zmian w „Lokalnym planie rozwoju usług społecznych”, współpraca pomiędzy jednostkami oraz z organizacjami pozarządowymi;
- **NGO, PES i inni realizatorzy** – monitorowanie problemów społecznych, animacja życia społecznego, inicjowanie działań na rzecz mieszkańców gminy, w tym inicjatywa w zakresie wniosku o realizację zadania publicznego, realizacja zadań statutowych w zakresie usług społecznych, realizacja zadań zleconych przez Wójta Gminy Świlcza w ramach konkursów ofert oraz w formule tzw. małego grantu.

VIII. System monitorowania i oceny

Skuteczna realizacja Planu deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Świlcza wymaga stałego monitorowania podejmowanych działań oraz oceny osiągniętych efektów. System monitorowania i oceny został opracowany zgodnie z wytycznymi Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dotyczącymi tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Celem monitoringu jest bieżąca analiza stopnia realizacji zaplanowanych działań, ocena ich skuteczności oraz identyfikacja zmieniających się potrzeb mieszkańców. Monitoring i ewaluacja pozwolą również na dostosowanie działań do aktualnych wyzwań społecznych oraz zapewnienie efektywnego rozwoju usług środowiskowych i lokalnych form wsparcia.

8.1 Wskaźniki rezultatu i produktu

W celu monitorowania skuteczności realizacji Planu deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Świlcza przyjęto wskaźniki produktu oraz rezultatu odnoszące się do planowanych działań i efektów ich realizacji.

Wskaźniki produktu i rezultatu zostały określone dla poszczególnych obszarów działań ujętych w Planie deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Świlcza.

Obszar: Osoby starsze

Wskaźniki produktu:

- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi,
- liczba osób korzystających z usług sąsiedzkich,
- liczba uczestników działań integracyjnych i aktywizujących,
- liczba osób korzystających z transportu wspierającego,
- liczba osób objętych opieką wytchnieniową,
- liczba osób uczestniczących w działaniach Gminnego Klubu Seniora w Trzcianie i Dziennego Domu Pomocy w Bratkowicach,
- liczba osób korzystających z dowozu posiłków.

Wskaźniki rezultatu:

- zwiększenie dostępności usług środowiskowych dla seniorów,
- ograniczenie poczucia samotności i izolacji społecznej,
- poprawa możliwości funkcjonowania osób starszych w miejscu zamieszkania,
- zwiększenie integracji społecznej seniorów w środowisku lokalnym.

Obszar: Osoby z niepełnosprawnościami

Wskaźnik produktu:

- liczba osób objętych usługami asystenckimi,
- liczba uczestników programów aktywizujących i integracyjnych,

- liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych,
- liczba osób objętych wsparciem Środowiskowego Domu Samopomocy w Woliczce,
- liczba osób objętych opieką wytchnieniową,
- liczba osób korzystających z transportu dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Wskaźniki rezultatu:

- zwiększenie dostępności usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami,
- poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów,
- zwiększenie poziomu samodzielności osób z niepełnosprawnościami,
- poprawa dostępności wsparcia środowiskowego i specjalistycznego,
- zwiększenie wsparcia dla rodzin i opiekunów z niepełnosprawnościami.

Obszar: Osoby z zaburzeniami psychicznymi

Wskaźniki produktu:

- liczba osób korzystających ze wsparcia psychologicznego i terapeutycznego,
- liczba osób objętych specjalistycznymi usługami środowiskowymi,
- liczba uczestników działań realizowanych przez Środowiskowy Dom Samopomocy w Woliczce,
- liczba działań profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących zdrowia psychicznego,
- liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego,
- liczba rodzin objętych wsparciem i poradnictwem,
- liczba działań integracyjnych i aktywizujących skierowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wskaźnik rezultatu:

- zwiększenie dostępności wsparcia psychologicznego i terapeutycznego,
- poprawa funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi w środowisku lokalnym,
- zwiększenie poziomu integracji społecznej osób wymagających wsparcia,
- ograniczenie izolacji społecznej i wykluczenia,
- zwiększenie aktywności społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi,

- poprawa dostępności środowiskowych form wsparcia,
- zwiększenie wsparcia dla rodzin i opiekunów osób z zaburzeniami psychicznymi,
- wzrost świadomości społecznej w zakresie zdrowia psychicznego i przeciwdziałania stygmatyzacji.

Obszar: Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone bezdomnością

Wskaźnik produktu:

- liczba osób objętych pomocą socjalną i wsparciem interwencyjnym,
- liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego,
- liczba osób objętych działaniami reintegracji społecznej,
- liczba osób skierowanych do placówek zapewniających schronienie i wsparcie,
- liczba działań profilaktycznych i informacyjnych dotyczących przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,
- liczba podmiotów współpracujących w zakresie wsparcia osób zagrożonych bezdomnością.

Wskaźnik rezultatu:

- zwiększenie dostępności wsparcia dla osób zagrożonych bezdomnością,
- poprawa funkcjonowania społecznego osób objętych wsparciem,
- ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego i marginalizacji,
- zwiększenie poziomu bezpieczeństwa socjalnego osób w kryzysie,
- zwiększenie skuteczności działań pomocowych i interwencyjnych.

Obszar: Dziecko i rodzina

Wskaźnik produktu:

- liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem środowiskowym i profilaktycznym,
- liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny,
- liczba osób korzystających z poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i rodzinnego,
- liczba działań profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego, uzależnień i cyberprzemocy,
- liczba warsztatów i spotkań wzmacniających kompetencje wychowawcze rodziców,

- liczba dzieci uczestniczących w zajęciach świetlic środowiskowych i zajęciach pozalekcyjnych,
- liczba działań integracyjnych, sportowych i kulturalnych skierowanych do dzieci i rodzin,
- liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w działaniach aktywizujących i integracyjnych,
- liczba podmiotów współpracujących w zakresie wsparcia i rodzin.

Wskaźniki rezultatu:

- zwiększenie dostępności wsparcia dla dzieci, młodzieży i rodzin,
- poprawa funkcjonowania rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze,
- zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców,
- poprawa dostępności wsparcia psychologicznego i terapeutycznego,
- ograniczenie problemów społecznych i emocjonalnych dzieci i młodzieży,
- ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży,
- wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

8.2. Opis systemu monitorowania realizacji Planu i osiągnięcia wskaźników oraz ocena skuteczności i efektywności Planu (ewaluacja)

Monitorowanie realizacji Planu deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Świlcza prowadzone będzie w sposób ciągły przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świlczy/Centrum Usług Społecznych w Świlczy we współpracy z jednostkami organizacyjnymi gminy, placówkami oświatowymi, instytucjami pomocy społecznej, podmiotami ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami zaangażowanymi w realizację działań.

System monitorowania będzie obejmował analizę stopnia realizacji zaplanowanych działań, osiągania wskaźników produktu i rezultatu oraz ocenę skuteczności podejmowanych działań w zakresie rozwoju usług środowiskowych i wsparcia społecznego mieszkańców.

Monitorowanie realizacji Planu i osiągnięcia wskaźników rezultatu i produktu w ramach programu realizowany będzie za pomocą następujących metod:

- Systemu zbierania danych: Utworzenie systemu zbierania danych obejmującego różnorodne źródła informacji, takie jak raporty z działań programu, dane statystyczne, ewidencje uczestników, ankiety, czy też opinie beneficjentów i pracowników instytucji realizujących plan.
- Regularne raportowanie: Ustalenie harmonogramu raportowania postępów w realizacji Planu. Regularne raportowanie danych i informacji zebranych w ramach planu pozwoli na śledzenie postępów, identyfikację potencjalnych problemów i możliwości podjęcia odpowiednich kroków korygujących. Niniejszy Plan zakłada, iż w terminie do 6 miesięcy od zakończenia planu zostanie sporządzony raport końcowy, natomiast corocznie będzie opracowywany raport cząstkowy za rok ubiegły w terminie do 31 marca.
- Analiza danych: Analiza zebranych danych w celu oceny osiągniętych rezultatów i porównania ich z założonymi celami i wskaźnikami. To pozwoli na zidentyfikowanie obszarów, które wymagają poprawy lub dalszego rozwoju.
- Ewaluacja: przeprowadzenie ewaluacji pozwoli na dostosowywanie i wprowadzenie zmian w programie, aby osiągnąć zamierzone cele oraz pozwoli na opracowanie rekomendacji do wdrożenia kolejnych planów w tym zakresie.

Ewaluacja to systematyczny proces, mający na celu określenie, czy plan został zrealizowany zgodnie z założeniami, jakie efekty przyniósł i jakie są jego mocne strony oraz obszary wymagające poprawy. Jest to niezbędne narzędzie do podejmowania decyzji o kontynuowaniu, modyfikacji lub zakończeniu poszczególnych działań.

Zakończenie

Niniejszy Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Świlcza na lata 2027 – 2029 jest jednym z pierwszych kroków w kierunku pełnej deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie gminy. Diagnoza wykazała duży potencjał zasobów, wskazała także na szereg braków. W kolejnych latach gmina powinna kontynuować wdrażanie oraz rozwijanie działań określonych w niniejszym Planie, dążąc do zwiększenia dostępności usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym. Realizacja założeń Planu przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia samodzielności osób wymagających wsparcia oraz wzmocnienia lokalnego systemu usług społecznych. Osiągnięcie zakładanych celów wymagać będzie dalszej współpracy samorządu, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnej.

Bibliografia

1. Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki Świadczonej na Poziomie Lokalnych Społeczności, *Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności*, Bruksela 2012, [źródło internetowe] <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.funduszeunijne.gov.pl/media/17881/12.pdf>
2. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych*, Warszawa.
3. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie, *Podkarpacki Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028*, Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 182/4162/26 Zarządu Województwa Podkarpackiego z dnia 20 stycznia 2026 r., Rzeszów 2026.
4. Uchwała nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą *Strategia rozwoju usług społecznych – polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)*, M.P 2022 poz. 767.

Wykaz tabel

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Świlcza w latach 2015–2025.....	10
Tabela 2. Struktura ludności Gminy Świlcza według wieku i płci (stan na 31.12.2025 r.).....	12
Tabela 3. Rodziny wielodzietne (3+) według liczby dzieci (urodzonych po 2008 r.) w Gminie Świlcza.....	14
Tabela 4. Główne kierunki działań wskazywane przez mieszkańców w zakresie poprawy dostępności usług społecznych	51
Tabela 5. Cele i działania w zakresie rozwoju usług społecznych w Gminie Świlcza. Kalkulacja kosztów ich realizacji działań przewidzianych w Planie Deinstytucjonalizacji Usług społecznych.....	61-70

Wykaz wykresów

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców Gminy Świlcza w latach 2015-2025.....	11
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn w Gminie Świlcza w latach 2015 – 2025	11
Wykres 3. Liczba osób/rodzin korzystających z zasiłków stałych w Gminie Świlcza w latach 2015-2025.....	16
Wykres 4. Liczba osób/rodzin korzystających z zasiłków okresowych w Gminie Świlcza w latach 2015-2025..	16
Wykres 5. Liczba osób/rodzin korzystających z zasiłków celowych w latach 2015-2025	17
Wykres 6. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w Gminie Świlcza w latach 2015-2025	18
Wykres 7. Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2015-2025	18
Wykres 8. Liczba mieszkańców gminy przebywających w domach pomocy społecznej w latach 2015-2025	19
Wykres 9. Liczba uczestników Programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” w latach 2020-2025	20
Wykres 10. Liczba uczestników Programu „Opieka wytnieniowa” w latach 2020-2025	21
Wykres 11. Ocena jakości życia w Gminie Świlcza	29
Wykres 12. Ocena dostępności usług społecznych w Gminie Świlcza.....	30
Wykres 13. Znajomość miejsc uzyskania pomocy społecznej.....	31
Wykres 14. Korzystanie z pomocy społecznej w ostatnich 3 latach	31
Wykres 15. Osoby wymagające wsparcia w otoczeniu.....	33
Wykres 16. Ocena dostępności wsparcia dla wybranych grup mieszkańców w Gminie Świlcza.....	34
Wykres 17. Bariery utrudniające korzystanie z usług społecznych w Gminie Świlcza	35
Wykres 18. Znajomość organizacji pozarządowych działających w Gminie Świlcza	36
Wykres 19. Ocena dopasowania działalności organizacji pozarządowych do potrzeb mieszkańców Gminy Świlcza	37
Wykres 20. Najistotniejsze problemy mieszkańców Gminy Świlcza według respondentów	40
Wykres 21. Grupy mieszkańców wymagających największego wsparcia według respondentów	42
Wykres 22. Formy usług społecznych wymagające rozwoju według respondentów.....	43
Wykres 23. Gotowość mieszkańców do korzystania z usług wsparcia świadczonych w miejscu zamieszkania w przypadku wystąpienia takiej potrzeby	44
Wykres 24. Rodzaje wsparcia najbardziej potrzebne mieszkańcom Gminy Świlcza	45

Wykres 25. Usługi świadczone w miejscu zamieszkania najbardziej potrzebne mieszkańcom Gminy Świlcza...	47
Wykres 26. Opinia mieszkańców dotycząca potrzeby większego zaangażowania społeczności lokalnej we wzajemne wspieranie się	48
Wykres 27. Gotowość mieszkańców do angażowania się w działania na rzecz innych mieszkańców	49

Wykaz map

Mapa 1. Położenie Gminy Świlcza na tle powiatu rzeszowskiego i województwa podkarpackiego.....	9
--	---

Załączniki

Załącznik nr 1. Kwestionariusz ankiety skierowanej do mieszkańców Gminy Świlcza

Ankieta dla mieszkańców Gminy Świlcza przygotowana w ramach diagnozy do Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych

Szanowni Państwo,

Gmina Świlcza prowadzi prace nad opracowaniem Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych. Celem tych działań jest rozwijanie takich form wsparcia, które umożliwią mieszkańcom

– w szczególności osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami, rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz osobom wymagającym pomocy – otrzymanie wsparcia w swoim środowisku lokalnym, bez konieczności korzystania z opieki instytucjonalnej.

Deinstytucjonalizacja usług społecznych oznacza rozwój usług świadczonych w miejscu zamieszkania

lub w społeczności lokalnej, takich jak m.in. usługi opiekuńcze, wsparcie asystenckie, pomoc specjalistyczna, dzienne formy wsparcia czy programy aktywizujące mieszkańców.

Państwa opinia jest dla nas bardzo ważna i pomoże lepiej dopasować przyszłe działania oraz wpłynie

na rozwój usług społecznych do realnych potrzeb mieszkańców Gminy Świlcza.

Ankieta jest **anonimowa**, a jej wyniki zostaną wykorzystane wyłącznie w celu opracowania dokumentu strategicznego dla Gminy Świlcza.

Dziękujemy za poświęcony czas i udział w badaniu.

Część I. Metryczka

1. Płeć:

- ☐ kobieta
- ☐ mężczyzna
- ☐ wolę nie podawać

2. Wiek:

- ☐ 18–29
- ☐ 30–44
- ☐ 45–59
- ☐ 60+

3. Wykształcenie:

- ☐ podstawowe
- ☐ zawodowe
- ☐ średnie
- ☐ wyższe licencjackie/inżynierskie
- ☐ wyższe magisterskie

4. Status zawodowy:

- ☐ pracuję zawodowo
- ☐ prowadzę własną działalność gospodarczą
- ☐ uczę się/studiuję
- ☐ jestem osobą bezrobotną
- ☐ jestem na emeryturze/rencie
- ☐ jestem bierny/-a zawodowo
- ☐ inne

Część II. Pytania dotyczące obecnego stanu usług społecznych w Gminie Świlcza

1. Jak ocenia Pan/Pani jakość życia w Gminie Świlcza?

- ☐ bardzo dobrze
- ☐ dobrze
- ☐ przeciętnie
- ☐ raczej źle
- ☐ bardzo źle

2. Jak ocenia Pan/Pani dostępność usług społecznych w Gminie Świlcza?

- ☐ bardzo dobra
- ☐ dobra
- ☐ przeciętna
- ☐ raczej niewystarczająca
- ☐ zdecydowanie niewystarczająca
- ☐ nie mam zdania

3. Czy wie Pan/Pani, gdzie na terenie Gminy Świlcza można uzyskać pomoc społeczną w trudnej sytuacji życiowej?

- ☐ tak
- ☐ częściowo
- ☐ nie

4. Czy Pan/Pani lub ktoś z Pana/Pani gospodarstwa domowego w ciągu ostatnich 3 lat korzystał

z pomocy społecznej lub usług społecznych?

- ☐ tak
- ☐ nie
- ☐ nie chcę udzielać odpowiedzi

Jeśli tak – z jakich? *(można zaznaczyć kilka)*

- ☐ pomoc finansowa
- ☐ usługi opiekuńcze
- ☐ wsparcie dla rodzin
- ☐ pomoc psychologiczna
- ☐ pomoc dla osób z niepełnosprawnościami
- ☐ asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością
- ☐ wsparcie dla seniora
- ☐ opieka wychnieniowa
- ☐ poradnictwo specjalistyczne
- ☐ inne (jakie?).....

5. Czy w Pana/Pani najbliższym otoczeniu lub gospodarstwie domowym znajdują się osoby starsze lub niesamodzielne, które wymagają wsparcia w codziennym funkcjonowaniu?

- ☐ tak
- ☐ nie
- ☐ trudno powiedzieć

6. Jak ocenia Pan/Pani dostępność wsparcia dla osób starszych w Gminie Świlcza?

- ☐ bardzo dobrą
- ☐ dobrą
- ☐ przeciętną
- ☐ niewystarczającą
- ☐ nie mam zdania

7. Jak ocenia Pan/Pani dostępność wsparcia dla rodzin z dziećmi w Gminie Świlcza?

- ☐ bardzo dobrą
- ☐ dobrą
- ☐ przeciętną
- ☐ niewystarczającą
- ☐ nie mam zdania

8. Jak ocenia Pan/Pani dostępność wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami w Gminie Świlcza?

- ☐ bardzo dobrą
- ☐ dobrą
- ☐ przeciętną
- ☐ niewystarczającą
- ☐ nie mam zdania

9. Jakie bariery utrudniają mieszkańcom korzystanie z pomocy lub usług społecznych na terenie Gminy Świlcza? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ Brak informacji o dostępnych formach pomocy.
- ☐ Niewystarczająca liczba usług.
- ☐ Duża odległość od miejsca świadczenia usług.
- ☐ Brak transportu.
- ☐ Wysokie koszty usług.
- ☐ Obawa przed korzystaniem z pomocy.
- ☐ inne (jakie?)

10. Czy zna Pan/Pani organizacje pozarządowe działające w Gminie Świlcza?

☐ tak

☐ nie

11. Jak ocenia Pan/Pani działalność organizacji pozarządowych (np. stowarzyszeń, fundacji, klubów sportowych, kół gospodyń wiejskich) na terenie Gminy Świlcza?

☐ bardzo dobrze

☐ dobrze

☐ przeciętnie

☐ źle

☐ bardzo źle

☐ nie mam zdania

12. Czy działalność organizacji pozarządowych odpowiada na potrzeby mieszkańców?

☐ tak

☐ raczej tak

☐ raczej nie

☐ nie

☐ nie mam zdania

13. Jak organizacje pozarządowe mogłyby lepiej wspierać mieszkańców Gminy Świlcza?

.....

.....

.....

.....

Część III. Potrzeby mieszkańców w zakresie rozwoju usług społecznych w środowisku lokalnym.

1. Jakie są najistotniejsze problemy mieszkańców Gminy Świlcza? (można zaznaczyć maks. 5 odpowiedzi)

☐ Trudna sytuacja materialna mieszkańców.

☐ Bezrobocie lub niestabilne zatrudnienie.

☐ Problemy rodzin wychowujących dzieci (trudności wychowawcze, brak wsparcia).

☐ Niewystarczająca oferta wsparcia dla dzieci i młodzieży.

- ☐ Uzależnienia (alkohol, narkotyki, inne).
- ☐ Przemoc w rodzinie.
- ☐ Problemy zdrowia psychicznego mieszkańców.
- ☐ Samotność osób starszych.
- ☐ Trudności w codziennym funkcjonowaniu osób starszych lub niesamodzielnych.
- ☐ Niewystarczająca liczba usług opiekuńczych.
- ☐ Brak dostępu do specjalistycznej pomocy (psycholog, terapeuta).
- ☐ Brak miejsc aktywności dla seniorów.
- ☐ Trudności w dostępie do usług społecznych.
- ☐ Brak informacji o dostępnej pomocy.
- ☐ Nie zgłaszam istotnych problemów.
- ☐ inne (jakie?)

2. Jakie grupy mieszkańców wymagają w Gminie Świlcza największego wsparcia? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ Seniorzy.
- ☐ Osoby z niepełnosprawnościami.
- ☐ Rodziny z dziećmi.
- ☐ Osoby samotne.
- ☐ Osoby w kryzysie psychicznym.
- ☐ Osoby bezrobotne.
- ☐ Osoby w kryzysie bezdomności.
- ☐ Osoby zmagające się z uzależnieniami.
- ☐ Osoby doświadczające przemocy domowej.
- ☐ Osoby w trudnej sytuacji materialnej i bytowej.
- ☐ Inne (jakie?)

3. W jakiej formie pomoc społeczna powinna być przede wszystkim rozwijana? (można zaznaczyć maks. 5 odpowiedzi)

- ☐ Usługi wsparcia rodziny i dzieci.
- ☐ Wsparcie psychologiczne/terapeutyczne.
- ☐ Usługi w zakresie integracji społecznej.
- ☐ Usługi opiekuńcze.
- ☐ Usługi sąsiedzkie.

- ☐ Usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością.
- ☐ Opieka wytchnieniowa.
- ☐ Teleopieka.
- ☐ Usługi transportowe dla osób starszych i niesamodzielnych.
- ☐ Dienne Domy Pomocy.
- ☐ Kluby Seniora.
- ☐ Centra opiekuńczo-mieszkalne
- ☐ Mieszkania treningowe lub wspomagane.
- ☐ inne (jakie?).....

4. Czy w razie potrzeby Pan/Pani lub ktoś z Pana/Pani rodziny skorzystałby z usług wsparcia świadczonych w miejscu zamieszkania?

- ☐ zdecydowanie tak
- ☐ raczej tak
- ☐ raczej nie
- ☐ zdecydowanie nie
- ☐ trudno powiedzieć

5. Jakiego rodzaju wsparcie jest najbardziej potrzebne mieszkańcom Gminy Świlcza?

(można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ Usługi opiekuńcze dla osób starszych.
- ☐ Wsparcie w codziennych czynnościach (zakupy, sprzątanie, przygotowanie posiłków).
- ☐ Wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami.
- ☐ Wsparcie psychologiczne i terapeutyczne.
- ☐ Wsparcie dla rodzin z dziećmi.
- ☐ Opieka nad osobami niesamodzielnymi.
- ☐ Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych oraz dotarcie do informacji.
- ☐ Pomoc w sytuacjach kryzysowych (np. przemoc domowa, nagłe zdarzenie losowe).
- ☐ inne (jakie?)

6. Jakie usługi świadczone w miejscu zamieszkania byłyby najbardziej potrzebne mieszkańcom Gminy Świlcza? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ Usługi opiekuńcze świadczone w domu.
- ☐ Pomoc sąsiedzka oraz wolontariat.
- ☐ Usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością.
- ☐ Wsparcie psychologiczne w miejscu zamieszkania.
- ☐ Transport dla osób starszych i niesamodzielnych.
- ☐ Opieka wytchnieniowa dla opiekunów osób zależnych.
- ☐ inne (jakie?)

7. Czy w Pana/Pani opinii mieszkańcy gminy powinni być bardziej zaangażowani we wzajemne wspieranie się w społeczności lokalnej (np. pomoc sąsiedzka, wolontariat)?

- ☐ zdecydowanie tak
- ☐ raczej tak
- ☐ raczej nie
- ☐ zdecydowanie nie
- ☐ trudno powiedzieć

8. Czy był(a)by Pan/Pani skłonny/a włączyć się w działania na rzecz innych mieszkańców, np. w formie wolontariatu lub pomocy sąsiedzkiej?

- ☐ tak
- ☐ raczej tak
- ☐ raczej nie
- ☐ nie
- ☐ trudno powiedzieć

9 . Jakie działania powinny zostać podjęte w pierwszej kolejności, aby poprawić dostępność do usług społecznych w Gminie Świlcza?

.....

.....

.....

.....

Załącznik nr 2. Scenariusze wywiadów indywidualnych

Wywiad – OPS / pracownicy socjalni / asystent rodziny

1. Jakie są najczęstsze problemy społeczne rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Świlcza?
2. Jak zmieniała się struktura potrzeb mieszkańców Gminy Świlcza w ostatnich latach?
3. Jakie formy wsparcia są najczęściej wykorzystywane przez mieszkańców Gminy Świlcza?
4. Jakie bariery utrudniają skuteczną pomoc rodzinom w kryzysie?
5. Czy w Gminie Świlcza występują przypadki długotrwałej zależności od pomocy społecznej? Jakich są ich przyczyny?
6. Jakie usługi środowiskowe mogłyby ograniczyć konieczność kierowania osób do instytucjonalnych form pomocy?
7. Jak ocenia Pan/Pani współpracę OPS z innymi instytucjami (szkoły, policja, organizacje społeczne)?
8. Jakie działania należałoby wprowadzić, aby poprawić system wsparcia rodzin w Gminie Świlcza?
9. „Czy zdarzają się sytuacje, w których rodziny z terenu gminy Świlcza zgłaszają się do GOPS z prośbą o wsparcie w organizacji opieki dla osoby chorej lub niesamodzielnej (np. umieszczenie w ZOL, DPS)?

Wywiad – szkoły, świetlice socjoterapeutyczne, placówki wsparcia dziennego

1. Jakie problemy społeczne i wychowawcze najczęściej obserwują Państwo wśród dzieci i młodzieży?
2. Czy zauważają Państwo wzrost problemów emocjonalnych lub zdrowia psychicznego uczniów?
3. Jak wygląda współpraca szkoły z rodzicami w sytuacjach kryzysowych?
4. Jak oceniają Państwo dostępność wsparcia specjalistycznego (psycholog, pedagog, terapeuta)?
5. Czy uczniowie korzystają z pozaszkolnych form wsparcia (świetlice, zajęcia środowiskowe)?
6. Jakie działania profilaktyczne są prowadzone w szkole?
7. Jakie nowe formy wsparcia dla dzieci i młodzieży byłyby potrzebne w Gminie Świlcza?
8. Jakie działania podejmuje szkoła, aby wspierać rodziny ucznia w sytuacjach wymagających szczególnej pomocy?
9. Jakie trudności najczęściej pojawiają się we współpracy szkoły z rodzinami w sytuacjach kryzysowych i jak szkoła stara się je rozwiązać?

Wywiad – Policja / Zespół Interdyscyplinarny / Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

1. Jakie problemy związane z bezpieczeństwem społecznym najczęściej występują na terenie gminy?
2. Jak często podejmowane są interwencje związane z przemocą domową?
3. Jakie są najczęstsze przyczyny konfliktów i przemocy w rodzinach?
4. Jak oceniają Państwo współpracę międzyinstytucjonalną w zakresie przeciwdziałania przemocy?
5. Czy w gminie występuje problem uzależnień? Jakie są jego najczęstsze formy?
6. Jakie działania profilaktyczne mogłyby ograniczyć skalę tych problemów?
7. Jakie zmiany w systemie wsparcia rodzin mogłyby poprawić sytuację osób zagrożonych przemocą lub uzależnieniem?

Wywiad – Klub Seniora / instytucje wspierające osoby starsze/ośrodki wsparcia

1. Jakie są najważniejsze potrzeby osób starszych/osób z zaburzeniami psychicznymi w Gminie Świlcza?
2. Czy seniorzy/osoby z zaburzeniami psychicznymi mają dostęp do odpowiednich form wsparcia i aktywizacji społecznej na terenie Gminy Świlcza?
3. Jakie bariery utrudniają seniorom/Osoba z zaburzeniami psychicznymi korzystanie z usług społecznych?
4. Czy w Gminie Świlcza istnieje zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania?
5. Jakie działania integracyjne dla seniorów/osób z zaburzeniami psychicznymi są obecnie realizowane?
6. Jakie nowe formy wsparcia dla osób starszych/osób z zaburzeniami psychicznymi należałoby wprowadzić?
7. Jakie formy wsparcia oferowane są seniorom/osobą z zaburzeniami psychicznymi, aby mogli jak najdłużej funkcjonować w swoim środowisku zamieszkania?
8. Jak kierowana przez Panią instytucja wspiera seniorów/osoby z zaburzeniami psychicznymi w utrzymaniu samodzielności i aktywności społecznej?
9. Jakie zmiany byłyby potrzebne aby seniorzy/osoby z zaburzeniami psychicznymi mogły dłużej i bezpieczniej funkcjonować w swoim środowisku lokalnym?

Wywiad – organizacje społeczne / Koła Gospodyń Wiejskich

1. Jaką rolę pełni Państwa organizacja w życiu społecznym lokalnej społeczności?
2. Jakie działania integrujące mieszkańców Gminy Świlcza są przez Państwa realizowane?
3. Czy mieszkańcy Gminy Świlcza angażują się w inicjatywy społeczne?
4. Jakie problemy społeczne zauważają Państwo w swoich miejscowościach?
5. Czy organizacje społeczne mogą odegrać większą rolę w systemie wsparcia społecznego?
6. Jakiego rodzaju wsparcie ze strony Gminy Świlcza mogłoby pomóc w rozwoju działań społecznych?
7. Jak wygląda współpraca Państwa organizacji z lokalną społecznością w zakresie wspierania osób potrzebujących pomocy?

Wywiad – instytucje kultury i sportu (np. GCKSiR)

1. Jakie działania integracyjne dla mieszkańców realizuje Państwa instytucja?
2. Które grupy mieszkańców Gminy Świlcza najczęściej korzystają z oferty kulturalnej i sportowej?
3. Czy istnieją grupy społeczne, które rzadko uczestniczą w wydarzeniach?
4. Jakie działania mogłyby zwiększyć aktywność społeczną mieszkańców Gminy Świlcza?
5. Czy instytucje kultury mogą wspierać działania profilaktyczne i społeczne?
6. Jakie inicjatywy warto rozwinąć w przyszłości?

Wywiad – OPS - pracownicy wypożyczalni

1. Jaką rolę pełni wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego w systemie wsparcia osób niesamodzielnymi i ich rodzin w Gminie Świlcza?
2. Jakie grupy mieszkańców najczęściej korzystają z usług wypożyczalni (np. osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby po hospitalizacji)?
3. Czy zdarzają się sytuacje nagłe lub kryzysowe, w których rodziny pilnie potrzebują sprzętu rehabilitacyjnego dla osoby chorej lub niesamodzielnej?
4. Jakie bariery napotykają mieszkańcy w dostępie do sprzętu rehabilitacyjnego lub innych form wsparcia?
5. Jakie działania lub usługi środowiskowe mogłyby pomóc osobom niesamodzielnym dłużej funkcjonować w swoim środowisku domowym?
6. Jakiego rodzaju sprzętu rehabilitacyjnego lub form wsparcia najbardziej brakuje mieszkańcom Gminy Świlcza?

Zatwierdzam:

WÓJT
mgr inż. Dawid Homa

DYREKTOR
Gminnego Ośrodka
Pomocy Społecznej w Świlczy

mgr Małgorzata Magda